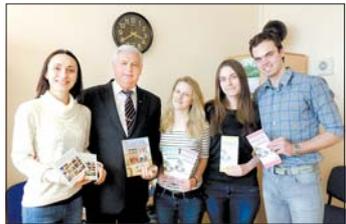

**«Містар
Беларусь»:
і боршч звару,
і рамонт зраблю**

**Адкрыў для сябе
нязведаную
Беларусь**

**Чым стэндап
адрозніваецца
ад КВЗ?**

ЦЫТАТА ДНЯ

Інэса КІСЛАЯ,
кансультант у праўленні
сацыяльнай, выхаваўчай
і ідэалагічнай работы
Міністэрства адукацыі:

«У краіне за апошнія гады знізілася колькасць сацыяльных сірот. Гэта вынік планамернай працы ўсіх зацікаўленых структур па вывядзенні дзяцей з сацыяльна небяспечнага становішча, гэта значыць, па рэалізацыі Дэкрэта № 18 і іншых заканадаўчых актаў. За 2013 год без апекі бацькоў засталіся 2 тыс. 750 дзяцей, што на 10,8% менш, чым у 2012-м. Сёння ў Беларусі каля 23 тысяч сацыяльных сірот. Мы таксама імкнемся не дапусціць скрытага сацыяльнага сіроцтва. Правараецца любая інфармацыя, якая сведчыць аб тым, што ў дзіцяці ў сям'і ёсць нейкія праблемы. Па кожным такім выпадку праводзіцца расследаванне».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 29.05.2014 г.

Долар ЗША		10080,00 ▲
Еўра		13730,00 ▼
Рас. руб.		293,00 ▼
Укр. грыўня		849,38 ▲

ISSN 1990 - 763X

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Родная газета на роднай мове

29 МАЯ 2014 г.

ЧАЦВЕР

№ 98 (27708)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

МАЙСТРЫ СПРАВЫ НЕ БАЯЦА

Да катэгорыі людзей з залатымі рукамі можна аднесці і жыхароў старажытнага Заслаўя — слесара 6-га разраду Валерыя Чайкоўскага (справа) і электрагазаваршчыка 5-га разраду Андрэя Ляха, якія шмат гадоў працуюць на ўчастку рамонт аўтааўтамабільнай тэхнікі мясцовай ПМК-42.

Анатоль КЛЯШЧУК, фота аўтара.

НА ФІНІШНАЙ ПРАМОЙ

Сёння ў Астане праходзіць пасяджэнне

Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў

Чакаецца, што лідары Беларусі, Казахстана і Расіі правядуць пасяджэнне ў вузкім складзе, а затым да іх далучацца прэзідэнты Арменіі і Кыргызстана, а таксама члены дэлегацыі. У цэнтры ўвагі будзе знаходзіцца

пытанне падпісання Дагавора аб Еўразійскім эканамічным саюзе. Праца па ім выйшла на фінішную прамую, і сёння, як і дамаўляліся тры прэзідэнты, павінна адбыцца падпісанне гэтага дакумента.

СТАР. 2

Круглы стол

СПАЗНАВАЦЬ РАДЗІМУ І САМІХ СЯБЕ

Нацыя маладой краіны павінна мець моцны маральны стрыжань. І аснова яго — практычнае краязнаўства

Запрашаючы да размовы ў рамках «круглага стала», тэму якога абзначылі як «Практычнае краязнаўства як важны складнік сучаснай гісторыі краіны і патрыятызму», мы не сумняваліся, што размова атрымаецца цікавай для нашых чытачоў. Па-першае, удзячная сама тэма, дый каму як не «Звяздзе», якая апякуецца захаваннем і збіраннем спадчыны, на старонках якой выходзіць «Ігуменскі тракт» — адмысловы краязнаўчы праект, яе ўзнімаць. Па-другое, гаварылі на тэму людзі, у ёй абазначаны, да яе неаб'якава: акадэмік-сакратар аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў Нацыянальнай акадэміі навук Аляксандр КАВАЛЕНЯ,

Фота БЕЛТА

намеснік старшыні РГА «Белая Русь» Аляксандр ШАЦЬКО, дырэктар Нацыянальнага архіва Беларусі Аляксандр САМОВІЧ, начальнік аддзела інфармацыі і грамадскіх сувязяў упраўлення інфармацыі галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы Міністэрства абароны Сяргей КУЗЬМЯНКОЎ, намеснік дырэктара Дырэкцыі тэлеканала «Беларусь 3» Людміла СТАЯНОЎСКАЯ, загадчык аддзела краязнаўчага і патрыятычнага выхавання Рэспубліканскага цэнтру акалогіі і краязнаўства Міністэрства адукацыі Аляксандра КРАВЕЦ.

СТАР. 6-7

ВАЙНА ЯК АГУЛЬНАЕ МІНУЛАЕ

Навукоўцы-гісторыкі, вайскоўцы, ветэраны вайны, грамадскія дзеячы і журналісты з Беларусі і Расіі сабраліся ў беларускай сталіцы

Навукова-практычная канферэнцыя «Аktуальныя праблемы будаўніцтва і развіцця Саюзнай дзяржавы» прысвечана 70-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На мерапрыемстве, арганізаваным Парламенцкім сходам Саюза Беларусі і Расіі, абмяркоўваюцца сацыяльна-эканамічныя, міжнародна-прававыя і палітычныя аспекты вызвалення, абмяркоўваюцца шляхі захавання і перадачы агульнай гістарычнай памяці, вызначаецца роля сродкаў масавай інфармацыі ў аб'ектыўным асвятленні падзей Вялікай Айчыннай вайны.

— Для нас гісторыя Вялікай Айчыннай вайны з'яўляецца асаблівай каштоўнасцю, — зазначыў старшыня камісіі Парламенцкага сходу па інфармацыйнай палітыцы, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па правах чалавека, нацыянальных адносін і сродкаў масавай інфармацыі Андрэй НАВУМОВІЧ.

СТАР. 2

Прэзідэнт павіншаваў...

...Пятра Парашэнку з выбраннем на пасаду

Прэзідэнта Украіны

«Шматвяковыя традыцыі дружбы і ўзаемнай падтрымкі, гістарычнае адзінства нашых народаў складаюць трывалы фундамент для развіцця ўсебаковага і канструктыўнага супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі», — гаворыцца ў віншаванні. «Беларусь заўсёды была і застаецца для Украіны надзейным суседам. Для нас важна, каб Украіна была стабільнай і моцнай дзяржавай», — адзначыў кіраўнік беларускай дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка таксама пажадаў Пятру Парашэнку поспехаў ва ўмацаванні адзінай і квітнёчай Украіны.

...Ільхама Аліева з Днём Рэспублікі

Аляксандр Лукашэнка выказаў перакананне, што паспяхова рэалізацыя беларуска-азербайджанскіх праектаў будзе садзейнічаць нашчыванню двухбаковага ўзаемадзеяння ва ўсіх сферах і ўмацаванню традыцыйных сувязяў дружбы паміж двума брацкімі народамі.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Нарыхтоўку травы — пад кантроль спецыяльных рабочых груп

Як ужо паведамлялася, з боку кіраўніка дзяржавы падчас яго рабочай праездкі ў Смалевіцкі раён Мінскай вобласці жорсткай крытыцы падвергліся пытанні нарыхтоўкі кармоў. У прыватнасці, была пастаўлена задача завяршыць уборку траў першага ўкосу да 5 чэрвеня, а па Віцебскай вобласці — да 15 чэрвеня.

У сувязі з гэтым, — паведамлілі ў прэс-службе ўрада, — прэм'ер-міністр Міхаіл Мясніковіч распарадзіўся сфарміраваць у рэгіёнах рабочыя групы, якія павінны будаць кантраляваць, каб уборка траў першага ўкосу праводзілася ў строгай адпаведнасці з рэкамендацыямі вучоных Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у тым ліку лабараторны кантроль якасці кармоў.

Рабочую групу па Брэсцкай вобласці ўзначаліў намеснік прэм'ер-міністра Анатоль Калінін, па Віцебскай вобласці — віцэ-прэм'ер Пётр Пракаповіч, па Гомельскай — першы намеснік прэм'ер-міністра Уладзімір Сямашка. Кіраўніком рабочай групы па Гродзенскай вобласці прызначаны міністр энергетыкі Уладзімір Патупчык, па Мінскай — віцэ-прэм'ер Анатоль Тозік, па Магілёўскай — першы намеснік міністра сельскай гаспадаркі і харчавання Леанід Марыніч.

Выезды на палі членаў рабочых груп павінны быць рэгулярнымі — уключаючы выхадныя і святочныя дні, а таксама непрацоўны час. Рэагаваць на выяўленыя факты невыканання тэхналагічных рэгламентаў, нарматываў і тэхналагічнай дысцыпліны кіраўнікі рабочых груп павінны будаць неадкладна. Да вінаватых службовых асоб будаць прымяняцца меры дысцыплінарнага ўздзеяння аж да вызвалення ад пасады.

■ Будзь у курсе!

НА ЦЯГНІКІ ДА ВІЛЬНЮСА — ЭЛЕКТРОННАЯ РЭГІСТРАЦЫЯ

31 чэрвеня Беларуская чыгунка плануе ўвесці электронную рэгістрацыю пасажыраў на ўсе цягнікі па маршруце Мінск — Вільнюс.

Сёння гэтая паслуга даступная пры набыцці праз інтэрнэт білетаў на ўсе цягнікі рэгіянальных і міжрэгіянальных ліній. У міжнародных зносінах электронная рэгістрацыя даступная на ўсе цягнікі ў зносінах з Расійскай Федэрацыяй, якія ідуць без перасячэння межаў іншых дзяржаў, а таксама на цягнік Мінск — Рыга.

Сяргей РАСОЛЬКА

ОАО «Слуцкий льнозавод» извещает акционеров о проведении внеочередного собрания акционеров ОАО «Слуцкий льнозавод»

Дата и время проведения: 10 июня 2014 года в 15.00.

Место проведения: г. Слуцк Минской области, ул. Ленина, 300, актовый зал.

Повестка дня:

- Об увеличении уставного фонда Общества путем проведения закрытой подписки.
- Об увеличении уставного фонда Общества в связи с оказанием в 2013 году Слуцким районным исполнительным комитетом государственной поддержки.
- Об утверждении решения о выпуске акций в связи с оказанием в 2013 году Слуцким районным исполнительным комитетом государственной поддержки.
- О передаче в собственность Слуцкого района дополнительно выпущенных акций в связи с оказанием в 2013 году Слуцким районным исполнительным комитетом государственной поддержки.

Регистрация участников собрания с 14.00 до 14.45.

Для регистрации акционеров необходимо иметь:

- юридическим лицам: руководителем — служебное удостоверение (иной подтверждающий документ и паспорт); иному представителю — доверенность на представление юридического лица на собрании акционеров и паспорт;
  - физическим лицам: паспорт; представителям — доверенность, удостоверенную в установленном порядке, и паспорт.
- Информация по вопросам повестки собрания предоставляется акционерам ОАО «Слуцкий льнозавод» по месту нахождения ОАО: г. Слуцк, ул. Ленина, 300 с 8.00 до 17.00.

Телефоны для справок (8-01795) 61526; 61655.

Наблюдательный совет
ОАО «Слуцкий льнозавод»

УНП 690657228

НА ФІНІШНАЙ ПРАМОЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Напярэдадні візіту ў Казахстан Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка правёў нараду, падчас якой папрасіў далажыць яму аб канчатковых выніках перамоў беларускага боку з расійскім і казахстанскім па стане на раніцу 28 мая па пытаннях падпісання Дагавора аб Еўразійскім эканамічным саюзе, паведамляе БЕЛТА.

«Наша пазіцыя была першапачаткова ясная і зразумелая. Нас, праўда, апошнім часам нават жорстка крытыкуюць, асабліва расійскія сродкі масавай інфармацыі, што Лукашэнка вытаргоўвае нешта, хоча даражэй прадаць свой подпіс. У сувязі з гэтым мы абсалютна сумленна і шчыра заяўлялі, што гэтак жа, як і Расія, і Казахстан, мы пойдзем туды, дзе выгадна нашай краіне: інтарэсы — перш за ўсё», — адзначыў Прэзідэнт.

«Але мы ніколі не патрабавалі ад сваіх партнёраў і суседзяў больш, чым аддавалі ў агульную скарбонку. У выніку дагавор, які мы можам падпісаць, з'яўляецца нейкім кампрамісам. На жаль, гэта не той дагавор, на які разлічвала Беларусь, і не той, пра які першапачаткова заяўлялі нашы партнёры, перш за ўсё Расійская Федэрацыя», — сказаў кіраўнік дзяржавы.

«Калі мы гаворым пра эканамічны саюз, пра паўнаўладданы мытны саюз, — мы нікога за язык не цягнулі. Было прапанавана, каб гэты дагавор быў без выключэнняў і ўсялякіх абме-

жаванняў. Гэта фактычна адна краіна з пункту гледжання эканомікі: правільны функцыянаванне эканомікі трох дзяржаў абсалютна аднолькавыя і знаходзяцца ў адзіным прававым полі. Гэта была заява Расіі, яе перш за ўсё падтрымаў Казахстан, — адзначыў Прэзідэнт. — Мы разумелі, што ў іх эканомікі крыху іншыя, чым у нас, і нават не крыху, а істотна: у іх сыравінныя эканомікі, у іх нафта, газ і іншае, нам няпроста будзе ў гэтых умовах працаваць без выключэнняў і абмежаванняў, але тым не менш мы заявілі: так, мы згодны, мы на гэта пойдзем».

«Прайшоў час. Нешта там палічылі, праслязіліся. Аказваецца, не могуць без выключэнняў і абмежаванняў, і вывелі некаторыя пытанні фарміравання рынкаў нафты, газу, лекаў, іншых напрамкаў на двухбаковую аснову. Ну што ж, двухбаковая дык двухбаковая», — сказаў беларускі лідар. Ён звярнуў увагу, што з Казахстанам істотных праблем у двухбаковых адносінах няма. Што тычыцца Расіі, то Беларусі трэба было дамовіцца па нафтавым пытанні. «Па газе ў нас існуюць дамоўленасці, аналагічна можна было выбудаваць па нафце, у тым ліку па аб'ёмах паставак, аб пералічэнні мытных пошлін па нафтапрадуктах, якіх мы ў бюджэт Расіі пасля перапрацоўкі іх нафты пералічваем да \$4 млрд. Мы таксама паставілі гэтае пытанне: калі мы гаворым пра паўнаўладданы эканамічны саюз, якія могуць быць да нас прэтэнзіі? Мы купілі тавар, перапрацавалі яго, прадалі — гэта нашы

даходы. Нам кажуць, што гэта спецыфічны тавар, таму пакуль будзем рабіць так. А мы паставілі вельмі сур'ёзна гэтае пытанне. І не таму, што мы хочам нешта вытаргаваць (хоць і гэта, напэўна, было б натуральна), а таму што Расія перш за ўсё прапанавала перанесці гэтае пытанне на двухбаковыя адносіны. Таму мы і пачалі гэтыя перамовы», — сказаў кіраўнік дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што многае ўдалося вырашыць, у тым ліку па пералічэнні мытных пошлін. «У будучым годзе \$1,5 млрд застаецца ў беларускім бюджэце. Гэтае пытанне адкрытае, і мы цвёрда дамовіліся з Прэзідэнтам Расіі, што мы будзем здымаць гэтае пытанне, каб гэтыя грошы заставаліся ў бюджэце Беларусі, і тады мы ні да каго не будзем хадзіць з працягнутай рукой і прасіць ураўнаважыць нам плацежныя балансы», — адзначыў Прэзідэнт. Ён нагадаў, што дасягнута дамоўленасць па аўтамабілях, па аўтаперавозках, па квотах на нафту, што Беларусь будзе атрымліваць не менш за 23 млн т на год. «А калі трэба — і больш, калі раптам мы захочам пабудаваць новы нафтаперапрацоўчы завод», — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

Звяртаючыся да ўдзельнікаў нарады, Прэзідэнт рэзюмаваў: «Я хачу, каб урад і ўсе прысутныя тут разумелі: калі мы падпісваем гэты дагавор, мы павінны потым будзем прытрымлівацца духу і літары гэтага дагавора».

ВАЙНА ЯК АГУЛЬНАЕ МІНУЛАЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Яшчэ жывыя тыя, чыімі рукамі была здабыта Вялікая Перамога, і менавіта яны — жывое пацвярджэнне таго, які ўклад унеслі нашы краіны ў крушэнне фашызму, які пагражаў жыццю ўсёй чалавечай цывілізацыі.

Як сказаў дэпутат, Вялікая Перамога дасталася беларускаму народу дарагой цаной. Па апошніх удакладненых звестках, да вайны ў Беларусі пражывалі 9 мільёнаў 100 тысяч чалавек. Агульныя ваенныя страты склалі 2 мільёны 600 тысяч. У руінах аказалася 209 гарадоў і гарадскіх пасёлкаў, спалена

9 тысяч 200 вёсак, у тым ліку 186 — з усімі жыхарамі. Яшчэ 380 тысяч чалавек было вывезена на працу ў Нямеччыну. «Цяжкія наступствы вайны і гітлераўскай акупацыі былі ліквідаваны сапраўды тытанічнай працай усяго беларускага народа з дапамогай брацкіх рэспублік Савецкага Саюза», — падкрэсліў парламентарый.

На канферэнцыі былі зачытаны вітальныя словы, накіраваныя старшынёй Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, старшынёй Дзяржаўнай Думы Федэральнага сходу Расіі Сяргеем Нарышкіным, а таксама першым намеснікам стар-

шыні Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, старшынёй Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Уладзімірам Андрэйчанкам.

— Правядзенне канферэнцыі, прысвечанай 70-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, дасць новыя практычны імпульсы да ўсведамлення значнасці вялікага здабытку, што заваявалі нашы бацькі і дзяды, дзякуючы якім мы маем магчымасць жыць, працаваць на карысць нашага народа пад мірным небам, — пераканана першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія АНАНІЧ. — На

жаль, мірнае неба ў год юбілею вызвалення Беларусі азарылася крывавамі зарніцамі ў суседняй Украіне. Вайна зноў нагадала аб сваім жахлівым існаванні. Для Беларусі, якая страціла кожнага трэцяга, для ўсіх, хто памятае ўрок Другой сусветнай вайны, загучаў трывожны набат. Таму словы «Людзі, будзьце пільнымі!» патрабуюць глыбокага практычнага нападзення.

А тым часам на навуковай канферэнцыі абмяркоўваюцца самыя розныя пытанні, звязаныя з захаваннем гістарычнай памяці, супрацьдзеяннем фальсіфікацыям, пераасэнсоўваннем гісторыі. Найбольш цікавыя і слухныя выказванні ў бліжэйшы час — на старонках «Звядзды».

Вераніка КАНЮТА.

■ Сацыяльны клопат

МАТЭРЫЯЛЬНАЯ ДАПАМОГА ВЕТЭРАНАМ ВАЙНЫ

У Беларусі выплата матэрыяльнай дапамогі ветэранам Вялікай Айчыннай вайны да 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў пачнецца 2 чэрвеня. Аб гэтым паведаміў карэспандэнту БЕЛТА начальнік упраўлення дзяржаўнай сацыяльнай падтрымкай насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Анатоль Ражанец.

Аднаразовую матэрыяльную дапамогу атрымаюць амаль 51 тыс. чалавек. На гэтыя мэты прадугледжана каля Br260 млрд. Грошы, запланаваныя на правядзенне выплаты, пералічаны ўжо на рахунок камітэтаў па працы, занятасці і сацыяльнай абароне аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама, Мінбароны, МУС, КДБ.

«Выплата будзе праводзіцца па месцы пенсіянавання грамадзян у чэрвені гэтага года, — сказаў Анатоль Ражанец. — Тым, хто па ўважлівых прычынах часова адсутнічае па месцы жыхарства ў гэты перыяд, матэрыяльная дапамога будзе выплачана не пазней як 10 ліпеня гэтага года».

ДА ВЕДАМА ЧЛЕНАЎ САВЕТА РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

30 мая 2014 года ў 15.00 у зале пасяджэнняў Савета Рэспублікі (вул. Чырвонаармейская, 9) адбудзецца чарговае пасяджэнне чацвёртай сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ИЗВЕЩЕНИЕ

Государственное производственное объединение «Минскстрой» доводит до сведения заинтересованных лиц о внесении дополнения в проектную декларацию о завершении строительства жилых помещений в 7-10 секциях жилой части объекта «Многоквартирный жилой дом № 10 по генплану по ул. Притыцкого в комплексе с многоярусной автостоянкой» в г. Минске, опубликованную в газете «Звезда» от 17 мая 2014 г. № 90 (27700).

Декларацию дополнить текстом следующего содержания:
«Стоимость 1 кв. метра общей площади фиксируется в долларом США эквиваленте и остается неизменной в долларом США эквиваленте до окончания действия договора создания объекта долевого строительства. Оплата производится в белорусских рублях по курсу Национального банка Республики Беларусь на дату зачисления денежных средств на специальный и расчетный счет застройщика.

При единовременной уплате всей суммы по договору создания объекта долевого строительства в течение 10 (десяти) банковских дней со дня регистрации договора в Мингорисполкоме стоимостью 1 кв.м общей площади уменьшается на сумму, эквивалентную 50 долларам США».

УНП 100071325

Генеральный директор

Н.В. Милошевский

■ Думка дэпутата

Нельга выпускаць з-пад увагі

сацыяльныя стандарты ў сферы ЖКГ

Такою думку выказаў карэспандэнт БЕЛТА член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу па жыллёвай палітыцы і будаўніцтве Юрый ДАРАГАКУПЕЦ.

Парламентарый лічыць, што рабочая група па вивучэнні праблемных пытанняў у жыллёва-камунальнай гаспадарцы створана ў Беларусі своечасова. «Гэтай групай абраны правільны курс, экспертамі прымаюцца правільныя рашэнні. Лічу, што ім таксама трэба было б закрануць пытанні сацыяльных стандартаў», — адзначыў Юрый Дарагакупец. У якасці прыкладу такіх праблемных момантаў дэпутат назваў аказанне лазневых паслуг арганізацыямі ЖКГ у невялікіх населеных пунктах. «Мы жывём у сучасным свеце, у людзей і ў вёсках ёсць вада і воданাগравальнікі, але па сацыяльным стандартзе ў населеным пункце павінна быць пэўная колькасць месцаў для мыцця, а ў лазневы дзень могуць прыйсці толькі 5–6 чалавек. Атрымліваецца, што ўтрыманне такіх лазняў вельмі затратнае», — растлумачыў ён.

Дэпутат згодны з думкай рабочай групы спыніць практыку перадачы няпрофільных аб'ектаў у сістэму ЖКГ. «На балансе арганізацый жыллёва-камунальнай гаспадаркі цяпер знаходзіцца шмат такіх аб'ектаў, якія, па сутнасці, ім не патрэбны, а грошы на іх утрыманне яны абавязаны выдзяляць. Гэта нельга выпускаць з-пад увагі, і гэта пытанне трэба вырашаць», — падкрэсліў эксперт.

Юрый Дарагакупец дадаў таксама, што жыллёва-камунальная гаспадарка краіны выконвае вельмі шмат неўласцівых ёй функцый. «У рабочай групы ёсць правільны выхад з сітуацыі, эксперты таксама лічаць, што ЖКГ павінна займацца сваёй непасрэднай работай», — адзначыў ён.

Гаварыць аб выніках дзейнасці рабочай групы, на думку дэпутата, пакуль што рана. «Канчатковае рашэнне па дзейнасці ЖКГ будзе выкладзена ва ўказе аб мерах па ўдасканаленні арганізацыі работы сістэмы жыллёва-камунальнай гаспадаркі. Радуе, што станоўчыя зрухі ў гэтым напрамку ўжо ёсць», — адзначыў член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па жыллёвай палітыцы і будаўніцтве.

■ Праблемы і рашэнні

СЛОВА СТРЫМАЛІ

СЛУЦКІ МЯСАКАМБІНАТ ПАЧАЎ РАБОТУ

Крыху больш чым месяц таму кіраўнік дзяржавы пабываў з рабочай паездкай у Слуцку, дзе наведваў ільнозавод і мясакамбінат. Аляксандр Лукашэнка жорстка раскрытыкаваў работу кіраўніцтва прадпрыемстваў і мясцовыя ўлады за безгаспадарчасць, нізкую якасць тэхналагічных і санітарных працэсаў захавання і перапрацоўкі прадукцыі. Гэтая крытыка вылілася ў распачыненне крымінальнай справы на ўжо былога дырэктара мясакамбіната і яго намесніка за перавышэнне службовых абавязкаў, улады і халатнасць. Для ліквідацыі недахопаў была створана рабочая група на чале з Васілём Акулічам, які на той час займаў пасаду першага намесніка старшыні Мінаблвыканкама.

Фота БЕЛТА.

Як атрымалася што калісьці паспяховае прадпрыемства, так бы мовіць, давялі да ручкі?

Галоўны інжынер Аляксандр Кабуш лічыць, што кан'юнктура рынку не дазваляла рабіць значныя ўкладанні ў развіццё. Нельга сказаць, што тут не займаліся мадэрнізацыяй вытворчасці. Займаліся, але ў зусім нязначных аб'ёмах. Напрыклад, летась яны склалі ўсяго 5 млрд рублёў. За ўсе 38 гадоў працы камбіната тут не было ніводнага капітальнага рамонтна, акрамя хіба касметычнага.

Прывесці камбінат у добры стан мог толькі кардынальны штуршок. І такім штуршком стаў прыезд Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнка. Дзейнасць прадпрыемства, паводле ўказання кіраўніка дзяржавы, была спынена. На працягу трох дзён усе складскія запасы пастаўлены гандлёвым сеткам, а сыравіна — райіскім і айчынным вытворцам. Мясца, якое доўга знаходзілася на захоўванні, правяраецца ў лабараторыі на яго прыдатнасць да перапрацоўкі.

Няўзброеным вокам відаць, што цяпер сітуацыя на мясакамбінаце карэнным чынам змянілася. Гэта вынік намаганняў, можна сказаць, усіх случчан. На працягу месяца тут наводзілі парадак больш чым 30 арганізацый горада, а таксама будтрэст № 3 г. Салігорска. Працавалі ў дзве змены, без святаў і выхадных. Штодзень на асноўных і дапаможных падраздзяленнях шчыравалі да тысячы чалавек: добраўпарадкоўвалі тэрыторыю, рамантавалі, фарбавалі агароджы, памяшканні ўнутры і звонку. На гэта было затрачана каля 40 млрд рублёў асабістых сродкаў камбіната, абласнога і раённага бюджэтаў. У далейшым тут плануецца заняцца больш паглыбленай мадэрнізацыяй, перш за ўсё замяніць халадзільнае абсталяванне. На гэта, як мяркуюць, спатрэбіцца таксама 40 млрд рублёў. Ужо аб'яўлены конкурс на закупку.

— Калі вытворчасць стаяла, нам тэлефанавалі нашы пастаянныя спажывы, пакупнікі са Слуц-

ка, Салігорска, суседніх гарадоў, якія прывыклі да нашых вырабаў, цікавіліся, ці хутка запрацуем. Вытворчасць запусцілі 15 мая і з кожным днём павялічваем выпуск прадукцыі. Першыя дні паказалі, што вырабы карыстаюцца попытам, — задаволены выконваючая абавязкі дырэктара мясакамбіната Вольга Бойка.

За мінулы ж год на мясакамбінаце атрымалі чыстыя страты ў памеры 133 млрд рублёў. На думку старшыні Слуцкага райвыканкама Андрэя Янчэўскага, гэта вынік адсутнасці маркетынгу, «нармальнага кіравання». Але да канца года, лічыць ён, таварыства выйдзе на прыбытак з улікам кан'юнктуры рынку: мяса ахвотна купляецца як у краіне, так і за яе межамі. Што тычыцца ільнозавода, то тут у ліпені запусціць новую лінію, што дазволіць у 2–2,5 раза павялічыць магутнасці і, адпаведна, выручку ад рэалізацыі прадукцыі.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

БРЭСЦКАЯ СТУДЭНТКА ЗНАЙШЛАСЯ ў НЯСВІЖЫ

У мінулую нядзелю ў Брэсце прапала пяцікурсніца Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта Дар'я Ш. Знікла сярод блага дня. Перад гэтым дзяўчына, якая жыве ў інтэрнаце, па тэлефоне сказала маці, што збіраецца ў краму па цукар. Затым яна выйшла з інтэрната, і больш яе ніхто не бачыў.

Назаўтра маці, жыхарка адной з вёсак Драгічынскага раёна, звярнулася ў міліцыю, пачаліся пошукі. Студэнтку шукалі валанцёры, яе сябры, аднакурснікі, інфармацыя аператыўна была перададзена ва ўсе аддзелы міліцыі.

Як паведамілі ў прэс-службе Брэсцкага абласнога ўпраўлення ўнутраных спраў, у панядзелак вечарам супрацоўнік Нясвіжскай ДАІ заўважыў дзяўчыну, якая сядзела на ўзбочыне. Ён спытаў, ці патрэбна ёй дапамога. Яна не адмовілася. Пасля гэтага хутка была ўстаноўлена яе асоба. Дашу даставілі ў райбалыніцу. Аказалася, што яна нічога не памятае і не ведае, якім чынам трапіла з Брэста ў Нясвіж. Абследаванне, якое правялі раённыя медыкі, не выявіла абсалютна ніякіх слядоў гвалту або ўжывання псіхатропных ці іншых рэчываў. Студэнтка накіравана на абследаванне ў сталічную клініку.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

ПРЫВАТЫЗАЦЫЯ НА АСНОВЕ ПАДРОБЛЕННЫХ ДАКУМЕНТАЎ НЕ ПРАЙШЛА

Двое жыхароў Івацэвічаў вырашылі прыватызаваць двухкватэрны дом у адным з населеных пунктаў раёна. Але праходзіць працэдуру прыватызацыі з адпаведнымі матэрыяльнымі выдаткамі не хацелася.

Таму грамадзяне самі напісалі пастанову Івацэвіцкага гарвыканкама за 1987 год і прадставілі падраблены дакумент у дзяржаўныя органы. Такім чынам на іх імёны было зарэгістравана права ўласнасці. Але працэдуру рэгістрацыі правярылі супрацоўнікі Камітэта дзяржаўнага кантролю па Брэсцкай вобласці і абласнога ўпраўлення УУС.

Як паведаміў начальнік упраўлення КДК Брэсцкай вобласці Мікалай БОБЕЛЬ, у дачыненні да аднаго з грамадзян Следчым камітэтам ужо заведзена крымінальная справа. Яна СВЕТАВА.

ИЗВЕЩЕНИЕ о проведении 30 июня 2014 года открытого аукциона по продаже объекта недвижимости

Продавец и его юридический адрес: торгово-производственное унитарное предприятие «Металлургторг» г. Жлобин, 247210, Гомельская область, г. Жлобин, ул. Промышленная, 37, тел. (02334) 5-63-61, 5-60-65, тел./факс (02334) 5-40-83

№ лота	Наименование и адрес объектов (лота)	Краткая характеристика объектов (лота)	Площадь занимаемого земельного участка, га
1	Одноэтажное кирпичное здание магазина «Заводской» с подвалом на девять рабочих мест (инв. № 320/С-17753), с сооружением благоустройства и площадкой с ограждением по адресу: Гомельская область, Жлобинский район, г. Жлобин, м-он 19-й, д. 5А	Назначение объекта – здание специализированное розничной торговли, общая площадь капитального строения 839,8 кв.м.	0,1289
Начальная цена продажи объекта (лота) с НДС		6 069 600 000 белорусских рублей	
Задаток		100 000 000 белорусских рублей	

Аукцион состоится 30 июня 2014 г. в 11-00 по адресу: г. Жлобин, Петровского, 45, 2-й подъезд.

Организатор торгов – Коммунальное унитарное предприятие по операциям с недвижимым имуществом «Жлобинский центр управления районной коммунальной собственностью», 247210, Гомельская область, г. Жлобин, Петровского, 45, 2-й подъезд, тел./факс (+375 2334) 2 18 18, 3 14 08.

Возможность ознакомиться с объектом предоставляется продавцом в срок по 26 июня 2014 года включительно.

Желающим участвовать в аукционе необходимо по 26 июня 2014 года с 9-00 до 17-00 по рабочим дням представить в адрес организатора аукциона следующие документы:

- заявление на участие в аукционе;
- платежное поручение о внесении задатка;
- юридические лица (резиденты Республики Беларусь) – доверенность представителя юридического лица (кроме случаев, когда юридическое лицо представляет его руководитель), копии учредительных документов и свидетельства о государственной регистрации;
- представители физических лиц (резидентов Республики Беларусь) – нотариально заверенную доверенность;
- индивидуальные предприниматели – копию свидетельства о государственной регистрации;
- юридические лица (нерезиденты Республики Беларусь) – легализованные в уста-

новленном порядке копии учредительных документов и выписку из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть проведена в течение года до подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о состоянии заявления на участие в аукционе и о состоянии документов, выданный обслуживающим его банком или иной кредитно-финансовой организацией, с заверенным в установленном порядке переводом на белорусский (русский) язык;

- представители юридических и физических лиц (нерезидентов Республики Беларусь) – легализованную в установленном порядке доверенность.

При подаче документов на участие в аукционе представители индивидуальных предпринимателей и юридических лиц, уполномоченные должностные лица юридических лиц предъявляют паспорт или иной документ, удостоверяющий личность.

Документы принимаются по адресу: г. Жлобин, ул. Петровского, 45, 2-й подъезд. Задаток перечисляется на р/с КУП «Жлобинский центр управления районной коммунальной собственностью» № 3012006530013 в филиале 312 ОАО «АСБ Беларусбанк», г. Жлобин, код МФО 151501673, УНН 490317354.

Аукцион состоится при наличии не менее двух участников. Не допускается продажа по начальной цене. Если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что

заявление на участие в нем подано только одним претендентом, предмет аукциона продается этому претенденту при его согласии по начальной цене, увеличенной на 5 процентов.

- Победитель торгов обязан:
- в течение 3 (трех) рабочих дней со дня проведения аукциона внести на расчетный счет КУП «Жлобинский центр управления районной коммунальной собственностью» вознаграждение по результатам аукциона в размере 4% от начальной цены приобретаемого объекта и 5% от суммы превышения цены продажи объекта над начальной ценой, но не менее суммы фактических расходов;
  - в течение 10 дней с даты подписания протокола аукциона заключить договор купли-продажи объекта;
  - в течение 10 календарных дней с даты заключения договора купли-продажи произвести оплату за объект.

Организатор аукциона вправе отказаться от проведения аукциона в любое время, но не позднее чем за 3 (три) дня до даты его проведения.

Участник аукциона имеет право отказаться от участия в торгах. Отказом признается как письменное заявление, так и неявка на аукционные торги. В этом случае задаток ему возвращается в течение 5 (пять) рабочих дней со дня обращения либо со дня проведения торгов.

Телефоны организатора аукциона для справок: (02334) 2 18 18, 3 14 08.

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ

об открытой продаже облигаций

Закрытого акционерного общества «ДЕЛЬТА БАНК» седьмого выпуска

1. Полное и сокращенное наименование эмитента (на белорусском и русском языках):

На белорусском языке:
полное — Закрытае акцыянернае таварыства «Дэльта Банк»;
сокращенное — ЗАТ «Дэльта Банк».
На русском языке:
полное — Закрытое акционерное общество «Дельта Банк»;
сокращенное — ЗАО «Дельта Банк».

2. Место нахождения эмитента, телефон, факс, электронный адрес (e-mail):

Юридический и почтовый адреса: Республика Беларусь, г. Минск, ул. Розы Люксембург, 95, 220036.
Телефон: + 375 (17) 279-02-89
Факс: +375 (17) 207-36-31
E-mail: info@deltabank.by

3. Сумма зарегистрированного уставного фонда эмитента:

Размер зарегистрированного и оплаченного уставного фонда ЗАО «Дельта Банк» составляет 261 380 000 000 (Двести шестьдесят один миллиард триста восемьдесят миллионов) белорусских рублей.

4. Наименование периодического печатного издания, в котором будет публиковаться бухгалтерская отчетность эмитента в составе, определенном законодательством Республики Беларусь, иная информация, а также сроки их публикации:

Краткая информация об открытой продаже облигаций седьмого выпуска публикуется в газете «Звезда».

Информация о внесенных изменениях в проспект эмиссии после государственной регистрации облигаций и до даты начала проведения открытой продажи облигаций публикуется в газете в срок не позднее, чем за один день до даты начала проведения открытой продажи облигаций.

Информация о внесенных изменениях в проспект эмиссии в период проведения открытой продажи облигаций публикуется в газете «Звезда» в семидневный срок со дня регистрации таких изменений в регистрирующем органе.

Годовой отчет эмитента в составе, определенном пунктом 8 Инструкции о порядке представления и публикации участниками рынка ценных бумаг отчетности и иной информации, утвержденной постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 21 декабря 2010 г. №157 «О некоторых вопросах представления и публикации участниками рынка ценных бумаг отчетности и иной информации» (Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь, 2011 г., №12, 8/23164), публикуется в газете «Звезда» не позднее 25 апреля года, следующего за отчетным финансовым годом, иная отчетность — ежеквартально не позднее 25 числа месяца, следующего за отчетным кварталом. С указанной информацией также можно ознакомиться на официальном интернет-сайте ЗАО «Дельта Банк» по адресу: www.deltabank.by.

В случае принятия в отношении ЗАО «Дельта Банк» решения о реорганизации или ликвидации либо в случае возбуждения в отношении банка производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве), соответствующая информация размещается и публикуется в порядке и в сроки, установленные законодательством Республики Беларусь.

5. Наименование депозитария, обслуживающего эмитента.

Наименование депозитария: ЗАО «Генеральная система инвестиций». Место нахождения: 220114, г. Минск, пр. Независимости, 117а, к. 1204.

Дата и номер государственной регистрации: ЗАО «Генеральная система инвестиций» зарегистрировано Минским городским исполнительным комитетом 24.11.2000 г., регистрационный номер 1348.

Лицензия № 02200/5200-124-1128 на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам выдана Министерством финансов Республики Беларусь.

Срок действия лицензии — до 29 июля 2022 года.

6. Место, время и способ ознакомления с более подробной информацией (проспектом эмиссии облигаций):

С более подробной информацией и Проспектом эмиссии облигаций седьмого выпуска Закрытого акционерного общества «Дельта Банк» можно ознакомиться, начиная с даты публикации в средствах массовой информации текста данной краткой информации об открытой продаже облигаций, по адресу: 220036, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Р. Люксембург, 95 с 9.00 до 16.30, а также на Интернет-сайте эмитента в сети Интернет по адресу: http://www.deltabank.by/.

7. Дата принятия решения о выпуске облигаций и наименование органа, принявшего это решение:

Решение о седьмом выпуске облигаций ЗАО «Дельта Банк» принято и утверждено Советом директоров ЗАО «Дельта Банк» 19 марта 2014 года (протокол №9).

8. Дата и номер государственной регистрации облигаций:

Облигации седьмого выпуска зарегистрированы в Департаменте по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь «27» мая 2014 г., регистрационный номер 5-200-02-2157.

9. Форма выпуска облигаций, объем эмиссии, количество облигаций:

Форма выпуска облигаций — в бездокументарной форме (в виде записей на счетах).

Объем эмиссии облигаций — 5 000 000 (Пять миллионов) долларов США.

Количество облигаций — 5 000 (Пять тысяч) штук.

Вид облигаций — процентные, именные, неконвертируемые.

Облигациям присвоена серия «ДБО7», номера «000001-005000».

10. Номинальная стоимость облигации:

Номинальная стоимость облигации — 1 000 (Одна тысяча) долларов США.

11. Цель выпуска облигаций и направления использования средств, полученных от размещения облигаций:

Целью выпуска облигаций является привлечение временно свободных денежных средств юридических лиц и индивидуальных предпринимателей для формирования ресурсной базы Банка. Средства, полученные от размещения облигаций, будут направлены для использования в целях осуществления деятельности, установленной Уставом Банка.

12. Период проведения открытой продажи облигаций:

Дата начала открытой продажи: 04 июня 2014 года.

Дата окончания открытой продажи: 09 апреля 2019 года.

13. Место и время проведения открытой продажи облигаций, порядок начисления и выплаты дохода по облигациям:

Размещение облигаций осуществляется путем их открытой продажи на внебиржевом рынке.

Продажа облигаций осуществляется с 9:00 до 16:00 в рабочие в Республике Беларусь дни в ЗАО «Дельта Банк» по адресу: г. Минск, ул. Розы Люксембург, 95.

Облигации продаются в безналичном порядке за денежные средства в валюте номинала облигаций в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

В период размещения облигации продаются по цене, равной номинальной стоимости, увеличенной на сумму накопленного процентного дохода (по текущей стоимости облигаций), за исключением дней выплаты процентного дохода. В указанные дни облигации продаются по их номинальной стоимости. В день начала открытой продажи облигаций текущая стоимость облигации равна ее номинальной стоимости.

Текущая стоимость облигации рассчитывается на дату совершения операции по следующей формуле:

$$C = Нп + Дн,$$

где:

C — текущая стоимость облигации;

Нп — номинальная стоимость облигации;

Дн — накопленный процентный доход.

Начиная со второго дня открытой продажи, покупатель также уплачивает

сумму накопленного процентного дохода, рассчитываемую по следующей формуле:

$$Д = \frac{Нп \times Пп}{100} \times \left(\frac{T365}{365} + \frac{T366}{366} \right),$$

где Д — процентный доход по процентным облигациям, выплачиваемый периодически в течение срока их обращения; Нп — номинальная стоимость облигаций; Пп — ставка дохода (процентов годовых) за период, установленная эмитентом; T365 — количество дней периода начисления дохода, приходящееся на календарный год, состоящий из 365 дней; T366 — количество дней периода начисления дохода, приходящееся на календарный год, состоящий из 366 дней.

Расчет текущей стоимости и накопленного процентного дохода осуществляется по каждой облигации, исходя из фактического количества дней в году (365 или 366 в високосном году) с округлением до одной сотой доллара США с применением правил математического округления.

14. Срок обращения облигаций:

Срок обращения облигаций: с 04 июня 2014 года по 15 апреля 2019 года (1776 календарных дней). День начала размещения облигаций и день начала погашения облигаций считаются одним днем.

15. Размер или порядок определения размера дохода по облигации, период начисления процентного дохода, условия его выплаты.

Расчет процентного дохода по облигациям производится по фиксированной процентной ставке к номинальной стоимости облигаций, равной 8,25 (Восемь целых двадцать пять сотых) процентов годовых (ставка дохода).

Выплата процентного дохода по облигациям производится владельцам облигаций в сроки, указанные в графике выплаты процентного дохода, на основании реестра владельцев облигаций. Реестр владельцев облигаций формируется за 2 рабочих дня до даты выплаты начисленного процентного дохода за соответствующий период.

Процентный доход по облигациям за первый период начисляется с даты, следующей за датой начала размещения облигаций, по дату его выплаты. Процентный доход по остальным периодам, включая последний, начисляется с даты, следующей за датой выплаты дохода за предшествующий период, по дату выплаты дохода за соответствующий период (дату погашения). Дата окончания последнего периода начисления процентного дохода по облигациям — 15.04.2019 г.

График выплаты процентного дохода:

Номер периода начисления процентного дохода	Начало периода начисления процентного дохода	Конец периода начисления процентного дохода, дата выплаты дохода	Продолжительность периода начисления процентного дохода, дней	Дата формирования реестра
1	05/06/2014	21/07/2014	47	17/07/2014
2	22/07/2014	20/10/2014	91	16/10/2014
3	21/10/2014	19/01/2015	91	15/01/2015
4	20/01/2015	20/04/2015	91	16/04/2015
5	21/04/2015	20/07/2015	91	16/07/2015
6	21/07/2015	19/10/2015	91	15/10/2015
7	20/10/2015	18/01/2016	91	14/01/2016
8	19/01/2016	18/04/2016	91	14/04/2016
9	19/04/2016	18/07/2016	91	14/07/2016
10	19/07/2016	17/10/2016	91	13/10/2016
11	18/10/2016	16/01/2017	91	12/01/2017
12	17/01/2017	17/04/2017	91	13/04/2017
13	18/04/2017	17/07/2017	91	13/07/2017
14	18/07/2017	16/10/2017	91	12/10/2017
15	17/10/2017	15/01/2018	91	11/01/2018
16	16/01/2018	16/04/2018	91	12/04/2018
17	17/04/2018	16/07/2018	91	12/07/2018
18	17/07/2018	15/10/2018	91	11/10/2018
19	16/10/2018	14/01/2019	91	10/01/2019
20	15/01/2019	15/04/2019	91	11/04/2019
ИТОГО			1776	

В случае если дата выплаты процентного дохода выпадает на нерабочий день, выплата процентного дохода осуществляется в первый рабочий день, следующий за нерабочим. Проценты на сумму процентного дохода по облигациям за указанные нерабочие дни не начисляются и не выплачиваются. Под нерабочими днями в настоящей краткой информации понимаются выходные дни, государственные праздники и праздничные дни, являющиеся нерабочими в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Начисление процентного дохода осуществляется в течение срока обращения облигаций. Начиная с даты начала погашения облигаций, процентный доход не начисляется.

Расчет процентного дохода осуществляется по следующей формуле:

$$Д = \frac{Нп \times Пп}{100} \times \left(\frac{T365}{365} + \frac{T366}{366} \right),$$

где Д — процентный доход по процентным облигациям, выплачиваемый периодически в течение срока их обращения; Нп — номинальная стоимость облигаций; Пп — ставка дохода (процентов годовых) за период, установленная эмитентом; T365 — количество дней периода начисления дохода, приходящееся на календарный год, состоящий из 365 дней; T366 — количество дней периода начисления дохода, приходящееся на календарный год, состоящий из 366 дней.

Расчет процентного дохода осуществляется по каждой облигации, исходя из фактического количества дней в году (365 или 366 в високосном году).

Процентный доход выплачивается владельцам облигаций денежными средствами в валюте номинала за соответствующий период путем перечисления в безналичном порядке на счета владельцев облигаций. Процентный доход выплачивается только за полностью истекший период начисления дохода.

16. Дата начала погашения облигаций. Дата, на которую формируется реестр владельцев облигаций, и порядок погашения облигаций:

Дата начала погашения — 15 апреля 2019 года.

При погашении владельцам выплачивается номинальная стоимость облигаций и процентный доход за последний период начисления процентного дохода и иные неполученные доходы при их наличии.

Погашение облигаций производится 15 апреля 2019 года на основании реестра владельцев облигаций путем перечисления в безналичном порядке денежных средств на счета владельцев облигаций в соответствии с законодательством Республики Беларусь. Реестр владельцев облигаций формируется депозитарием эмитента за 2 (два) рабочих дня до даты начала погашения облигаций (11.04.2019).

В случае если дата начала погашения выпадает на нерабочий день, погашение осуществляется в первый рабочий день, следующий за нерабочим днем. Проценты за указанные нерабочие дни не начисляются и не выплачиваются.

В случае отсутствия в реестре владельцев облигаций данных о счетах владельцев облигаций, а также в случае, если реестр содержит ошибочные или неполные реквизиты, сумма, подлежащая выплате, депонируется на счете эмитента до непосредственного письменного обращения владельца облигации. Проценты по депонированным суммам не начисляются и не выплачиваются.

Владельцы облигаций обязаны осуществить перевод погашаемых облигаций на счет «депо» эмитента не позднее рабочего дня, следующего за днем перечисления на счет владельцев облигаций денежных средств, необходимых для погашения облигаций в полном объеме по следующим реквизитам:

переводополучатель — ЗАО «Дельта Банк», счет депо № D12-0-0-90108-1, раздел 4400000;

депозитарий переводополучателя — ЗАО «Генеральная система ин-

вестиций», код депозитария D12; корреспондентский счет «депо» лоро — 1000112;

назначение перевода — перевод ценных бумаг на счет «депо» эмитента для их погашения.

17. Условия и порядок возврата средств инвесторам при отказе эмитента от выпуска облигаций или запрете выпуска облигаций Департаментом по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь:

Эмитентом не устанавливаются основания признания настоящего выпуска облигаций несостоявшимся.

В случае запрещения выпуска облигаций, Банк в месячный срок с момента получения уведомления от Департамента по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь о запрещении выпуска облигаций возвращает инвесторам денежные средства, полученные в оплату размещенных облигаций, и накопленный процентный доход за период с даты, следующей за датой продажи (датой выплаты последнего процентного дохода) по дату получения уведомления включительно, и письменно уведомляет Департамент по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь о возврате указанных средств инвесторам в полном объеме.

18. Условия и порядок досрочного погашения облигаций:

18.1. В случае, если общий объем находящихся в обращении облигаций эмитента, выпущенных в пределах 80 процентов нормативного капитала превысит установленное ограничение, эмитент в течение двух месяцев с момента возникновения вышеуказанных оснований принимает меры по доведению нормативного капитала до требуемого значения либо принимает решение о досрочном погашении находящихся в обращении выпусков облигаций (их части).

18.2. В течение всего срока обращения облигаций эмитент вправе принять решение о досрочном погашении выпуска облигаций либо его части.

О принятом решении эмитент письменно уведомляет владельцев облигаций не позднее 10 (десяти) рабочих дней до установленной даты досрочного погашения облигаций.

При досрочном погашении владельцам облигаций выплачивается их номинальная стоимость, а также доход, рассчитанный с даты, следующей за датой выплаты дохода за предшествующий период, по дату досрочного погашения включительно (иные неполученные процентные доходы — при их наличии).

Досрочное погашение облигаций производится на основании реестра владельцев облигаций путем перечисления в безналичном порядке в соответствии с требованиями действующего законодательства Республики Беларусь причитающихся денежных средств на счета владельцев облигаций.

Реестр владельцев облигаций формируется за 5 (пять) рабочих дней до установленной даты досрочного погашения облигаций.

Владельцы облигаций обязаны осуществить перевод погашаемых облигаций на счет «депо» эмитента не позднее рабочего дня, следующего за днем перечисления на счет владельца облигаций денежных средств, необходимых для погашения облигаций:

переводополучатель — ЗАО «Дельта Банк», счет депо № D12-0-0-90108-1, раздел 4400000;

депозитарий переводополучателя — ЗАО «Генеральная система инвестиций», код депозитария D12; корреспондентский счет «депо» лоро — 1000112;

назначение перевода — перевод ценных бумаг на счет «депо» эмитента для их погашения.

В случае досрочного погашения выпуска облигаций либо его части до даты окончания срока обращения облигаций эмитент уведомляет Департамент по ценным бумагам о необходимости исключения из Государственного реестра ценных бумаг (аннулирования) облигаций, по которым эмитент досрочно исполнил свои обязательства до даты окончания срока их обращения.

19. Условия и порядок приобретения облигаций эмитентом до даты начала их погашения.

В период обращения облигаций осуществляется приобретение облигаций седьмого выпуска у любого их владельца, представившего заявление на продажу облигаций в соответствии с настоящей Краткой информацией, по номинальной стоимости одновременно с выплатой начисленного дохода за истекший период в следующие даты: 18.04.2016, 17.04.2017 и 16.04.2018.

Приобретение облигаций осуществляется эмитентом на внебиржевом рынке на основании договора (договоров) купли-продажи, заключенного (заключенных) между владельцем облигаций и эмитентом, и/или на биржевом рынке в соответствии с правилами ОАО «Белорусская валютно-фондовая биржа».

Для продажи Облигаций эмитенту владельцы облигаций должны подать заявление о намерении осуществить такую продажу, которое должно содержать:

- полное наименование владельца облигаций;
- наименование ценной бумаги;
- количество облигаций, предъявляемых к продаже;
- наименование профессионального участника, при посредничестве которого будет осуществляться продажа облигаций в системе ОАО «Белорусская валютно-фондовая биржа» (если выкуп осуществляется на биржевом рынке);
- банковские реквизиты для безналичного зачисления денежных средств от продажи облигаций;
- согласие с условиями выкупа, изложенными в Краткой информации о выпуске;
- юридический адрес/почтовый адрес, контактные телефоны владельца облигаций и контактный телефон заявителя;
- подпись уполномоченного лица владельца или владельца облигаций.

В случае если для осуществления продажи облигаций эмитенту владельцу облигаций необходимо принятие решения соответствующего органа, или получение согласования, или получение разрешения, владелец продаваемых облигаций обязан заблаговременно принять (получить) данное решение (согласование, разрешение).

Заявление о продаже облигаций эмитенту должно быть предоставлено не позднее 10 рабочих дней до предполагаемой даты продажи облигаций по факсу (с последующим предоставлением оригинала не позднее трех дней до даты продажи облигаций), заказным письмом или непосредственно по адресу: Республика Беларусь, 220036, город Минск, улица Розы Люксембург, дом 95, ком. 416.

Эмитент имеет право осуществлять:

- приобретение облигаций на внебиржевом и (или) биржевом рынках в иные договоренные даты по цене, в сроки, в количестве и на условиях, установленных соглашением между эмитентом и владельцем облигаций;
- дальнейшую реализацию приобретенных облигаций на вторичном рынке по цене, определенной эмитентом;
- досрочное погашение приобретенных облигаций (части облигаций);
- иные действия с приобретенными облигациями в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

20. Информация об обеспечении облигаций:

Выпуск облигаций осуществляется без обеспечения по согласованию с Национальным банком Республики Беларусь при условии, что общий размер обязательств по таким облигациям не превышает 80 процентов нормативного капитала Банка (подпункт 1.8 пункта 1 Указа Президента Республики Беларусь от 28.04.2006 № 277 «О некоторых вопросах регулирования рынка ценных бумаг»).

По состоянию на 01.03.2014 г. нормативный капитал Банка составляет 404 185 000 000 (Четыреста четыре миллиарда сто восемьдесят пять миллионов) белорусских рублей.

Выпуск облигаций согласован Национальным банком Республики Беларусь (постановление Правления Национального банка Республики Беларусь от 02.04.2014 г. № 205).

И.о. Председателя Правления

Главный бухгалтер

А.В. Плитко

Е.М. Грибанова

Імёны

«Містар Беларусь» Кірыл ДЫЦЭВІЧ:

Фота Надзеі БУЖАН.

«МАГУ І БОРШЧ ПРЫГАТАВАЦЬ, І РАМОНТ У КВАТЭРЫ ЗРАБІЦЬ»

Каб крочыць па жыцці да новых здзяйсненняў, трэба мець стымулы. У першага ў краіне пераможцы конкурсу мужчынскай прыгажосці «Містар Беларусь» Кірыла Дыцэвіча такіх стымулаў шмат.

Уласную перамогу Кірыл не ўспрымае быццам нешта неверагоднае, а расцэньвае як чарговую прыступку ў сваім жыцці. На конкурсе ён быў пад нумарам 1 і ў выніку стаў першым:

— Гэта было супадзеннем. У нас было тры фіналісты, і кожны варты перамогі. Я нават не памятаю, як мяне віншавалі — настолькі быў шакіраваны. Калі называлі мой нумар перад фіналам, то была думка: «Вось і хопіць, для цябе конкурс скончаны». А аказалася — перамог, што, безумоўна, парадавала.

Успамінаючы, як наспела рашэнне далучыцца да праекта, хлопец прызнаецца: «Да конкурсу з самага пачатку ставіўся скептычна: разуменне, што гэта конкурс прыгажосці і яго ўдзельнікі — мужчыны, крыху бянтэжыла. Але, як аказалася, я памыляўся, бо там на кожнага канкурсанта глядзелі перш за ўсё як на асобу. Прыгажосць — толькі адно звяно, значэнне мелі і пачуццё гумару, харызма, уменне падтрым-

ліваць стасункі з іншымі людзьмі, наяўнасць мэты ў жыцці».

Калі з'явілася аб'ява пра кастынг на конкурс «Містар Беларусь», маме Кірыла патэлефанавала яго цётка і параіла пляменніку паспрабаваць сябе, тым больш што ён студэнт тэатральнай ВНУ. Пасля размовы з бацькамі Кірыл вярнуўся ў Мінск і пайшоў на заняткі. А там... Мастацкі кіраўнік курса таксама кажа: маўляў, варта пайсці на конкурс. Тады наш герой з таварышам падаўся на кастынг. На наступны дзень яму патэлефанавалі — прайшоў!

— Мае выкладчыкі ў акадэміі, бывала, казалі: «Калі выбіраеш прафесію артыста, яе трэба любіць. Калі акцёр выходзіць на сцэну, то павінен атрымліваць ад гэтага задавальненне». У фінале конкурсу я на сабе адчуў тое, пра што яны нам казалі. Быў неверагодны прыліў энергіі...

Як акцёр, ён спасціг навуку «працы на камеру», бо ў яго прафесіі важна, як знайсці выйгрышы ракурсу, позы. Плюс зносны з новымі людзьмі. Дарэчы, калі ў распевах пра спаборніцтва такога кшталту сярод дзяўчат можна пачуць гісторыі пра наўмыснае псаванне сукенак і падсыпанне шкла ў абутак, то хлопцы паводзілі сябе па-мужчынску.

(Заканчэнне на 8-й стар. «ЧЗ».)

Старт бізнесу

КАЛІ ГРОШАЙ БОЛЬШ, ЧЫМ ІДЭЙ

Слова «стартап» прыйшло да нас з англійскай мовы. Гэта кампанія, якія толькі пачынаюць свой шлях у вялікім бізнесе і не маюць сур'ёзных сродкаў для развіцця. Цэнтр развіцця высокатэхналагічных праектаў IT House (БДУ) якраз і займаецца падтрымкай беларускіх стартапераў у сферы інфармацыйных тэхналогій. Пра перспектывы беларускага IT-сектара і развіццё камп'ютарных тэхналогій карэспандэнт «Чырвонкі» пагутарыў з Аляксандрам МЯЛЁШЧАНКАМ, кіраўніком цэнтра.

— Аляксандр Аляксандравіч, раскажыце, калі ласка, чым найперш карысныя моладзі такія арганізацыі, як IT House?

— Мы займаемся дапамогай тым людзям, якія могуць стварыць нешта сур'ёзнае ў сферы IT. Дапамога самая розная: ад простага экспертызы праекта да падбору людзей у каманду або пошук месца для офіса. Справа ў тым, што стартап-індустрыя ў сектары інфармацыйных тэхналогій сёння знаходзіцца ў той стадыі, калі грошай больш, чым варты увагі праектаў.

Наша задача заключаецца ў тым, каб вылучыць лепшыя праекты на стадыі ідэі або пачатковай рэалізацыі і самымі рознымі спосабамі дапамагчы ім развівацца.

— Такія мадэль нагадвае бізнес-інкубатар...

— Насамрэч, мы і ёсць бізнес-інкубатар, толькі ў сферы найноўшых тэхналогій. Удакладнаю: бізнес-акселератар, хоць гэта і блізка паянці.

— Колькі часу вы ўжо працуеце і што можаце занесці сабе ў актыў за гэты перыяд?

— Мы працуем ужо чатыры гады. Штогод да нас трапляе прыкладна 200 IT-праектаў. Прыкладна 8 праектаў мы бярэм у актыўную прапрацоўку. І толькі адзін-два праекты за год пераўтвараюцца ў паспяховае беларускае высокатэхналагічнае кампаніі. У 2012 годзе такой кампаніяй стала студыя, якая выпусціла адну з самых па-

пулярных у Расіі гульняў для смартфонаў. Летась — кампанія, якая займаецца распрацоўкай і абслугоўваннем інтэрнэт-крам. Яе заснавальнікі ўжо маюць бізнес у Беларусі, ЗША, Расіі, Казахстане, ва Украіне.

— Якую ролю ў развіцці праектаў выконвае ваш цэнтр?

— Увогуле, існуе два шляхі стварэння паспяховай IT-кампаніі. Першы варыянт. У двух студэнтаў-праграмістаў (тыповых беларускіх стартапераў) з'явілася нейкая ідэя, якую яны хацелі б рэалізаваць: новы сайт, цікавая гульня для мабільнага тэлефона ці камп'ютара. Яны «запальваюцца» гэтай ідэяй, марачы пра вялікі поспех, грошы і вядомасць. З такім вострым імпульсам нашы студэнты садзяцца за камп'ютар і пачынаюць праграмаваць. Гэта ў тым выпадку, калі жаданне не знікла, грошы не скончыліся і ніхто не ажаніўся. Калі ўсё гатова, хлопцы спрабуюць свой прадукт некаму прадаць. Верогоднасць поспеху такіх праектаў вагаецца недзе паміж 1 і 2 працэнтамі. Хаця, безумоўна, існуюць беларускія кампаніі, якія набылі вядомасць менавіта такім чынам.

Другі падыход — больш рацыянальны. Гэта калі замест таго, каб адразу садзіцца і праграмаваць, на пачатку аналізуюць рынак. Бо менавіта яго называюць «галюўным забойцам» стартапаў. Неразуменне правілаў рынку часцей за ўсё пры-

водзіць да правалу. Аналіз можна зрабіць і самому: пакуль яшчэ нічога не распачата, узяць ручку, паперу і даступнай мовай напісаць, што гэта будзе, патлумачыць канцэпцыю. А потым з гэтымі запісамі падысці да сваіх патэнцыяльных пакупнікоў і спытаць: ці будзе вам цікавая такая рэч? Ці гатовы вы плаціць за яе грошы? Тое, што скажуць людзі, хутчэй за ўсё, зменіць, калі ўвогуле не перавярне вашае ўяўленне пра свой будучы прадукт. Затое вы зразумеце, чаго насамрэч патрабуе аўдыторыя. І не змарнуеце час на стварэнне таго, што будзе нікому не цікава.

Калі чалавек не можа зрабіць аналіз уласнымі сіламі, у такіх выпадках на дапамогу прыходзім мы: робім экспертызу праекта, аказваем іншую дапамогу. Наш плюс у тым, што мы бачым галоўныя недахопы праектаў і можам нівеліраваць іх. Напрыклад, знайсці ў каманду чалавека, якога не будзе хапаць падчас рэалізацыі задуманага.

(Заканчэнне на 3-й стар. «ЧЗ».)

Збіраемся ў падарожжа

ЧАТЫРЫ ЁНІКАЛЬНЫЯ МАРШРУТЫ

Адкрыў для сябе сваю краіну!

Наша краіна слаўная не толькі такімі аб'ектамі, як Мірскі замак, Нясвіжскі палацава-паркавы ансамбль і Белавежская пушча. Але часам і самі беларусы не могуць прыгадаць славытыя мясціны сваёй зямлі. Ёсць нават меркаванне, што ў нас «няма чаго паглядзець». Каб даказаць адваротнае, студэнты факультэта міжнародных адносін БДУ пры падтрымцы праграмы ЮНЕСКА распрацавалі чатыры ўнікальныя турыстычныя маршруты па нязведаных куточках Беларусі.

Убачыць адметнае, знайсці патэнцыял

Праект міжнароднай тэхнічнай дапамогі пры падтрымцы праграмы ЮНЕСКА «Удзел студэнцкай супольнасці ў захаванні і выкарыстанні культурнай спадчыны» на суму 10 тысяч долараў быў рэалізаваны напрыканцы мінулага года. У выніку дзякуючы працы студэнцкай суполкі факультэта міжнародных адносін «Культурная спадчына ў руках маладых» на турыстычнай карце Беларусі з'явіліся чатыры новыя ўнікальныя экскурсійныя маршруты: «Ад яцвягаў да палешукоў», «Нязведаны Палескі край», «Палескія сцяжкі» і «Скараючы таямніцы Паазер'я».

— Два гады таму мы накіравалі заяўку ў ЮНЕСКА. Неўзабаве нам паведамілі, што мы перамаглі ў конкурсе, але на той час грошай на фінансаванне нашага праекта не было, — расказвае куратар праекта **Марына Бароўка**. — А пасля прыйшло паведамленне, што грошы з'явіліся. І мы пачалі рэалізацыю арганізацыйнай часткі праекта, не чакаючы, калі ўладзяцца ўсе фармальнасці. Мы ўдзячны ўсім нашым партнёрам і дзяржаўным установам, якія дапамагалі рэгістраваць праект і з разуменнем ставіліся да сітуацыі. На розных этапах у праекце ўдзельнічалі каля 15 чалавек. Асноўная ж праца лягла на плечы чатырох студэнтаў.

— Я ўдзельнічаў у праекце, каб паглядзець, як гэта — працаваць у сферы турызму, «адчуць» сваю будучую спецыяльнасць на практыцы, а таксама для таго, каб рэалізаваць сябе, — дзеліцца другакурснік спецыяльнасці «Менеджмент у сферы міжнароднага турызму» Цімур Ходзін.

Хлопец распрацоўваў двухдзённы «яцвяжска-палешуцкі» маршрут ад Гродна да Брэста. У ім, апроч архітэктурнага багацця рэгіёна, адлюстравана прадастаўлялася поўная свабода.

— Я распрацоўвала маршруты па Палессі, бо гэты рэгіён мне блізкі: я нарадзілася ў Брэсце, — тлумачыць аднакурсніца Цімура Дар'я Пукасы. — Мяне цікавіла этнаграфія: Пінск, вёска Пагост, знакамітая сваімі абрадамі. Адзін з маршрутаў — экамаршрут, я лічу, што на Палессі ёсць вялікі патэнцыял для экалагічнага турызму.

Пры распрацоўцы маршрутаў улічвалася мноства складнікаў: геаграфічнае становішча і аддаленасць аб'ектаў адзін ад аднаго, інфраструктура, транспарт... У выніку атрымаўся турпрадукт, даступны шырокаму колу вандроўнікаў: ці то адзіночным турыстам на веласіпеды, ці то сям'яй на ўласным аўто, ці то экскурсійнай групе. Прычым разлічаны вандроўкі не толькі на беларусаў, але і на замежных гасцей. Па кожным маршруце створаны буклеты, у якіх указаны схема, асноўныя слаўтасці рэгіёна, каардынаты аб'ектаў, кантакты мясцовых агразабдзіб, турфірмаў.

(Заканчэнне на 2-й стар. «ЧЗ».)

Абітурыент=2014

ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЕ ТЭСЦІРАВАННЕ — «ЦЯГНІК», на які нельга спазняцца

Лічаныя дні засталіся да заканчэння рэгістрацыі абітурыентаў на цэнтралізаванае тэсціраванне. Таму тым, хто яшчэ не знайшоў час, каб запасціся пропускімі на тэсты, трэба паспяшацца. У Рэспубліканскім інстытуце кантролю ведаў нагадаў, што ў бліжэйшую суботу і нядзелю пункты рэгістрацыі таксама будуць працаваць. Але 1 чэрвеня ў 18 гадзін іх дзверы зачыняцца, і аўтаматызаваная сістэма рэгістрацыі будзе адключана. На наступны дзень ні ў каго з тых, хто спазніўся, дакументы прымацца ўжо не будуць.

— Просім абітурыентаў пасля 1 чэрвеня нас не турбаваць, — папярэджае дырэктар інстытута Мікалай Фяськоў. — Правілы — агульныя для ўсіх. А месяц — дастатковы тэрмін для таго, каб прайсці працэдур рэгістрацыі. Ёсць, напрыклад, расклад руху цягнікоў ці самалётаў. І калі чалавек з нейкай прычыны спазніўся на цягнік, няхай і па самай уважлівай, ніхто ж не вяртае састаў назад на станцыю. І таму, хто спазніўся, не прыходзіць у галаву скардзіцца на чыгунку, а даводзіцца чакаць іншага цягніка... Тое ж і з рэгістрацыяй на тэсціраванне. Спазніўся — чакай наступнай прыёмнай кампаніі...

Між іншым, арганізатары ЦТ заўважылі, што ў апошні дзень пункты рэгістрацыі ніколі не пустуюць. Так, летась амаль 4 тысячы абітурыентаў прыйшлі ў пункты рэгістрацыі ўдзельнікаў цэнтралізаванага тэсціравання менавіта 1 чэрвеня.

Па інфармацыі Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў, за пяць дзён да заканчэння рэгістрацыі пропускі на тэсціраванне аформілі сабе 75,5 тысячы чалавек. Летась на цэнтралізаванае тэсціраванне зарэгістраваліся амаль 118 тысяч чалавек, а ў папярэднім годзе — 141,5 тысячы. Відавочна, што сёлета колькасць прэтэндэнтаў на месца ў ВНУ або сярэдняй спецы-

яльнай навучальнай установе зменшыцца ў чарговы раз. І хоць у апошнія дні абітурыенты крыху актывізаваліся, арганізатары мяркуюць, што колькасць тых, хто зарэгіструецца на тэсціраванне, будзе недзе ў межах 100 тысяч. Дакладна вядома, што колькасць выпускнікоў агульнаадукацыйных школ зменшылася ў параўнанні з папярэднімі годам на 6%: з 11-х класаў выпускаюцца 55 тысяч чалавек.

Мікалай Фяськоў расказаў, што самая вялікая колькасць абітурыентаў — каля 56 тысяч — зарэгістравалася для здачы тэста па рускай мове. А на тэсціраванне па беларускай мове аформілі пропускі 19,5 тысячы чалавек. Дарэчы, гісторыю Беларусі на беларускай мове сёлета пажадалі здаваць усёго каля 15% ад агульнай колькасці зарэгістраваных. На іншых дысцыплінах колькасць беларускамоўных абітурыентаў вагаецца ў межах 5—6%, а грамадазнаўства на роднай мове будуць пісаць толькі 2% удзельнікаў тэсціравання па гэтым прадмеце. Як бачым, з кожным годам становіцца ўсё менш тых, хто робіць на цэнтралізаваным тэсціраванні свой выбар на карысць роднай мовы.

Жаданне здаваць на ЦТ фізіку выказалі пакуль што 21,5 тысячы чалавек, хімію — 10,5

тысячы, біялогію — 16,3 тысячы. А на англійскую мову нацэліліся каля 14 тысяч абітурыентаў.

Некаторых абітурыентаў цікавіць, ці могуць яны змяніць кола экзаменацыйных дысцыплін, калі тры пропускі на цэнтралізаванае тэсціраванне яны паспелі аформіць раней. Такое права ў абітурыентаў ёсць, але толькі да заканчэння тэрміну рэгістрацыі — гэта значыць, да 1 чэрвеня. Для гэтага ім трэба звярнуцца ў пункт рэгістрацыі з пропускімі па тым прадмеце, які трэба замяніць, і квітанняй аб аплаце і аформіць пропуск для ўдзелу ў ЦТ па іншай дысцыпліне. У выпадку страты пропускі на ЦТ абітурыенту таксама трэба звяртацца ў пункт рэгістрацыі, каб атрымаць дублікат.

Ёсць абітурыенты, якія загадзя цікавяцца магчымасцю здаць тэсціраванне ў рэзервовы дзень, а таксама магчымасцю здаваць тэсціраванне па копіі пашпарта.

— Да здачы тэст-экзамену ў рэзервовы дзень будуць дапускацца толькі абітурыенты, якія змогуць даказаць, што ў іх былі сур'ёзныя прычыны для таго, каб прапусціць экзамен: напрыклад, прад'явіць даведку пра сваю хваробу. Дарэчы, экзамен у ДАІ не з'яўляецца ўважлівай прычынай для пропуску цэнтралізаванага тэсціравання ў вызначаны графікам дзень, — папярэдзіў Мікалай Фяськоў. — Да таго ж у рэзервовы дзень можна будзе здаць тэсціраванне па гэтым прадмеце. А для таго, каб цябе прапусцілі ў экзаменацыйную аўдыторыю, абавязкова трэба мець з сабой дакумент, які сведчыць асобу ўдзельніка ЦТ. Гэта можа быць пашпарт, від на жыхарства ў Рэспубліцы Беларусь, пасведчанне бежанца ці даведка органаў унутраных спраў,

якая выдаецца ў выпадку страты (крадзяжу) дакумента. Тлумачэнні кшталту «мой пашпарт у пасольстве» пад увагу брацца не будуць. Вадзіцельскае пасведчанне для праходжання тэсціравання таксама не падыходзіць.

Традыцыйна ЦТ стартуе са здачы абітурыентамі тэсціравання па беларускай мове. Сёлета першы тэст прыпадае на суботу 14 чэрвеня, а ў нядзелю 15 чэрвеня абітурыенты будуць здаваць рускую мову, 17-га — грамадазнаўства, 19-га — біялогію, 20-га — матэматыку, 22-га — гісторыю Беларусі, 23-га — хімію, 24-га — фізіку, 25-га — сусветную гісторыю найноўшага часу, 27-га — замежныя мовы і 28 чэрвеня — географію.

Што тычыцца ніжняга парогу на ЦТ, то ён застаўся на мінулагоднім узроўні. Для таго, каб мець магчымасць падаць дакументы ў ВНУ, абітурыенты павінны будучы набраць не менш як 10 балаў на ЦТ па рускай і беларускай мове, 15 балаў — на ЦТ па матэматыцы, фізіцы, хіміі і біялогіі і 20 балаў — на тэсціраванні па гісторыі Беларусі, сусветнай гісторыі найноўшага часу, грамадазнаўстве, географіі і замежных мовах.

Але з'явіліся пасабленні для тых, хто будзе паступаць у рамках дадатковага набору ў дзяржаўныя ВНУ на бюджэтных месцах, што засталіся вакантнымі пасля залічэння абітурыентаў. Для іх гэты парог будзе ніжэйшы на 5 балаў: у сертыфікатах па рускай і беларускай мовах абітурыентам дастаткова мець не менш як 5 балаў, па матэматыцы, фізіцы, хіміі і біялогіі — 10 балаў і 15 балаў — па гісторыі Беларусі, сусветнай гісторыі найноўшага часу, грамадазнаўстве, географіі і замежных мовах.

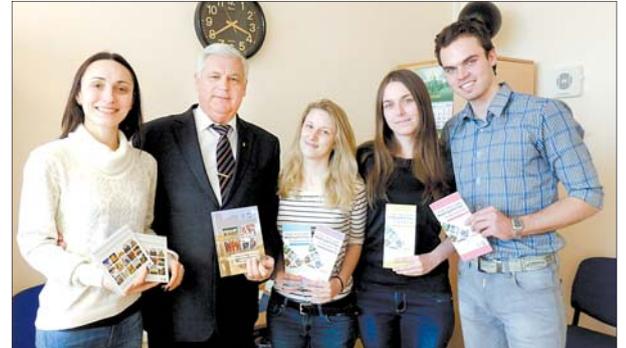
Надзея НІКАЛАЕВА.

ЧАТЫРЫ ЎНІКАЛЬНЫЯ МАРШРУТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

Як прызнаюцца самі стваральнікі, у маршрутах складана вылучыць нейкія «разынкі», бо цікава ўсё. Тут і традыцыі, і прыроднае багацце, і помнікі культуры, гісторыі, архітэктуры... Са шкадаваннем студэнты адзначаюць, што нямаюць аб'ектаў давацца выкрасліць з маршрутаў з-за іх не вельмі зручнага геаграфічнага размяшчэння.

— Перад намі стаяла задача паказаць невядомую Беларусь. Распрацаваныя маршруты — унікальныя, і адзіны крытэрыў, які іх аб'ядноўвае, — неразрэкламанасць. У той жа час некаторыя аб'екты, як, напрыклад, палацы ў Косаве і Ружанах, настолькі вядомыя, што іх проста нельга было абмінуць, — распавядаюць будучыя спецыялісты па турызме.

«Вандраваць — гэта цікава і перспектыўна»

Самім маладым людзям працаваць над маршрутамі было цікава. Яны прызнаюцца, што за гэты час адкрылі для сябе ў Беларусі шмат новага, і з'явілася яшчэ большае, чым дагэтуль, жаданне зведаць сваю краіну.

Адзінай складанасцю студэнты называюць недахоп часу (праект неабходна было ствараць у вельмі сціслы тэрмін) і... вопыту. Таму і рэалізаваць атрымалася не ўсё, што задумвалі. Але маладыя людзі не збіраюцца ставіць кропку: у іх яшчэ шмат ідэй і, галоўнае, вочы гараць жаданнем працягваць працу.

А загадчык кафедры міжнароднага турызму Леанід ГАЙДУКЕВІЧ запэўнівае:

— Нам пашанцавала са студэнтамі: яны цікаўныя, з нестандартным мысленнем, з імі было цікава працаваць, яны выканалі 90 працэнтаў усёй работы.

Леанід Міхайлавіч адзначае, што перад удзельнікамі праекта ў першую чаргу стаялі вучэбна-адукацыйныя мэты. Але ўжо цяпер ёсць ідэі яго практычнага ўвасаблення, справа толькі за сродкамі. Між тым, новыя маршруты ўжо можна наведаць самастойна. Каб атрымаць кансультацыю ці нават суправаджэнне, трэба звярнуцца на кафедру міжнароднага турызму факультэта міжнародных адносін БДУ. Акрамя таго, студэнцкімі распрацоўкамі зацікавіліся некалькі турфірмаў, якія гатовы арганізаваць па іх экскурсійныя туры.

— Ужо нямаюць зроблена для таго, каб данесці да сучаснага беларуса, што вандраваць — гэта цікава, неабходна і перспектыўна. Спадчыну, якую мае Беларусь (прычым яна невядомая не толькі за мяжой, але і ўнутры краіны), «падняць» даволі складана. Але мы лічым, што першы крок ужо зроблены, — перакананы загадчык кафедры.

Апроч непасрэднага распаўсюду маршрутаў, на суму, атрыманую ад ЮНЕСКА, былі надрукаваны буклеты-дапаможнікі і серыя адрыйных паштовак на пяці мовах на культурна-гістарычную тэматыку. Дарэчы, усю тэхнічную рэалізацыю праекта (рэдактуру, карэктур, вёрстку буклетаў і паштовак) выканала чацвёртакурсніца ФМА Віялета Саўчыц. Таксама ў межах праекта быў выдадзены новы вучэбна-практычны дапаможнік «Культурна-гістарычная і прыродная спадчына Беларусі: тэорыя і практыка выкарыстання ў турызме». Кніга бясплатна распаўсюджваецца па ўсіх установах адукацыі, дзе рыхтуюць спецыялістаў у сферы турызму.

Дзяня СЕРАДЗЮК. Фота аўтара.

Разумнікі і разумніцы

Уладары сакрэтнага ключа

Вызначыліся пераможцы І Рэспубліканскай алімпіяды па матэматыцы і крыптаграфіі сярод школьнікаў. Слаборніцтвы арганізавалі факультэт прыкладнай матэматыкі і інфарматыкі Белдзяржуніверсітэта і Навукова-даследчы інстытут прыкладных праблем матэматыкі і інфарматыкі БДУ.

Адным з найбольш надзейных метадаў забеспячэння канфідэнцыйнасці тых ці іншых звестак сёння лічыцца крыптаграфія. Гэты спосаб прадугледжвае пераўтварэнне інфармацыі ў зашыфраваны тэкст. Пры гэтым яна становіцца даступнай для чытання толькі ўладальніку сакрэтнага ключа.

На п'едэстал турніру, які прайшоў упершыню, узняліся вучаніца 9 класа сярэдняй школы № 8 г. Гомеля Ганна Задаражнюк, адзінаццацікласнік Ліцэя БДУ Яўген Сувітаў і вучаніца 11 класа сярэдняй школы № 14 Мазыра Ганна Цалапава.

У кола прызёраў увайшлі таксама дзесяцікласнік Ліцэя БДУ Ілья Сцяпанюк, вучаніца 11 класа сярэдняй школы № 14 г. Мазыра Марыя Цалапава, дзесяцікласніца сталічнай гімназіі № 41 Расцілаў Матусевіч і Таццяна Злобіч, вучань 10 класа сярэдняй школы № 94 г. Мінска Сяргей Шаламберыдзэ і адзінаццацікласніца сталічнай сярэдняй школы № 36 Максім Казлоўскі.

Надзея НІКАЛАЕВА.

ТАБЕ, АБІТУРЫЕНТ!
Інфармацыя для тых, хто збіраецца паступаць

Учреждение образования «БАРАНОВИЧСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»
приглашает получить высшее образование по 23 специальностям на базе общего среднего и среднего специального образования в дневной и заочной формах получения образования

Факультеты: Инженерный Славянских и германских языков Педагогики и психологии Экономики и права

Адрес: 225404, Брестская область, г. Барановичи, ул. Войкова, 21

Web-сайт: www.barsu.by Телефон: (0163) 45-67-69 (приемная комиссия)

УНП 200166687 abit@barsu.by

УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ «БОБРУЙСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АВТОТРАНСПОРТНЫЙ КОЛЛЕДЖ»
ПРОВОДИТ ПРИЕМ УЧАЩИХСЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТЯМ

Специальность	Квалификация	Срок обучения	План приема	
			бюджет	платно
На основе общего базового образования				
Техническая эксплуатация автомобилей (производственная деятельность)	техник-механик	3 г. 10 м.	30	25
Организация перевозок и управление на автомобильном и городском транспорте	техник по организации и управлению	3 г. 6 м.	25	-
Автосервис	автомеханик 5-го разряда	3 г. 7 м.	30	-
На основе общего среднего образования				
Техническая эксплуатация автомобилей (производственная деятельность)	техник-механик	2 г. 10 м.	25	5
Автосервис	автомеханик 5-го разряда	2 г. 6 м.	25	-

Адрес: 213819, Могилевская область, г. Бобруйск, ул. Интернациональная, 48.
Бобруйский государственный автотранспортный колледж, приемная комиссия.

Телефоны для справок: (8 0225) 72 06 34, 71 76 61, 71 89 01, 75 21 48
Адрес в сети интернет: bgak.unibel.by. E-mail: bgak@mail.ru.

УНП 700091171

Вы можете уже сейчас поступить в ВУЗ

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ по заочной форме

- Юриспруденция (специализации: гражданско-правовая, уголовно-правовая)
- Финансы и кредит
- Бухгалтерский учет, анализ и аудит
- Экономика организации (предприятия)
- Менеджмент организации
- Логистика

Скидки в оплате за обучение для 1-го и 2-го потоков!

✓ Дифференцированные сроки обучения:
 > 3 года на базе среднего специального профильного (техникум, колледж) и высшего образования;
 > 5 лет на базе среднего образования.

✓ Удобная форма вступительных испытаний – внутреннее собеседование или тестирование в ВУЗе.

✓ Дистанционное заочное обучение.

✓ Классическое заочное обучение.

✓ Студенты-заочники **обеспечиваются общежитием.**

✓ Доступная стоимость обучения.

✓ Выпускникам выдаются **ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ДИПЛОМЫ.**

✓ Прием документов и обучение по потокам:
1-й до 25 апреля, 2-й до 25 июня, 3-й до 25 сентября, 4-й до 25 ноября.

О порядке поступления и обучения – официально в ВПО ПРОФКОНСУЛЬТАНТ», 220004, г. Минск, ул. Коллекторная, д. 20 «А».

тел.: (017) 200 82 57, 200 63 51, GSM (029) 509 82 57, (044) 709 82 57 www.vpo.by

УНП 191170822 Свидетельство о государственной регистрации № 191170822 от 26.05.2009 г. Мингосстатполкома

КАЛІ ГРОШАЙ БОЛЬШ, ЧЫМ ІДЭЙ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар. «43».)

— Чым абмежаваныя вашы магчымасці ў дапамозе «маладым» праектам?

— Цяпер ужо фактычна нічым. Мы можам аказаць поўны спектр паслуг. Калі размова ідзе пра аналіз, то ў нас ёсць сувязі з экспертамі міжнароднага ўзроўню. Інфраструктура? Мы можам знайсці памяшканне для офіса. Адшукаць для праекта інвестара з сур'ёзнымі грашыма таксама ўжо не праблема. Для праектаў у сферы камп'ютарных гульняў мы карыстаемся паслугамі прадзюсара. Можам забяспечыць інфармацыйную падтрымку.

Грошы ёсць, і іх шмат.

А вось перспектывных распрацаваных праектаў мала. І сапраўды добрая ідэя ў любым сегменце гэтай індустрыі будзе запатрабаванай у інвестараў.

— Які сегмент ІТ-індустрыі вам падаецца найбольш перспектывным для новых праектаў сёння?

— Цяжкае пытанне. Насамрэч, ва ўсіх сегментах цяпер не хапае моцных праектаў. Многія інвестары пе-

расталі атрымліваць вялікія прыбыткі з традыцыйных відаў бізнесу, звязаных, напрыклад, з будаўніцтвам, нафтай і гэтак далей. Натуральна, што некаторыя з іх павярнуліся да індустрыі інфармацыйных тэхналогій. Тым больш для многіх неспецыялістаў сфера ІТ — гэта нешта казачнае, дзе ўкладзеныя сродкі акупляюцца вельмі хутка і самі па сабе. Дык вось, на рынку аказаліся шалёныя грошы. Адна толькі Расійская венчурная кампанія аперыруе сумай у 1 мільярд долараў і шукае праекты, у якія іх можна ўкласці. Таму грошы ёсць, і іх шмат. А вось перспектывных распрацаваных праектаў мала. І сапраўды добрая ідэя ў любым сегменце гэтай індустрыі будзе запатрабаванай у інвестараў.

Калі казаць пра кірункі, на якія трэба заўжды звяртаць увагу, то я выдзеліў бы некалькі. Першы — рынак мабільных прылад, прыстасаванняў і праграмнага забеспячэння для іх. Гэта вельмі перспектывны кірунак менавіта сёння. У ім можна хутка развіць свой праект і зарабіць імя. Другі кірунак развіваецца вельмі даўно, але не губляе сваёй прывабнасці для навічкоў — гэта рынак камп'ютарных гульняў. У гэтай сферы больш складана дабіцца поспеху, але яго лідэры аперыруюць велізарнымі грашыма. Напрыклад,

Замест таго, каб адразу садзіцца і праграмаваць, напачатку аналізуюць рынак. Бо менавіта яго называюць «галоўным забойцам» стартапаў. Неразуменне правілаў рынку часцей за ўсё прыводзіць да правалу.

беларуская кампанія Wargaming, якая стварыла гульні World of Tanks, летась зарабіла прыкладна паўмільярд долараў. Вельмі добра, калі праект знаходзіцца на стыку мабільнага свету і сферы камп'ютарных гульняў, гаворка ідзе пра гульні для смартфонаў. Не так даўно людзі зразумелі, што можна бавіць час, гуляючы на сваім тэлефоне. Гэта добра ілюструе мінскае метро: шмат хто ў цягніку займае сябе менавіта гульнямі ў смартфоне.

Калі глядзець у будучыню, то вялікі поспех можна прадказаць двум сегментам. Першы — так званыя «воблачныя» тэхналогіі, звязаныя з дыстанцыйнай апрацоўкай і захаваннем інфармацыі (калі інфармацыя захоўваецца не на дыску ў камп'ютары, а ў інтэрнэце). Ужо сёння вельмі многія людзі карыстаюцца сервісамі, пабудаванымі на гэтым прынцыпе.

Да другой сферы яшчэ зусім нядаўна многія ставіліся са скепсісам, але сёння ўсе разумеюць, што яна можа здзейсніць сапраўдную рэвалюцыю ў нашым паўсядзённым жыцці. Я кажу пра 3D-прэнттары. Гэта маленькі «завод» на вашым сталё, які можа ствараць усё, што заўгодна. Не здзіўлюся, калі праз некалькі гадоў такія прэнттары будуць стаяць на сталё ў кожнага. І зламаныя дэталі ад, напрыклад, тэлефона можна будзе «раздрукаваць» і замяніць яе, не выходзячы са свайго пакоя.

— З чым звязаны недахоп спецыялістаў у беларускіх ІТ-кампаніях?

— З тым, што краіна невялікая. Кожны год нашы ВНУ выпускаюць вялікую колькасць маладых людзей, якія застаюцца працаваць па атрыманай спецыяльнасці. Іншая справа, што наш рынак інфармацыйных тэхналогій расце як на дражджах. Ёсць вельмі шмат кампаній, якія працуюць у гэтай сферы. Думаю, з боку дзяржавы былі зроблены патрэбныя крокі. Той жа Парк высокіх тэхналогій працуе паспяхова і дае прыбытак для ўсёй краіны. А людзей не хапае таму, што саміх нас папросту мала.

— Ці можна, па-вашаму, стварыць паспяхова праект у ІТ-сферы без спецыяльнай адукацыі?

— Не проста можна, сёння гэта адбываецца ўсё часцей. Напрыклад, многія навукоўцы зразумелі, што іх унікальныя веды — сапраўдная канкурэнтная перавага. І выкарыстоўваць іх можна не толькі на працы ў інстытутах, але і ў сваім уласным бізнесе. Я сам некалькі разоў на стартап-канферэнцыях бачыў людзей ва ўзросце «за 50», і, паверце, іх імпэту могуць пазайздросціць і дваццацігадовыя.

Да гэтай сферы яшчэ зусім нядаўна многія ставіліся са скепсісам, але сёння ўсе разумеюць, што яна можа здзейсніць сапраўдную рэвалюцыю ў нашым паўсядзённым жыцці. Я кажу пра 3D-прэнттары.

У сферу інфармацыйных тэхналогій цяпер пачынаюць паспяхова ўлівацца людзі самага рознага ўзросту і спецыяльнасцяў, і гэта нармальна. Мяркую, прыкладна палова людзей, якія задзейнічаны ў гэтай галіне, не маюць адукацыі праграміста. А поспех, па вялікім рахунку, залежыць ад жадання нешта рабіць.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ.

Апошняя кропля

ВЫЙСЦІ ЖЫВЫМІ З «БОЮ»...

або Споведзь жонкі «танкіста»

Ці праўда, што камп'ютарная гульня здольная развіць у чалавеку залежнасць? На чарговай сустрэчы беларускія распрацоўшчыкі гульняў супольнасці GamesLab, якая аб'ядноўвае ўсіх неабыхавых да гэтай індустрыі людзей, вырашылі разабрацца з гэтым пытаннем. Адным з экспертаў стала жонка гульца ў World of Tanks Вікторыя, якая расказала сваю гісторыю. Жанчына папрасіла не называць яе прозвішча, каб не нашкодзіць рэпутацыі мужа ў... віртуальным клане.

«Адпачынак —

гульня «ў вайнушку»

Жонка «танкіста» прыйшла на сустрэчу не адна, а з маленькай дачкой. Муж, як высветлілася, пакрыўдзіўся. «Кажа, пойдзеш мяне абгаворваць!», — усміхаецца Вікторыя. — Але гэта не так — я хачу пагутарыць з распрацоўшчыкамі гульняў. Няхай яны паўплываюць на працэс гульні».

Вікторыя падкрэслівае, што яе сямя — яшчэ не самы запущаны выпадак. «Для мяне тэма «танкаў» — балючая, бо я з сям'і абхазскіх бежанцаў. Сапраўдныя танкі я бачыла ў дзяцінстве, бачыла, што яны робяць, бачыла сляды ад гусеніц. Дзякуй, што муж гуляе ў навушніках, і я не чую гукі выбухаў, стрэлаў. Я страціла радзіму і дзяцінства. Нават казалі — няхай будзе зусім іншая гульня, толькі не «танкі». Але паўплываць на разшэнне мужа Вікторыя не змогла.

«Мы знаёмыя даўно, яшчэ са школьных гадоў, — распавядае сваю гісторыю жанчына. — Калі мы пачалі сустракацца, я ведала, што ён любіць гуляць у «лінейку» (гульня Lineage. — Аўт.). Гэта быў цукерачна-букетны перыяд, і хлопцу давялося выбраць мяне. Калі мы пажаніліся, ён расслабіўся. Я не разумею — чалавеку 30 гадоў, няма памкненняў, жаданняў. Адпрацаваў свае гадзіны, прыйшоў дамоў — і ў камп'ютар. Дні і ночы ў гульні. Такое ўражанне, быццам вакол нічога не адбываецца. Мяне гэта, безумоўна, крыў-

дзіць: няўжо я нецікавая суразмоўца і са мною няма пра што пагутарыць? «Я так адпачываю, — адказвае муж. — Здымаю стрэс». А я не разумею, адкуль столькі стрэсу ў яго жыцці?».

Вікторыя ўжо забыла, калі апошні раз хадзіла разам з мужам у кавярню ці кіно. Аказваецца, усе сябры яе «танкіста» — віртуальная каманда такіх, як і ён, гульняманай, якіх муж нават ніколі не бачыў. Стасункі з блізкімі таксама набылі непрыемнае адценне: напрыклад, калі тэлефануе па «Скайпе» маці, сын проста сцідае званок, бо ён «у баі». Адночы Вікторыя прастаяла пад дзвярыма кватэры, бо муж не мог адарвацца ад камп'ютара — ішоў бой, перарваць які гульняманам здаецца немагчымым. «Шкада, я не зрабіла фотаздымак, як мяняецца твар майго мужа падчас гульні, — з сумам кажа Вікторыя. — Ён зусім іншым чалавекам становіцца».

Замест прагукі — спіна бацькі...

«Я баялася, што народзіцца хлопчык, бо дваіх «танкістаў» у сям'і проста не вынесла б, — прызнаецца Вікторыя. — Зразумела, што мадэль паводзін для хлопчыка складаюць паводзіны бацькі. А чаму можа навучыцца дзіця, калі яно ўвесь час назірае толькі за бацькавай спінай? Але я не магу сказаць, што мой муж — дрэнны тата. Наадварот, дачцэ ён надае дастаткова ўвагі. Назіраю прагрэс, бо цяпер муж можа зрабіць

штосьці пасярод «бою», адарваўшыся ад гульні. Раней такога не было».

А колькі вядома выпадкаў, калі семі разбураюцца! Зразумела, «танчыкі» — не прычына разводу, але часцей за ўсё гульня становіцца «апошняй кропляй». Жонкі ставяць сваіх мужоў перад выбарам — альбо я, альбо «танкі». І тыя выбіраюць гульню. «У размовах «танкістаў», якія мне давялося пачуць, праслізгаюць жарты, маўляў, што з гэтых жанчын возьмеш? Яны нават не лічаць сябе залежнымі», — заўважае жанчына.

Вікторыя вінаваціць у гульнявой залежнасці ў асноўным распрацоўшчыкаў гульняў, якія зарабляюць грошы на чужой бядзе. «Мне здаецца, яны проста не хочуць заўважаць, колькі жыццяў руйнуецца: многія гульняваны становяцца пацыентамі псіхіятрычных клінік. Паўплываць на працэс гульні можна, напрыклад, абмежаваўшы колькасць даступаў з аднаго ІР-адраса ці працягласць аднаго «бою».

Але наўрад ці яе прапанову выслухаюць — распрацоўшчыкі вінавацяць толькі саміх гульняманай.

Яшчэ адной прычынай залежнасці жонка «танкіста» называе няправільнае выхаванне. «Ідэальнае дзіця ва ўяўленні многіх бацькоў — гэта цыхая істота, якая сядзіць склаўшы рукі і заўжды слухаецца маму і тату. У дварах, на вуліцах дзіцяці папросту няма. Замест таго, каб давесці, што прагулка на свежым паветры — здорава, муж кажа, што ад прагулак ён стамляецца, затое «танчыкі» — гэта адпачынак. Як гэта зразумець?» — шчыра здзіўляецца Вікторыя.

Для выхавання дачкі Вікторыя камп'ютарныя гульні выкарыстоўваць не збіраецца. На яе думку, зносіны з жывымі людзьмі прыносяць

больш карысці, чым віртуальныя. «Дзяўчаткі павінны ўмець зрабіць штосьці сваімі рукамі, — пераканана Вікторыя. — А камп'ютар робіць чалавека млявым, разбэшчаным. І амаль уся моладзь цяпер залежная не столькі ад гульняў, колькі ад самога камп'ютара».

Два бакі

аднаго медаля

Мікіта Вельмаскін, адзін з распрацоўшчыкаў гульняў, выступае на «светлым баку» праблемы: ён лічыць, што гульні пры правільным выкарыстанні прыносяць толькі карысць. «У Еўропе і ЗША камп'ютарныя гульні вывучаюць які элемент мастацтва, — адзначае Мікіта. — А дысцыпліна пад назвай «філасофія

гульняў» з'явілася і ў Санкт-Пецярбургскім тэхналагічным універсітэце».

Пра дапамозе гульняў вывучаюць фундаментальныя навукі, вучаць малых дзяцей і школьнікаў. Гульні служаць і на карысць медыцыне: аказваецца, вылучыць захворванне «лянівае вока» можна, гуляючы па паўгадзіны ў тэтрыс штодня. Фобіі, постраўматычныя сіندромы ледача з дапамогай шлема віртуальнай рэальнасці.

Кіра Месяная, урач-псіхіятр Цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі дзіцяц, вывучала ўплыў віртуальнага свету на псіхіку студэнтаў і іх сны. Даследчыца кажа, што залежнасць ад камп'ютарных гульняў не ўнесена ў класіфікацыю хвароб, таму нейкія канкрэтныя высновы зрабіць цяжка.

40 гадзін на тыдзень, праведзеныя за камп'ютарнымі гульнямі, сведчаць пра залежнасць ад іх. Сёння сярод студэнтаў налічваецца каля 38 працэнтаў залежных. Некаторыя бачаць галоўнае, а падчас гульні адчуваюць прыступы агрэсіі. Спецыялістка ўпэўнена, што менавіта гульні становяцца прычынай залежнасці, бо ў многіх выпадках не дапамагаюць пазбавіцца ад агрэсіі, а становяцца яе крыніцай. Кіра Месяная зрабіла выснову, што такога роду залежнасці паддаюцца людзі са схільнасцю да маніі велічы і нарцысізму.

...Зразумела, новых рашэнняў у праблеме віртуальнага «завісання» ніхто не прыдумаў. Усяму павінна быць мера. Іначай нават самая бяшкодная гульня перарасце ў залежнасць. А ці варта жыццё таго, каб уцякаць ад яго ў іншае, неіснуючае?

Кацярына РАДЗЮК.

ВЫПРАБАВАЦЬ СЯБЕ... АНТАРКТЫДАЙ

Вы хацелі б трапіць у Антарктыду? Для некаторых гэта неажыццявімая мара, для іншых проста паездка з турфірмай, а для Уладзіслава Мяміна — прафесійная неабходнасць. Як вучоны-біёлаг ён быў у Антарктыдзе ў складзе трэцяй беларускай экспедыцыі. Аб праблемах, з якімі давалося сутыкнуцца на далёкім і загадкавым кантынентце, Уладзіслаў расказаў у сваім інтэрв'ю.

— Як выпаў шанц трапіць у Антарктыду?

— Мой вельмі добры сябар заолаг Алег Барадзін калісьці прымаў удзел у антарктычнай экспедыцыі. Ён шмат чаго мне расказваў, і менавіта ад яго я даведаўся, што групе неабходны мікрабіёлаг. Тады я і выказаў жаданне паехаць. Хоць насамрэч трапіць туды зусім не лёгка. Ахвотных вельмі шмат. Ад моманту, калі я агучыў свой намер, да самой экспедыцыі прайшло каля двух гадоў.

— Якая мэта стаяла перад вамі?

— У той час было прынята рашэнне ўзмацніць мікрабіялагічны кірунак. Але насамрэч біёлаг адказны ў экспедыцыі за ўсе біялагічныя кірункі: гідрабіялогію, заалогію, збор біялагічных узораў і г.д. Калі трапляеш у Антарктыку, ты павінен умець рабіць увогуле ўсё, таму за два гады чакання я мэтанакіравана асвойваў і іншыя метадыкі. Але асабіста мая мэта была — праверыць сябе. Экспедыцыя стала выдатнай магчымасцю праверыць сваю фізічную і псіхалагічную форму.

Перад паездкай мы ўсе праходзілі сур'ёзныя медагляды. Абследаванне цягнулася некалькі дзён і праводзілася ў Рэспубліканскім цэнтры спартыўнай медыцыны. Патрабаванні былі, як да здароўя спецназаўцаў: правяралі абсалютна ўсё.

— Які чалавек дакладна не падыходзіць для вандроек у Антарктыду?

— Каб паехаць туды, трэба мець выдатную фізічную форму. Іншы раз даводзіцца 200-літровую бочку цягнуць, ды яшчэ ўгору. Далікатным дзяўчатам такая праца не пад сілу, таму цяпер на расійскіх станцыях увогуле няма жанчын. І маральна ўстойлівым таксама трэба быць. Наша экспедыцыя складалася толькі з трох чалавек, і ўмовы сумеснага існавання былі практычна як у касмічным караблі.

— Як бы вы апісалі звычайнага палярніка?

— Гэта ў добрым сэнсе слова савецкі чалавек. Савецкі таму, што, калі табе патрэбна дапамога, ты яе абавязкова атрымаеш. І не так, што ты — мне, я — табе, а бескарысліва. І гэта з улікам таго, што часам нават са сваімі справамі ледзь паспяваеш спраўляцца.

ПРА АЎТАРА

Колькі сябе памятае Лізавета, у яе заўсёды было шмат захапленняў. Музыкальная школа, у якой правучылася сем гадоў па класе скрыпкі і фартэпіяна. З чатырох гадоў наведвала танцавальную студыю, у якой «адтанцавала» таксама сем гадоў. Яшчэ былі шматлікія гурткі, урокі вакалу, фларыстыка, курсы англійскай мовы...

— Да таго ж я вельмі моцна ўлюблася ў Францыю, і, магчыма, гэта тлумачыць неаднаразовыя спробы вывучыць французскую мову. Пра іх мне нагадвае стос самавучыцеляў, — распавядае 16-гадовы аўтар. — А летась я далучылася да маладзёжнай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА і нават паспела паўдзельнічаць у некаторых праектах.

Але самым галоўным хобі для Лізаветы была і застаецца журналістыка, з якой дзяўчына плануе звязаць сваё далейшае жыццё.

у лабараторыю, спачатку трэба было пачысціць снег. Мы з калегам падлічылі, што на гатаванне ежы і мыццё посуду ў дзень затрачваецца каля 4,5 гадзіны. А калі здараліся нейкія праблемы са здароўем, трэба было ехаць 24 кіламетры на расійскую станцыю да ўрача.

— Ці была магчымасць падтрымліваць сувязь з роднымі?

— Была, але вельмі абмежаваная. Сваёй маглі тэлефанаваць нам толькі раз на тыдзень, у пятніцу вечарам. Патэлефа-

быту, потым пачалося антарктычнае лета, і выкарыстаць гэты час трэба было па максімуме. Мабыць, першыя думкі пра дом з'явіліся бліжэй да канца лютага, а прыехалі мы ў Антарктыду ў снежні. Надвор'е пагоршылася, шмат часу даводзілася праводзіць у памяшканні. Тады і пачынаеш сумаваць, успамінаць Мінск...

— Новы год таксама ў Антарктыдзе сустракалі?

— Так, мы адзначалі яго на расійскай станцыі. Але не магу сказаць, што Новы год у Антарктыдзе вельмі адрозніваўся ад хатняга свята. Хіба што не было чуваць шуму вуліцы, аўтамабіляў, ніхто не тэлефанаваў, не віншаваў са святам. Набліжэнне Новага года назіраеш толькі па гадзінніку. Спачатку мы, па традыцыі, праводзілі стары год, потым адкаркавалі шампанскае, сустрэлі новы. Пасля гэтага былі цікавыя гульні, розыгрышы. Гулялі, напрыклад, у «Кракідзіла», толькі паказвалі не кагосьці, а адзін аднаго. Потым разышліся спаць, таму што ў Антарктыдзе нават на свята спіртным злоўжываць нельга, трэба быць заўсёды ў «рабочай форме».

Вось такая цікавая сустрэча адбылася ў мяне з чалавекам, які ажыццявіў сваю мару — пабываць у Антарктыдзе, каб не толькі ўнесці свой уклад у вывучэнне гэтага бязлюднага кантынента, але і праверыць самога сябе, упэўніцца ў сваіх фізічных і псіхалагічных магчымасцях.

Лізавета КАРПОВІЧ,
вучаніца 10 класа Ліцэя БДУ.

— З якімі праблемамі найперш сутыкаюцца вучоныя ў Антарктыдзе?

— Перш за ўсё, высокае псіхалагічнае напружанне. Ты на працягу амаль паўгода жывеш у ізаляваным памяшканні, а гэта вельмі цяжка. Пад канец экспедыцыі нават з цюленямі пачынаеш размаўляць. І сістэма жыццезабеспячэння ў нас не дасканалая. На расійскай станцыі «Маладзёжная», напрыклад, ёсць спецыяльны персанал, які займаецца гатаваннем ежы, прыбіраннем, чысткай снегу і г.д. У нас такіх людзей не было. Таму перш чым пайсці працаваць

наваць ім і мы маглі, але, шчыра кажучы, я зрабіў гэта толькі чатыры разы за ўсю экспедыцыю. Сувязь падтрымлівалася праз спадарожнікавы тэлефон, трафік быў абмежаваны. Таму лішнія хвіліны стараліся траціць не на асабістыя размовы, а па справе. Ды і сумаваць не было калі. Спачатку даводзілася шмат працаваць для арганізацыі

А ВЫ ВЕДАЛІ?

○ Вы лічыце, што айсбергі бываюць толькі белымі? Нічога падобнага! Чорныя таксама існуюць. Калі айсберг адколюецца, ён можа «прыхапіць» палоску грунту. Чорныя пласты звычайна знаходзяцца ў ніжняй частцы льдзіны, аднак пры раставанні айсберг можа перавярнуцца. Дарэчы, гэты момант самы небяспечны для мараплаўцаў.

○ Дзверы ўсіх памяшканняў у Антарктыдзе адчыняюцца ўнутр. Звычайна за ноч намятае снегу, і дзверы могуць увогуле не адчыніцца вонкі. Тады палярнікі будуць ізаляваныя.

○ Доўгавалосым дзяўчатам у Антарктыдзе прыйдзеца няпроста. Вада там мае вельмі малую канцэнтрацыю солі, таму змыць шампунь з валасоў вельмі цяжка. Палярнікі звычайна дадаюць у ваду воцат ці мінеральную ваду.

○ Патрапіць у асяроддзе пінгвінаў неверагодна цяжка? А вось і не! Справа ў тым, што пінгвіны прымаюць за сваіх сабратаў любыя цёмныя прадметы. Дастаткова стаць на калені ў чорным камбінезоне — і ўсё! У рады пінгвінаў ты прыняты!

○ Якога колеру можа быць снег? Зялёнага! Але толькі калі вы ў Антарктыдзе. Сакрэт зялёнага снегу ў тым, што ўзровень сонечнай радыяцыі на кантынентце даволі высокі, таму некаторыя мікраарганізмы аддаюць перавагу жыццю пад тоўшчай снегу.

○ Некаторыя мікраарганізмы з'яўляюцца гурманамі ў выбары ежы і асяроддзя пражывання. Вам здаецца дзікім паглынне жабіных лапак? Тады як вы адрэгуеце на спажыванне саяляркі? Калі з кінутай бочкі з палівам паспела вычечи невялікая порцыя саяляркі, праз два тыдні «возера» паспее зацвісці, даказваючы гэтым разнастайнасць формаў жыцця на планеце.

○ Едзь у Антарктыду — будзь гатовы да загару. Паколькі там, на Паўднёвым полюсе Зямлі, ультрафіялетавыя прамяні больш свабодна пранікаюць на паверхню мацерыка, чым у нас, ад бязлітаснага сонца не выратуюць ніякія маскі. Твар абгарэе хутчэй, чым на моры, а загар сыходзіць вельмі цяжка.

МАТЭМАТЫК З ДУШОЙ МАСТАКА

Шмат чым славіцца наш пушчанскі куточак Свіслаччыны, што на Гродзеншчыне. Але найвялікшы яго скарб — людзі. Людзі, надзеленыя такімі якасцямі, як добразычлівасць, сардэчнасць, шчырасць і працавітасць. Мне вельмі хочацца расказаць пра любімую настаўніцу матэматыкі, класнага кіраўніка Ганну Аляксееўну Горбач, якая цяпер знаходзіцца на заслужаным адпачынку. Педагогам Ганна Аляксееўна адпрацавала трыццаць пяць гадоў, закончыўшы ў свой час Гродзенскі педагогічны інстытут імя Я. Купалы. Ужо трэці год Ганна Аляксееўна займаецца любімай справай — вышываннем. Калі яна працавала настаўнікам у школе, вядома ж, часу не хапала. Цяпер вышыўка з'яўляецца для Ганны Аляксееўны сапраўдным задавальненнем, якое яна атрымлівае не толькі ад працэсу, але і ад выніку.

Вышытыя карціны ўпрыгожваюць кватэру майстрыхі. Яны адметныя мяккім спалучэннем колераў, сваімі непаўторнымі матывамі. Гэтыя лёгкія пераходы колеру ў колер адкрываюць непаўторную прыроду Беларусі. Ад Ганны Аляксееўны я даведалася, што кожная вышытая карціна нешта абазначае: поспех, шчасце, здароўе, любоў. Творы не проста прыгожыя... Яны валодаюць нейкай чароўнай сілай... Гляджу на карціну і бачу кветкі — больш нічога. А калі затрымаюся, прыгледжуся, то здаецца, што вось-вось падзьме лёгкі ветрык і закалышуща іх пялёсткі. На душы становіцца лёгка...

— Карціны сапраўды атрымліваюцца чароўнымі. Кажу так не таму, што сама вышываю, а таму, што гэтак ацэньваюць іх знаёмыя і сябры, — гаворыць Ганна Аляксееўна.

У 2004 годзе яна захапілася стварэннем абразоў. А здарылася гэта пасля атрыманага падарунка — Ігараўскага абраза Божай Маці. Доўгі час думала, ці можна вышываць святое. Атрымаўшы дазвол у айца Іаана, майстрыха пачала займацца вельмі адказнай справай. Мара Ганны Аляксееўны — стварыць абраз Збавіцеля.

Ручнікі, карціны, абразы ўражваюць не толькі яркімі колерамі, але і сваёй жывой сілай. Гледзячы на іх, разумееш, што ў кожную ўкладзена яшчэ і часцінка душы.

— Жыццё пражыць — не поле перайсці, — нагадвае Ганна Аляксееўна.

З ёй нельга не пагадзіцца. Чалавеку трэба расправіць крылы, здзейсніць усе намечаныя справы і, увогуле, пакінуць пасля сябе след на зямлі.

Праца гэтай жанчыны заўважана: яна не адмаўляецца прымаць удзел у выставах дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Таленавіты чалавек, што і казаць!

Вікторыя ЛІЧЫК,
вучаніца 8 класа вучэбна-педагогічнага комплексу
«Корнадзскі дзіцячы сад—сярэдня школа» Свіслацкага раёна.

ПРА АЎТАРА

— Люблю пісаць вершы, прозу, чытаць на памяць творы розных жанраў. Таксама люблю танцаваць, захапляюся музыкай, — сціпла паведаміла пра сябе 13-гадовы аўтар.

Яе настаўніца па беларускай мове Алена Канстанцінаўна Саўко, якая дапамагала рыхтаваць матэрыял сваёй вучаніцы, пацвердзіла, што Вікторыя — добразычлівая, вельмі культурная дзяўчына. Летась заняла першае месца на раённай алімпіядзе па беларускай мове. Любіць вышываць, вяжа.

А яшчэ, як мы даведаліся ў дзяўчыны, яна любіць гатаваць і захапляецца вырошчваннем архідэй. Апошніх у яе ўжо цэлая калекцыя. Вікторыя марыць стаць журналістам.

29.05.2014 г.

Мы — займеннік, які азначае нейкую сукупнасць. Але кожны чалавек індывідуальны і глядзіць на свет па-свойму. Вось і атрымліваецца такія зборныя вобразы — Мы. Давайце паспрабуем разгледзець грані шматгранніка. Для гэтага я вазьму ў якасці прыкладу сваё асяроддзе.

Школа — адна са старонак у маім жыцці, і, мабыць, самая багатая. Гэта і вялікі багаж ведаў, які даюць нам нашы настаўнікі, і мора пазітыву, які мы ствараем самі: што ні дзень, то новая прыгода. Наш клас хоць і нешматлікі, але вельмі разнастайны. Тут кожны — асоба. Яркая і непрадказальная. Хтосьці паказвае сябе так «ярка», што становіцца нават крыху сумна. Сціплым, наадварот, цікава разгаварвацца, імкнуцца прадбачыць іх учынкi і дзеянні. Але разам мы — сіла. У нас нараджаюцца такія сумесныя ідэі, якія ў галаву аднаму ніколі не прыйдуць. Зрэшты, напэўна, для кожнага свой клас «самы-самы», таму паспрабую «капнуць» глыбей.

Я дзяўчына з проста беларускай вёсчакі, чым вельмі ганаруся. Вельмі люблю сваю малую радзіму. Кожны куток захоўвае шчаслівыя ўспаміны аб пражытых днях. Тут і слёзы ад збітых каленак, і вясёлыя гульні з сябрамі, і, прабачце за гульню слоў, першае верасня.

МЫ — РЭХА...

Яшчэ трохі глыбей — і па курсе душа. Музыка... Ад гэтага слова ў мяне замірае сэрца... Я яе проста люблю... Яна суправаджае мяне паўсюдна. Нават пішу пад музыку.

Ну, а што для мяне самае галоўнае ў мае 15 гадоў? Не задумваючыся, адкажу: мая сям'я. Мама і тата, бабуля і любімы дзядзька — вось, хаця і нешматлікая, але вельмі дружная, любімая і надзейная апора ў жыцці. Іх цяпло і падтрымка так неабходны мне.

...Аднойчы адбылося тое, што змяніла мяне і ўсё маё жыццё... Здарылася так, што я трапіла ў шпіталь, у няпростую бальніцу — Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі. Дзякуй Богу, анкалагічных захворванняў у мяне няма, але былі некаторыя праблемы, якія маглі вырашыць толькі там. Колькі было перажыта літаральна за два-тры месяцы, колькі зачыненых дзвярэй, колькі расчараванняў... І, нарэшце, нам дапамаглі ў гэтай бальніцы.

Аперацыя... Гэтага я ўжо не баялася. Хацелася, каб хутчэй усё скончылася. Мама і тата так перажывалі за мяне, так хваліліся... Я часта чула, як мама ўпотаі плача... І ў таты, які кожны раз яе супакойваў, слёзы наварочваліся на вочы... Я ў сям'і адзінае доўгачаканае дзіця. Гэта ўсё так раздзірала мне душу... І перш за ўсё я хацела хутчэй ачуныць, каб мае родныя не перажывалі... Я не магла гэтага бачыць.

Калі мы прыехалі ў бальніцу, то хваліліся, як нас прымуць. Але ўсе тут аказаліся добрымі

і спагадлівымі людзьмі. Усе яны аб'яднаны адной агульнай бядой... Мама дазволіла застацца са мной. Калі мяне прывезлі пасля аперацыі, памятаю, як адкрыла вочы і ўсміхнулася маці. Яна назвала гэтую ўсмешку пачаткам новага светлага жыцця. Мая матуля... Божа, як яна перажывала, даглядала мяне, тулілася на маленькай раскладушцы, каб быць побач. Не менш перажываў і сумаваў дома тата.

Але самае галоўнае — гэта людзі, якія акружалі мяне ў бальніцы. Дзеці, хворыя на гэтую страшную хваробу — анкалогію... Як іх шкада, вам проста не перадаць...

Са мной у палаце ляжала адна дзяўчынка з рэдкім імем Ульяна і з рэдкім захворваннем... Першыя дні яна была ў цяжкім стане, але трымалася малайцом. Колькі ёсць гэтага шасцігадовага дзіцяці — а мужнасці яе можа пазайздросціць любы дарослы. Перажыла ўсё: уколы, кропельніцы, прыборы і правяды, абкручаныя вакол яе маленькай ручкі. Толькі зрэдку на яе вачах паказваліся ледзь прыкметныя слязінкі... Яе падтрымлівала заўсёды аптымістычна настроеная бабуля. І мне яна дапамагла ўстаць на ногі.

Потым і Ульянка стала папраўляцца. Мы з ёй пасябралі, разам гулялі. Яна, нібы кветачка, расцвітала з кожным днём. А на царкоўнае свята разам з бабуляй хадзіла ў капліцу. Маленькая, а ўжо ўсё разумее і так шчыра верыць у Бога! Гэтая дзяўчынка пасля ўсяго, што перажыла, проста абавязана быць шчаслівай. А колькі яшчэ такіх дзяцей, як Ульяна! І колькі іх ужо не стала...

ПРА АЎТАРА

Наталля — выдатніца, за 9 клас у яе атэстат з адзнакай. Сёлета брала ўдзел у алімпіадах па гісторыі: раённай, дзе заняла першае месца, і абласной. У вольны час дзяўчына любіць гуляць у валеібол. Наведвае гурткі "Юны інспектар дарожнага руху" і "Юны выратавальнік-пажарны". У чытанні перавагу аддае лірыцы. Любімы паэт — Пушкін.

Дома дзяўчыну пасля школы сустракае хатні ўлюбёнец — нямецкая аўчарка Альфа (а раней быў Рэкс той жа пароды). Музыка слухае самую розную.

— З дзяцінства марыла стаць урачом, хірургам, — падзялілася 15-гадова аўтар.

А яшчэ Наталля — вельмі сціплы чалавек. Пра ўсё вышэйнапісанае мы даведаліся, патэлефанаваўшы спачатку ў школу, а потым ужо — самой дзяўчыне.

Дарослых і дзяцей лечыць медыцына, але ж галоўнае — вера ў Бога, у сябе, у тое, што ўсё будзе добра. Вы не ўяўляеце, як гэта выдатна — проста хадзіць, самастойна ўставаць, радавацца жыццю. Любіце жыццё, шануйце ўсё тое, што маеце. І галоўнае — здароўе. Яно бяцённае.

Наталля БЫХАН, вучаніца 9 класа Майсеўскага дзіцячага сада—сярэдняй школы Акцябрскага раёна.

«НЕ ГРАШЫЦЕ, ЛЮДЦЫ, БОГУ»...

Толькі я адчыніла дзверы ў хату, прыйшоўшы са школы, як мама сказала: «Дачушка, ты яшчэ не распранулася? Збегай, калі ласка, у краму, зараз будзем абедаць.»

У гандлёвай кропцы вяскоўцы абмяркоўвалі якасць хлеба. Перада мной у чарзе стаяла бабуля Соня. Яна ўзяла бохан, асцярожна паклала ў сумку і сказала: «Не грашыце, людцы, Богу. Ніколі не елі вы дрэннага хлеба». Чарга замоўкла, павісла напружаная цішыня. Прыйшоўшы дадому, я расказала аб усім маме.

Яна сказала:

— Баба Соня ў вайну была вывезена ў Германію на прымусовыя работы, таму яна ведае смак і цану хлеба. А мы прывыклі, што ён павінен быць смачны і якасны.

Я задумалася. Вось жывём у адной вёсцы, сустракаемся кожны дзень, але нічога не ведаем пра нашых суседзяў, аднавяскоўцаў, людзей старэйшага пакалення.

Праз некаторы час мне пранавалі паўдзельнічаць у конкурсе сачыненняў. Я адразу вырашыла, хто будзе галоўным героем маёй творчай працы.

Бабуля Соня здзівілася майму прыходу, але згадзілася расказаць пра сябе:

— Забыць вайну не магу, хоць прайшло шмат гадоў з таго часу. Дзіўна, але бывае, што і цяпер прысніцца вайна. Прачунся і доўга не магу заснуць. А пачалося ўсё 14 кастрычніка 1943 года. У вёску, дзе жыла наша сям'я, прыйшлі немцы і пачалі выганяць людзей з хат. Нас сабралі разам і пагналі ў суседнюю вёску. Пайшлі чуткі, што будучы адпраўляць у Германію на прымусовыя работы. Мне якраз у той дзень споўнілася 16 гадоў. Я была малага росту, худая. Думала, што на мяне не звернуць увагі. А калі ўбачыла, як немец палкай лупцаваў майго суседа, які не змог устаць з воза, то ледзь не страціла прытомнасць. І вось разам з іншымі людзьмі я адправілася ў Германію. Нас пагру-

зілі ў вагоны. Некалькі тыдняў мы ехалі да месца прызначэння. Канчатковым пунктам стаў горад Кветленбург, які знаходзіўся за 500 кіламетраў ад Берліна. Нельга выказаць словамі тое, што мы перажылі на чужыне. На шчасце, на станцыі Граева, дзе мы праходзілі санітарную апрацоўку, спыніўся эшалон з беларусамі, дзе я ўбачыла жанчыну з суседняй вёскі. Яна з усёй сям'ёй таксама была адпраўлена ў Германію. Я далучылася да іх: усё ж са сваімі лепш.

Працаваць мы трапілі на ваенны завод, жылі ў паўразбураным чатырохпавярховым будынку. Умовы былі жудасныя. Пад'ём у 5 гадзін раніцы. Потым стаялі за станкамі да 18 гадзін. Рабілі запчасткі да нямецкіх самалётаў. Што павінны былі адчуваць мы, калі ў небе бачылі варожыя самалёты з крыжамі на крылах? Гэта маглі быць самалёты, запасныя часткі да якіх рабіла і я... Нам было цяжка не толькі фізічна, але і маральна...

На тыдзень атрымлівалі на чалавека два фунты хлеба (800 грамаў). У абед нас кармілі супам з травой, які немагчыма было есці. І сёння памятаю яго жудасны пах. У аўторак і нядзелю давалі па кавалачку каніны. А яшчэ на тыдзень мы атрымлівалі па 100 грамаў цукру, маргарыну і павідла. Так і жылі. Есці хацелася ўвесь час. Наведвалі сметнікі, дзе знаходзілі зярняты, гарох. Аднойчы нарвалі на полі таматы і толькі чудам не трапілі за гэта ў канцлагер.

Немцы па-рознаму ставіліся да нас. Майстар увесь час лаўся і не даваў ні хвіліны адпачыць. А самы галоўны начальнік быў культурны і ветлівы. Ён і паведаміў, што Чырвоная Армія хутка будзе браць горад. Але вызвалілі нас амерыканцы. Адбылося гэта 12 красавіка 1945 года. Нашы пачуцці нельга было перадаць. Гэта зразумее толькі той, хто сам перажыў падобнае. Але лепш, каб такое ніколі не паўтарылася. Дарога дадому заняла чатыры месяцы. У жніўні мы з сяброўкай дабраліся да сваёй вёскі. Стаім на супрацьлеглым баку ракі, крычым... Пачула суседка, прыбегла да ракі:

— Чакайце, дзяўчаты, зараз на лодцы вас перавязу.

Ці можна словамі апісаць сустрэчу з роднымі? Яны ўжо страцілі надзею ўбачыць мяне жывой. Часта і сама думаю: чаму на долю аднаго чалавека выпадае столькі пакут і перажыванняў? Як я, малое дзяўчо, усё гэта вынесла? Напэўна, чалавек можа многае. Хачу, каб ніхто не зведаў жахаў вайны...

Вечарам, сеўшы за стол вячэраць, я не звярнула ўвагі на якасць хлеба. Я чула голас бабулі Соні:

— Не грашыце, людцы, Богу...

...Праз тыдзень бабулі Соні не стала...

Марына КУРАЕДАВА, вучаніца 11 класа Сасноўскага дзіцячага сада — сярэдняй школы Віцебскага раёна.

Крыніца натхнення заўсёды пад рукой

Кожны чалавек знаходзіць свой спосаб адлюстравання ўнутранага свету: хтосьці малюе, нехта піша вершы. А некаторыя робяць гэта пры дапамозе... падручных матэрыялаў. Напрыклад, як Вікторыя Шабан — вучаніца СШ № 2 Беразіно, творчая натура і наша сённяшняя суразмоўца.

ПРА АЎТАРА

Алена 14 гадоў. У вольны час дзяўчына любіць чытаць (фантастыку, раманы), гуляць у валеібол, глядзець хакей, маляваць у стылі анімэ. Яшчэ наведвае клуб "Юны журналіст" пры сваёй школе.

— Сапраўды, дачка дома не сядзіць! — пацвердзіў яе тата Аляксандр Яўгенавіч. — З сяброўкамі то ў бібліятэку, то на валеібольную пляцоўку, то ў басейн, які нядаўна адкрылі ў нашым горадзе. Плавае з задавальненнем!

Яшчэ, як высветлілася, Алена разам з бацькам летам ходзіць на... рыбалку. І ловіць на спінінг!

— Віка, з якога ўзросту ты пачала ствараць мастацкія вырабы?

— З дзяцінства, наколькі я памятаю, гадоў з чатырох, выразала арыгамі і ўпрыгожвала дом да Новага года, Каляд і матулінага дня нараджэння. З узростам мне стала гэтага мала, і я пачала рабіць усё больш складаныя вырабы, такія, як букеты кветак, вееры і птушкі.

— А якія матэрыялы выкарыстоўваеш?

— Я працую з усім тым, што ёсць пад рукой. Папера ператвараецца ў жывёл, аднаразовыя відэльцы — у птушак, тканіна — у дрэвы, а пластмасавыя бутэлькі — у кветкі. Напрыклад, аднаразовыя відэльцы злу-

чаем паміж сабой дротам, з кардону выразаем паўкруг і наклеіваем іх на яго, пасля пакідаем сушыцца. А самі ў гэты час выразаем прыгожыя ўзоры з паперы або кардону, якія аздобяць будучы выраб. Пасля таго, як відэльцы падсохнуць, усю кампазіцыю ўпрыгожваем падрыхтаванымі загадзя аксесуарамі. Веер гатовы.

— Адкуль жа бяруцца ідэі і ці могуць такія вырабы стаць падарункам?

— Мяне натхняюць пейзажы, прыгажосць прыроды — увесь свет навокал. Да таго ж мая маці працуе цырульнікам, у яе добрая фантазія. Яна мне таксама дапамагае: калі справа, іншы раз — ідэяй. А што да-

тычыцца падарункаў... Як кажуць, лепшы з іх той, які зроблены сваімі рукамі, бо ў ім захоўваюцца часцінкі душы стваральніка. Так, я ўжо радавала родных і блізкіх сваімі вырабамі: сястры дарыла букет кветак з пластмасавых бутэлек, маці — веер з аднаразовых відэльцаў.

— Колькі часу ў дзень ты можаш прысвяціць любімай справе? Ці ёсць у цябе іншыя захапленні?

— Каля гадзіны. Займалася б і больш працяглы час, але не дазваляе занятасць. А яшчэ я вучуся маляваць анімэ па ўзорах, знойдзеных у інтэрнэце. Пакуль не вельмі атрымліваецца, але ж гэта толькі пачатак.

— Што ты можаш параіць ахвотным навучыцца ствараць рэчы сваімі рукамі?

— Па-першае, набрацца цярплівасці, па-другое, больш уважліва прыгледзецца да таго, што знаходзіцца вакол вас і можа стаць крыніцай натхнення.

Алена ЦЭНКЕЛЬ, вучаніца 8 класа СШ № 2 г. Беразіно. Фота аўтара.

Друкуецца ў «Маладосці»

AUDENTES
FORTUNA JUVAT*

Яна прынесла ў рэдакцыю аповяданні з назвамі на французскай і лацінскай мовах. Гэта яе бачанне. Увогуле, прызнаецца, што любіць назіраць за жыццём збоку. Бо толькі той, хто так бачыць (людзей, падзеі, лёсы), можа ўсё гэта матэрыялізаваць наноў — увасобіць у літаратурнай творчасці. Заканчвае першы курс Інстытута журналістыкі БДУ. Завуць Алеся Нікіфарова. Марыць трапіць у рэдакцыю на практыку.

Восень. Незамутнёна-блакітны дождж. Забягаючы ў краму, я хаваюся ад гэтай лёгкай вады, ратуючы ад лужын боты. Мабыць, адзінае, што мне не падабаецца восенню, — мокрая ногі.

Пад дахам крамы разам са мной стаялі людзі. Сумныя, задумленыя, глядзелі яны на дождж, быццам кожнаму ў сэрца выстралілі чаргой журботных думак. Каб не паддавацца такой апатычнай атмасферы, я пайшла па залах, нягледзячы на тое, што не мела жадання нешта купляць.

Хлеб. Малако. Рыба. Бытавая хімія. Такая маленькая крама, але так многа ўсяго, расставленага ў «хаатычным парадку» то тут, то там. Зразумела, усё ў нашым жыцці трымаецца на вэрхале.

Мінаючы хлебны аддзел, я пачула размову дзвюх супрацоўніц.

— Вось ужо гэтыя фільмы! Адзіны талент рэжысёра — прымушае чалавека адчуваць сябе няшчасным! У гэтай Мэры Даўнтон было ўсё, чаго яна толькі магла пажадаць, як можна было ад усяго адмовіцца дзеля кахання! Была б я на яе месцы...

— Але ж ты не на яе месцы, — трошкі грубавата перапыніла сяброўку іншая прадаўшчыца.

Уздоўж полак з булкімі, міма жанчын, прайшла сям'я. Наперадзе крочыў маленькі хлопчык, што тупаў з пліткі на плітку, як гэта часта з захапленнем робіць малеча.

— Пяць, чатыры, тры, два, адзін... — павольна палічыў свае крокі хлопчык, пакуль сяброўкі сачылі за яго рухам. Калі бацькі з дзіцем зніклі з поля зроку, першая жанчына прамовіла:

— Ведаеш, к чорту Мэры Даўнтон! Я ж вась не так даўно пераехала, цяпер на работу будзе лягчэй дабрацца. Мабыць, мне кошку трэба завесці? Хаця... Часу няма, хто за ёй сачыць будзе?

Адказу на пытанне я ўжо не пачула: вырашыла выбірацца з крамы і ісці дадому. Ці то надвор'е было павосенску панурае, змрочнае, ці то ўвесь Мінск спантанна дайшоў да такога стану, калі пачаў пераасэнсоўваць сваё жыццё. Але я ішла, а ў кожнага на твары было напісана: «А ці не завесці мне кошку?»

○○○

Я прыйшла дадому. З-за кропель дажджу, што сцякалі па маёй куртцы і валасах, на дыване ў вітальні ўтварылася лужынка. «Высахне», — падумала я і рушыла ў свой пакой, скідаваючы мокрую боты, якія абуджалі брыдкі холад у нагах. Цяпер за мной цягнулася сцэжка вільготных слядоў ад шкарпэтак.

Дзверы ў пакой малодшага брата былі зачынены, але я пачула тупат, які суправаджаўся пявучым рыпам падлогі. Адчыніўшы дзверы, убачыла: Гай смешна скача па пакоі ў навушніках, трымаючы ў руках нябачную гітару. Ён «перабіраў» пальцамі левай рукі акорды і падпяваў бязгучным голасам. Калі выступленне дасягнула апагею, павярнуўся і, заўважыўшы мяне, збянтэжыўся.

— Што ты тут робіш?! — абурана-дрыготкім голасам усклікнуў Гай.

Яго чорныя валасы былі ўскудлачаны, а цёмныя вочы глядзелі зусім не прыязна. Я заўсёды любіла ў людзях святло. Нягледзячы на трошкі змрочную знешнасць, ускудлачанасць і нежаданне бачыць мяне ў гэты момант, у Гая святла было

звышдастаткова. Хлопчык і не здагадаўся нават, як ад яго хвалямі разносілася элементарнае шчасце ды задавальненне, калі ён вась так скакаў па пакоі з неіснуючым музычным інструментам.

— Нічога, — усміхнулася я, — цябе б у музычную школу.

Брат прыкметна пасур'ёзнеў, пускаючы па твары цень хвалявання:

— Ты ж ведаеш. Бацькі зноў скажуць: «Нельга марнаваць час дарэмна. І так з вучобай не спраўляешся».

Я спачувальна падціснула вусны: маўляў, гэта так. З бацькамі спрачацца бессэнсоўна.

Падчас вяртання елі моўчкі. Бацька быў празмерна змораны і пасля працоўнага дня ледзь трымаўся на нагах. За сталом ён сядзеў згорбіўшыся, зняможана ўспёршыся галавой на руку. З ім нават гутарыць не хацелася: адно слова — і бацькоўская санлівая задуманнасць знікне.

Маці ж была жывейшай за бацьку, таму з пытаннем я звярнулася менавіта да яе:

— Ма?

— М?

— Я сёння бачыла, як Гай вар'яецца.

— Які раз... Зноўку хатняе заданне не зрабіў?

— Ды не, проста... Давайце яму гітару купім. Гаю ж гэта сапраўды цікава...

Маці адмоўна пахістала галавой і адправіла мяне спаць. Праз дзесяць хвілін я ўжо ляжала і думала: дарослыя людзі часам такія няшчасныя. Ідзеш па горадзе, і здаецца, што толькі дзеці здольны шчыра радавацца ўсялякім нязначным дробязям. Дык чаму маці не хоча купіць Гаю гітару? Чаму пазбаўляе яго нават маленькай магчымасці быць шчаслівым?

Усе хочучы змен жыццёвых дэкарацый. Няхай гэта будзе гітара або кошка — не важна. На той момант перамены асацыяваліся ў мяне з дзедам-вандроўцам: такое пачуццё, быццам ён уварвецца ў маё жыццё паўднёва-заходнім ветрам — жывым, пахкім, з такімі гісторыямі і таямніцамі, пра якія я і дакумекацца не магла б.

Але я пабаялася б упусціць гэтага старога. Вось і незнаёма прадаўшчыца баялася, гэтак жа, як і маці.

Алеся НІКІФАРАВА.

*Audentes fortuna juvat (лат.) — шчасце спадарожнічае адважным.

Творчыя сустрэчы

«Я БУКЕТ СВОЙ ЗБИРАЮ,
КАБ ВАМ ПАДАРЫЦЬ...»

Кальчунны — самы дарогі і прыгожы для мяне куток. Не любіць гэтыя мясціны немагчыма. Так лічу не толькі я, але і ўсе, хто тут нарадзіўся і жыве. У нашым аграгарадку і яго наваколлі — дружныя і прыветлівыя людзі, якія ганарацца родным краем, жывуць клопатамі сваіх аднавяскоўцаў, праслаўляюць яго плённай працай і творчасцю.

У кабінце беларускай мовы і літаратуры нашай Кальчунскай школы мне на вочы трапіла папка «Літаратурная Ашмяншчына». Гартаючы яе, я зразумела, што гэта архіў паэтычных старонак раённай газеты «Ашмянскі веснік». Вельмі прыемна было даведацца пра тое, што ў яго ўвайшлі і творы маіх землякоў, шчыра адораных паэтычным талентам. На адной з першых старонак я пазнала жанчыну з суседняй вёскі — Генуэфу Францаўну Кеўру. Адрозж захацелася з ёй пагутарыць.

...Ідучы сцэжкай праз вёску Навасяды, хвалявалася. Як сустрэне мяне паэтка? Ці ўдасца наладзіць з ёй кантакт?... Яшчэ здалёк заўважыла добраўпарадкаваную хату з бацькоўскім садом. Тут паміж дрэвамі-старажыламі клпатлівай гаспадарлівай рукой былі пасаджаны маладзенькія яблынькі і вішні. Радуюць вока шпакоўні, якія сваімі акенцамі пазіраюць на ўтульныя дамок, падымаючы настрой. А далей так, як у вяршах Генуэфы Кеўры: «Характэрна вясенніх яркіх кветак... вяселей зямны кружыцца шар». І сапраўды, кветак тут столькі, што здаецца, нібы трапіў у батанічны сад! Ад мноства адценняў і фарбаў, сабраных у адным двары, разбягаюцца вочы. А вась і гаспадыня: ветлая і адкрытая. Я шчыра ўсмешка адрозж расплоўвае мой страх. Мы вядзем размову аб паэзіі, аб любімых аўтарах Генуэфы Францаўны, аб праблемах, якія турбуюць жанчыну, аб тэмах, што найбольш блізкія яе душы.

Радкі верша «Гімн вёсцы» яскрава раскрываюць душэўны стан паэтки. Менавіта ў вёску ёй хочацца вяртацца зноў і зноў. Чаму? Бо тут яе карані, тут усе нагадвае пра матулю, тут прайшло дзяцінства, жылі і жывуць сёння яе сябры, суседзі, аднавяскоўцы. Яна доўгі час жыла ў горадзе, але нават у снах вярталася на радзіму. Пра тое, што аўтар любіць родны куток, сведчыць маляўнічае апісанне прыроды, дзе акцэнт робіцца на дробязях, мажліва, і нябачных чужому воку:

На прыгожай ашмянскай зямлі
Я букет свой збіраю,
каб вам падарыць.
Кветкі роднага краю
ў ім расцвілі,
Каласочак жытнёвы,
як свечка, гарыць.

У дзяцінстве Генуэфы Францаўна марыла аб прафесіі настаўніцы, але бацькі жылі небагата. Таму ехаць далёка ад Ашмян магчымасці не было. Сваё жыццё жанчына прысвяціла медыцыне: побач і Астраўцы, размяшчалася медыцынскае вучылішча. Пасля заканчэння вучобы доўгі час працавала ў дзіцячым аддзяленні раённай бальніцы, а затым — у радзільні.

З захапленнем чытаю яе вершы, прысвечаныя прафесіі. Адрозж ж становіцца зразумела, колькі цэпльні, пшчоты і любові трэба мець у душы, каб усё жыццё быць побач з маленькімі дзеткамі, дапамагаць ім з'яўляцца на свет. А яшчэ трэба мець вялікі талент, каб перажывае данесці да людзей праз свае творы.

Генуэфы Францаўна ўжо знаходзіцца на заслужаным адпачынку, аднак ёй і сёння, сустрэкаючы на

вуліцы, дзякуючы за дапамогу маці з ужо дарослымі дзецьмі. Не забываюць медыцынскую сястру і ў калектыве раённай бальніцы. Вершы Генуэфы Францаўны ўвайшлі ў два паэтычныя зборнікі, выдадзеныя з дапамогай абласнога прафсаюза работнікаў аховы здароўя.

А сёння паэтка з гонарам разам са мной гартае новы зборнік пад назвай «Сустрэчы», у якім раздзел ашмянскіх аўтараў адкрывае яна сваімі вершамі «Прызнанне ў каханні», «Кінуты малыш», «Матулі».

Кожная праблема грамадства адгукваецца ў душы паэтки. Шмат вершаў прысвечана вечнай тэме кахання, сямі, маці, Радзіме. Сваёй творчасцю аўтар абуджае людскія пачуцці, імкнецца дасягнуць да сэрца чытачоў цэпльні і пшчоту. Паэтычны сшытак перыядычна запаўняецца новымі творами — новымі перажываннямі, спадзяваннем на лепшае, верай і надзеяй.

...Пакручастай сцэжкай вяртаюся дамоў. Любуюся наваколлем, якое ў кагосьці не краінае душэўных струн, а ў іншых выклікае замілаванне...

Ашмяншчына прыгожая мая,
Куток утульны роднай Беларусі,
І нездарма ж не ў цёплых
тых краях,

А тут, у нас,
дзяцей выводзіць бусел.

Інга ГІЗ, вучаніца 10 класа
Кальчунскай СШ
Ашмянскага раёна.

Вучыцца гуляючы

РОБАТЫ, НА СТАРТ!

Першы адкрыты гарадскі турнір для дзяцей па робатэхніцы прайшоў на базе сталічнай гімназіі № 50 і сабраў 23 каманды з Мінска і Оршы.

Турнір быў прымеркаваны да чэмпіянату свету па хакеі (для беларусаў хакеі яшчэ доўга будзе тэмай нумар адзін). Перад камандамі стаяла задача сабраць мадэль робата, які павінен быў праадолець супраціўленне абаронцаў і прывесці шайбу ў вароты.

Ролю «абаронцаў» па полі выконвалі бляшанкі Со-са-Сола з выявамі хакеістаў. Як і ў сапраўднай гульні ў хакеі, у турніры былі прадугледжаны тры перыяды, у кожным з якіх вароты абараняла розная колькасць гульцоў. Складанасць для ўдзельнікаў заключалася ў тым, што яны загадзя ведалі толькі колькасць магчымых «абаронцаў», але пра іх размяшчэнне на гульнявым полі нічога вядома не было. Пры гэтым пасля ўключэння робат павінен быў дзейнічаць самастойна, у адпаведнасці з напісанай праграмай. У кожнай камандзе над робатам працавалі 2 чалавекі: адзін займаўся напісаннем праграмы, а другі — канструяваннем.

Арганізатары турніру расказалі, што вывучаць робатэхніку можна і самастойна, пры ўмове, што ў вас ёсць неабходны канструктар. Найбольш распаўсюджаным ва ўсім свеце з'яўляецца канструктар робатэхнікі фірмы LEGO: у яго ўваходзіць спецыяльны інструментарый для стварэння праграм кіравання робатам, а ў апошняй мадэлі EV3 дабаўлены самавучыцель па праграмаванні. У многіх краінах «азы» робатэхнікі вывучаюцца ў школах і каледжах, з выкарыстаннем набору LEGO Mindstorm. Такія заняткі дапамагаюць дзецям і падлеткам развіваць лагічнае мысленне і захапіцца праграмаваннем, бо асноўная частка работы — гэта не толькі сканструяваць самога робата, але і задаць яму праграму дзеянняў.

У апошнія гады папулярнасць набылі спаборніцтвы робатаў, на якіх кожная навуковая ўстанова можа выставіць свае каманды. У Расіі спаборніцтвы па робатэхніцы сталі праводзіцца прыкладна з 2000 года. Спачатку яны праходзілі ў рэгіёнах, а затым іх пераможцы збіраюцца ў Маскву. Фіналісты маскоўскага этапу ўдзельнічаюць у спаборніцтвах сусветнага ўзроўню, напрыклад, у Сусветнай алімпіядзе робатаў. Яе рэгламент быў узяты за аснову правядзення спаборніцтваў у Мінску.

Трэба дадаць, што шырокамаштабныя спаборніцтвы па дзіцячай робатэхніцы прайшлі ў Беларусі ўпершыню. Ды і ўвогуле дзіцячая робатэхніка яшчэ робіць у нашай краіне першыя крокі. У 2011 годзе некаторыя ІТ-кампаніі адкрылі гурткі робатэхнікі для дзяцей сваіх супрацоўнікаў. У 2012 годзе ў Мінску адкрылася «Школа робататэхнікі». А цяпер у сталіцы дзейнічае ўжо 6 яе вучэбных цэнтраў, і па адным цэнтры адкрыта ў Полацку і Наваполацку. А восенню 2013 года заняткі з LEGO-робатамі распачаліся ў рэпетытарскім цэнтры «100 балаў» і камп'ютарнай акадэміі «Крок».

Надзея НІКАЛАЕВА.

29.05.2014 г.

Агзінля мікрафона

ЖАРТУЙ, ПАКУЛЬ... НЕ ВЫГНАЛІ СА СЦЭНЫ!

Сцэна... На ёй стаіць адзін чалавек з мікрафонам, які спрабуе жартаваць, і штосьці, мабыць, у яго атрымліваецца. Хтосьці смяецца. Праўда, нехта з глядачоў крычыць: «Сыходзь са сцэны, няўдачнік». А ён толькі больш хвалюецца, спрабуе годна адказаць нахабніку і працягвае. Вось і апошні жарт, апладысменты... Да глядачоў гатовы выйсці наступны выступоўца. Што гэта? Знаёмцеся: стэндап.

дзяліцца сваім меркаваннем, гаварыць аб праблемах. А яшчэ стэндап вельмі падабаецца сваёй мінімалістычнасцю. На сцэне толькі мікрафон і ты», — падзяліўся сваімі думкамі Вячаслаў Камісаранка.

Сапраўды, у адрозненне ад таго ж КВЗ ці тэатральных гумарыстычных спектакляў, у стэндапе непатрэбны рэквізіт ці сцэнічнае адзенне. А яшчэ ў стэндапе ты ні перад кім не адказны. Толькі перад сабой. Ніхто не скажа табе, што ты падвёў калектыў. Таму што твой калектыў — гэта ты сам.

Сёння «чызкейкі» праводзяцца не так часта — некалькі разоў на год. І гэта не цяжка растлумачыць: усе, хто пачынаў ствараць стэндап у Беларусі некалькі гадоў таму, сёння працуюць на расійскім ці ўкраінскім тэлебачанні. Гэта Зміцер Нарышкін, Вячаслаў Камісаранка, Аляксандр Сабалеўскі, Іван Усовіч і іншыя.

«Я не баюся паддзісі да дзяўчыны. Не бачу ў гэтым нічога цяжкага. Падшоў да дзяўчыны і ўсё. Гэта ж не загарыць, правільна?» (Расціслаў Шлапак)

Дзве хвіліны для шчасця

Але па-сапраўдному стэндап жанр пачаў распаўсюджвацца толькі восенню мінулага года, калі адчыніў свае дзверы «Вольны мікрафон» у Мінску. У адрозненне ад «чызкейкаў», дзе ўдзельнічалі, так бы мовіць, толькі прафесіяналы, прымаць удзел у «Вольным мікрафоне» можа любы ахвотны. Стэндап хутка распаўсюджваецца па ўсёй краіне. За некалькі месяцаў свае стэндап-пляцоўкі з'явіліся ў Віцебску, Гомелі, Кобрыне. А ў Брэсце нават існуе «Стэндап-ліга». Гэта такое своеасаблівае стэндап-шоу, дзе комікі спаборнічаюць паміж сабой.

У некаторых стэндап-пляцовак ёсць свае правілы. Напрыклад, калі больш за дзве хвіліны ніхто не смяецца з жартаў, гумарыста выганяюць пад спецыяльную музыку. Але гэта ніяк не зняславіць артыста, бо ўсе разумеюць, як гэта цяжка — якасна жартаваць.

У развіцці беларускага стэндапа ёсць і свае праблемы.

«Да таго часу, пакуль на айчынным тэлебачанні не з'явіцца сваё стэндап-шоу, нельга казаць пра якія-небудзь

перспектывы стэндап-руху ў Беларусі. Бо без медыйнасці стэндап-рух будзе існаваць выключна на ўзроўні самадзейнасці. Калі моцны стэндап-комік не атрымлівае за сваю працу грошы, на якія можна было б жыць, то ён паедзе туды, дзе для таго, каб займацца любімай справай, не трэба сумяшчаць свой занятак з работай у іншых сферах. Таму калі нічога не зменіцца, то стэндап-рух у нашай краіне будзе выконваць функцыю «кузні кадраў» для расійскіх і ўкраінскіх тэлеканаліаў», — акрэсліў перспектывы і праблемы стэндапа арганізатар першых вольных мікрафонаў у Мінску Яўген Свірыдовіч.

«Мая настаўніца заўсёды білася з астатнімі настаўнікамі. Яна лічыла, што званок толькі для яе». (Максім Маісеў)

Што ты робіш, хлопча?..

Стэндап — гэта форма гумару, у якой ёсць свае жанры і кірункі. Напрыклад, так званы «One Line» — жарт у адзін радок. Кароткая форма.

Большасць з людзей расказвае гісторыі са свайго жыцця, каб прэзентаваць сябе глядачу. Рэлігія, нацыянальнасць, стэрэатыпы, жыццёвыя праблемы — гэта ўсё толькі тэмы. Праз іх мы знаёмімся з выступоўцамі. Даведваемся пра іх праблемы і інтарэсы.

Нічога дзіўнага, што лепш за ўсё стэндап развіваецца менавіта ў Мінску. Тут ужо распалі сваю дзейнасць некалькі стэндап-праектаў: адкрыты мікрафон «Open Minsk» (пляцоўка, на якой можа выступіць любы ахвотны; адкрыты мікрафон праходзіць два разы на месяц у клубе Jack Club); «Newman Stand-up Show» (справаздач-

З ГІСТОРЫІ ПЫТАННЯ

На працягу пяці гадоў у Мінску праходзілі гульні першай лігі Міжнароднага саюза КВЗ — адной з ліг, якая давала камандам пуцёўку ў вышэйшую лігу. Тут выступалі і набіраліся вопыту славетныя каманды: «Зборная Камызяцкага краю», «Горад Пяцігорск», «Факультэт журналістыкі». Сёлета замест першай лігі, якая «пераехала» ў Тальяці, у Мінску пачаўся сезон Міжнароднай лігі КВЗ. Мэты ў яе тыя ж — падрыхтоўка каманд да выступлення на адной сцэне побач з Аляксандрам Масляковым.

Ідрак — студэнт 5 курса Інстытута журналістыкі БДУ. Гуляў у камандзе КВЗ «Шальная імператрыца» (і ў камандзе «Ураганная хроніка» — у розных лігах КВЗ, але называлася па-рознаму). «Мы чэмпіёны беларускай вышэйшай лігі. Выступалі каля года, выйгралі ў Маскве некалькі гульняў, але скончыць там сезон не атрымалася з-за адсутнасці фінансавых сродкаў». Таксама Ідрак выступае і ў новым пакуль яшчэ для многіх размоўным жанры «Стэндап».

ны канцэрт, на якім глядачам паказваюць лепшыя стэндап-выступленні за мінулы месяц; праходзіць раз у месяц у бары Newman); КАІН (стэндап-шоу, якое адбываецца ў клубе «Каёт» раз у некалькі месяцаў).

Але самы цікавы, на маю думку, праект — «Стэндап-Кавярня». Гэта стэндап-шоу на беларускай мове. Праходзіць раз у паўтара месяца ў клубе Jack Club. Арганізавалі яго Яўген Свірыдовіч разам з «Арт Сядзібай». Трэба сказаць, што ахвотныя пацуць жарты на роднай мове прыйшло больш, чым глядачоў на рускамоўных імпрэзах.

«Я не разумею дзяўчат, якія, калі лужаюцца, закрываюць вочы рукамі. Дзя гэтага ёсць вейкі!» (Іван Усовіч)

Гэта зусім не КВЗ!

Яшчэ год таму амаль ніхто і ўявіць сабе не мог, што гэты кірунак у гумары стане такім папулярным і амаль ва ўсіх абласных цэнтрах з'явіцца свае стэндап-пляцоўкі — месцы, дзе любы чалавек можа выйсці і падзяліцца з глядачом сваімі думкамі і меркаваннямі. Але галоўнае ў стэндапе — гэта смех глядача, таму меркаванні павінны змяшчаць жарты.

З жартам любыя праблемы ўспрымаюцца інакш. Мяркуюць самі: пра адно і тое ж вам можа расказаць які-небудзь занудны чыноўнік, якога амаль ніхто ўважліва слухаць не будзе, і юнак. Апошні, мабыць, і не так добра валодае інфармацыяй, але паспрабуе зрабіць, каб вы не толькі не заснулі, пакуль ідзе яго выступленне, але і смяляцца з жартаў, якія ён прыдумаў на абраную тэму. Мабыць, параўнанне і не самае ўдалае — чыноўнікі ў клубах не выступаюць жа, — але ўсё ж такі...

«Мая дзяўчына кажа, што я ў акуларах не прыгожы. І мне было б усё роўна, але, калі я ў акуларах, яна таксама не прыгажуня»... (Арцём Гаус)

«Пірог» са... смехам

«Чызкейкі» — такую незвычайную назву мелі першыя стэндап-канцэрты ў Беларусі. Праводзіліся яны ў актавай зале Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта ў Мінску. Як і раней, «чызкейкі» сёння арганізуе Вячаслаў Камісаранка — вядомы ў свой час рэзідэнт тэлепраграмы «Забойная ліга» на расійскім ТНТ. Цікава, што ў першым канцэрце ўдзельнічалі толькі... два чалавекі, якія прэзентавалі стэндап, — сам Вячаслаў і яго сябар Аляксандр Сабалеўскі. Абодва пачалі займацца гумарам у КВЗ і мелі поспех на яго пляцоўках.

«Стэндап зацікавіў мяне адсутнасцю рамак у параўнанні з любой іншай формай гумару. Ты можаш рабіць у ім літаральна ўсё. Акрамя таго, тут у цябе ёсць магчымасць не толькі жартаваць, але і выказвацца,

ДАВЕДКА

Стэндап — вядомы размоўны жанр гумару, у якім комік узнімае любога кшталту праблемы і спрабуе пра гэта жартаваць. Стэндап — гэта не толькі жарты, але і простыя думкі, меркаванні, якімі дзеляцца выступоўца. Галоўнае правіла — каля мікрафона знаходзіцца толькі адзін чалавек. Гэты жанр з'явіўся ў Брытаніі, а з сярэдзіны XX стагоддзя стаў папулярнай і галоўнай гумарыстычнай пляцоўкай у ЗША. Вядомых стэндап-комікаў ведаюць амаль усе, хто цікавіцца гумарам: Эдзі Мёрфі, Крыс Рок, Рычард Праяр, Джордж Карлін. На прызавецкую прастору стэндап упершыню трапіў праз Расію толькі ў гэтым стагоддзі. А самым вядомым прадстаўніком новага жанру з'яўляецца Павел Воля.

Закулісе гумару

Рэпетыцыі ў невялікіх калідорах, клопаты-нервы, спаборніцтва ў арыгінальнасці, «заваленая» сесія... Для звычайных глядачоў Клуб вясёлых і знаходлівых — гэта толькі жарты і высакаякасны гумар. Больш нічога. Але за кожнай гульні КВЗ — свае гісторыі. Часам цікавыя, а месцамі — і драматычныя. Некаторыя КВЗшнікі гатовы ў ахвяру любімай гульні прынесці нават вучобу.

«Калі ты адзін раз пачуў, як смяюцца з жарту, які ты сам прыдумаў, ты не можаш спыніцца, робіш усё, каб зноў гэта пачуць. Магчыма, не заўсёды атрымліваецца нават усмешку выклікаць, але ты ўсё роўна спрабуеш у каторы раз», — прызнаецца адзін са сталічных КВЗшнікаў Максім Маісеў.

«Яны займаюцца непатрэбнай справай. Губляюць свой час дарма...», «Гэта таленавітыя людзі, якія спрабуюць зрабіць наша жыццё вясёлым...», «Не цікава, не смешна і звычайна»...

Пра КВЗшнікаў існуе шмат розных меркаванняў. Але калі спытаць у звычайнага чалавека з вуліцы: «Што вы ведаеце пра КВЗ?», — ён, напэўна, не адкажа амаль нічога, акрамя таго, што гэта тэлепраграма і што ў КВЗ гуляе шмат студэнтаў.

Насамрэч КВЗ — гэта вялікі механізм гумару... А часам і не гумару... Часам КВЗ настолькі змацяццальны — амаль як футбол: лігі, спаборніцтва. Ну і мяч... Толькі ў якасці рэквізіту.

СМЕХ ГЛЕДАЧОЎ — ЛЕПШАЯ ЎЗНАГАРОДА

КВЗ — гэта магутная сістэма з сотнямі ліг, тысячамі каманд і мільёнамі КВЗшнікаў па ўсім свеце. Галоўныя лігі, вядома, тэлевізійныя. Толькі невялікі працэнт каманд трапляе ў іх. Беларуская каманда БДУ (не бльгайце з легендарнай камандай-чэмпіёнам 1999 і 2001 гадоў) за апошнія тры гады паспела стаць удзельнікам трох самых галоўных ліг: першай лігі КВЗ, прэм'ер-лігі і вышэйшай лігі, якія паказваюць па расійскім Першым канале. Сёння зборная БДУ — самая паспяхова беларуская каманда КВЗ.

«Розніца паміж звычайнымі гульнямі КВЗ і тэлевізійнымі вельмі вялікая! Гэта звязана з тым, што рэдактары і арганізатары, натуральна, хочучы, каб па тэлебачанні ішоў максімальна якасны прадукт, таму і выціскаюць з каманд усе сокі (увесь матэрыял: жарты, нумары). У звычайных лігах можна гуляць у сваё задавальненне, можна дазволіць сабе нават крыху падурэць. А ў TV-лізе такое, хутчэй за ўсё, не прайдзе, калі, вядома, твой стыль гэтага не прадугледжвае. Ды і паміж тэлевізійнымі лігамі таксама вялікая розніца. Тут асобна трэба вылучыць вышэйшую лігу, дзе патрабаванні на парадак адрозніваюцца нават ад прэм'ер-лігі і першай. Звычайна, трапляючы туды ў першы раз, камандам без вопыту вельмі цяжка. І нават калі ты гуляў у TV-лігах тры гады, то гэта яшчэ не значыць, што табе хопіць матэрыялу нават на адну гульні ў вышэйшай лізе. Вось і даводзіцца не спаць ночамі і рабіць тое, што раяць рэдактары і Аляксандр Васільевіч Маслякоў. Але на тое яна і вышэйшая ліга — мара ўсіх каманд», — канстатуе адзін з удзельнікаў зборнай БДУ Мікалай Банасевіч.

Пра КВЗ існуе шмат міфаў. Напрыклад, што КВЗшнікам плацяць за тое, што яны імкнуцца расмяшчыць глядачоў. Гэта зусім не так. Нават за свае выступленні, якія транслююць тэлебачанне, яны не атрымліваюць грошай. Наадварот, часцей КВЗшнікі самі плацяць за магчымасць выйсці на пляцоўку. Трэба растлумачыць?

Ёсць усім вядомы «АМіК» — «Аляксандр Маслякоў і кампанія». Ён — манапаліст у КВЗ. І менавіта гэтая кампанія рыхтуе праграму для тэлебачання. У сістэме «АМіК» больш за 30 афіцыйных ліг КВЗ, удзельнікі якіх маюць невялікія шанцы патрапіць на Першы канал у Расіі. Адна гульня каштуе ад 500 да 1300 долараў для адной каманды. Акрамя арганізацыйнага моманту, трэба яшчэ плаціць за дарогу (афіцыйныя лігі не заўсёды дзейнічаюць у родным горадзе ці нават у роднай краіне) і за жыллё. Такім чынам, адна гульня можа каштаваць для каманды з пяці чалавек ад 1 да 5 тысяч долараў у залежнасці ад лігі і месца яе прапіскі. А зарабляць КВЗшнікі могуць толькі на карпаратывах.

А, ледзьве не забыўся. У КВЗ ёсць своеасаблівы трансфер. Трансфер жартаў. Некаторыя каманды... купляюць жарты, нават цэлыя нумары. А некаторыя прадаюць. Адзін якасны жарт можа каштаваць ад 50 долараў. А нумары часам каштуюць і тысячу амерыканскіх грашовых знакаў. Вось яшчэ што: амаль усе папулярныя расійскія тэлепраекты ствараюць КВЗшнікі. Ёсць цэлая сістэма напісаных сцэнарыяў для такіх праектаў, як «6 кадраў» (тэлеканал СТС), «ХБ» (ТНТ) і іншых. КВЗшнікі з Беларусі, Украіны, Расіі,

Казахстана самі дасылаюць ім свае скетчы. І калі скетч падабаецца галоўным аўтарам на праектах, яны, аўтары, зарабляюць на гэтым грошы. Але ў гумарыстычнай справе даволі вялікая канкурэнцыя.

Яшчэ многія лічаць, што прыдумляць жарты — вельмі вясёлая справа. Ага... Вось каманда сабралася і... нічога вясёлага. Проста сядзяць у цішыні. Глядзіць у свае ноўтбукі, часам штосьці запісваюць. Менавіта так часта выглядае працэс напісання жартаў. Сумная справа. Але яе вынікам становіцца смех глядачоў, калі, вядома, пашанцуе. Часам, каб прыдумаць адзін жарт, патрэбны нават не адзін дзень.

Мала хто ведае, што нават у вядомых каманд КВЗ бываюць дрэнныя выступленні. Некаторыя людзі прыходзяць на студэнцкія гульні, дзе сапраўды не заўсёды бывае смешна, і крытычна кажуць: маўляў, гэта ўсё непатрэбна, не займайцеся гэтым, лепш бы і ўвогуле не выходзілі на сцэну! Вось Галусцян, Скараход — малайцы! Гэтым людзям трэба ведаць, што і Галусцян, і іншыя вядомыя і любімыя КВЗшнікі таксама пачыналі з далёка не самых лепшых жартаў. Няма ніводнага жартаўніка, які б не меў у сваім гумарыстычным «багажы» не вельмі ўдалыя выступленні.

Тым не менш, нягледзячы нават на тое, што КВЗ не прыносіць грошай, самім трэба распаўсюджаць квітку, і з усіх бакоў даводзіцца чуць, як крытыкуюць твае жарты, ёсць ва ўдзеле ў КВЗ і свае плюсы. Па-першае, КВЗ — гэта сям'я творчых і сапраўды вясёлых людзей. Па-другое, гэта азарт.

Ідрак МІРЗАЛІЗАДЭ.

SEX=БАЛЯСЫ

...Давялося тут нека адну гісторыю пачуць і нават фотаздымкі ў сацыяльнай сетцы пабачыць. У адной вёсцы (не будзем гаварыць дзе) хлопец пазнаёміўся з дзяўчынай. Нават ужо ажаніцца з ёй збіраўся, пайшоў знаёміцца з будучай цешчай. Якая ў іх там размова атрымалася, неістотна, але ў выніку жонкай гэтага маладога чалавека стала не дзяўчына, а... яе маці. Больш за тое, у жыцці сяброўкі гэтай «маладой» адбылася дакладна такая ж гісторыя, калі сужэнцам пажылой ужо жанчыны стаў амаль удвая маладзейшы хлопец. Карацей, атрымалася, як у жарце каманды КВЗ «Саюз», якая, можна сказаць, удыхнула новы сэнс у барадаты анекдот: «Дзяўчына, вашай маці зяць не патрэбны?.. А палюбоўнік?». Такім чынам, тэма нашай сённяшняй размовы — істотная розніца ва ўзросце ў сужэнцаў. Прычым калі «саліруе» ў гэтым пытанні дама... «Как так-то? Как так?» — хачацца з гэтай нагоды крычыць словамі і з адпаведнай інтанацыяй інтэрна Лабанава з камедыйнага серыяла. Дык як — так? Паспрабуем разабрацца.

20- і 40+

Калі мы гаворым пра адносіны дарослага мужчыны і маладзейшай за яго пасі (гаворка, вядома ж, не пра «дзядулю» з «унучкай», як у тым анекдоте: «Абрам, паглядзіце, якая прыгожая дзяўчына!» — «Гэта для цябе, Яша, дзяўчына. А для мяне — ужо такі частка пейзажу») — гэта практычна ні ў каго не выклікае негатыву. Так склалася, напэўна, са старажытных часоў, калі правадры племені выбіраў сабе ў спадарожніцы жыцця маладую і поўную сіл супляменніцу, каб тая магла і ачаг у доме падтрымаць, і дзяцей выгадаваць, і яго, галоўнага здабытчыка і ахоўніка, уначы парадаваць. З іншага боку, цяпер многія дзяўчаты выбіраюць не равеснікаў для зносін, а больш сталых прадстаўнікоў моцнага полу. З імі больш цікава, кажучы.

Фота Юліяна ПІСЦІКАГА.

Варыянт, калі ў тандэме ўсё з дакладнасцю да наадварот, стаў магчымым адносна нядаўна. Не, вядома, хлопчыкі і юнакі і раней маглі захацца ў старэйшую за сябе піянерважату або настаўніцу. Як з гэтай нагоды не прыгадаць яшчэ адзін даўні жарт вясёлых і знаходлівых: «Любви все возрасты КИРКОРНЫ». Але каб не было, як у чарговым анекдоте: «Сужэнца трэба выбіраць так, каб потым не сорамна было дзецям паказаць» (ад сябе дадам: ад першага ці першых шлюбцаў).

...А сёння што робіцца? О, час, о, норавы! Толькі і паспяваеш чытаць, як то ў адным амерыканскім штаце, то ў другім настаўніца спакусіла вучня, а тое і некалькіх адразу... Чаго здзіўляцца, калі там калісьці быў зняты знакаміты «Амерыканскі пірог». Памятаеце тую маладзёжную кінакамедыю пра першыя сексуальныя вопыты сяброў-падлеткаў? Як адзін з іх «запаў» на дарослую жанчыну, маці аднаго з таварышаў — гэткую секс-бомбу (тут трэба памятаць знешнасць актрысы)? «Я аддаю перавагу дарослым жанчынам», — самаўпэўнена заявіла гэта «жаўтаротае птушаня». Пасля той стужкі выраз «маці Сціфлера» стаў крылатым.

...Хто не сутыкаўся з сітуацыяй, калі жанчына ў 40 ці каля таго выглядае значна маладзейшай, чым у свае ж 20? Прычым мы не маем на ўвазе нейкіх публічных асоб, пра якіх можна было б сказаць: маўляў, з іх грашыма... Вам не даводзілася бачыць у інтэрнэце фотаздымкі (а можа, і жывцом) маці і дачкі, маці і сына, на якіх дарослыя жанчыны выглядаюць як сяброўкі ці сёстры сваіх дачок ці як равесніцы сваіх сыноў? Настолькі не на свой узрост яны выглядаюць: стыльна апранутыя, дагледжаныя (зноў пажартую ў тэму: «Калі жанчына без адзення — гэта яшчэ зусім не азначае, што яна вам давярае. Вось калі без касметыкі — тады так»). Іх выдае, калі прыгледзецца, хіба толькі позірк чалавека, які ўжо пажыў і пабачыў, і разам з тым... ёсць у ім нейкая задорынка. Спалучэнне першага і другога дае «грымучую сумесь». Магчыма, гэта і прыцягвае? Кштальту: «Жанчына ў касцюме медсястры ўзбуджае мужчыну, таму што ён на падсвядомым узроўні лічыць, што ў яе ёсць спірт»...

Дзяўчына, якой 20, прабачце, гэта як сасуд — прыгожы, але амаль яшчэ нічым не запоўнены. Яе знешнасць амаль заўсёды — заслуга не яе самой, а бацькоў і прыроды. Яе энергія — гэта пакуль амаль не растрачаная прыродная «батарэя», закладзеная імі ж. А вось дама ў 40, каб выглядаць на 20, трэба, як правіла, прыкласці пэўныя намаганні па замене ці па падаўжэнні працы тых «батарэек». А гэта вымагае яе ведаць пра ўсе магчымыя «плюсы» і «мінусы». Значыць, у яе ёсць вопыт — жыццёвы і прафесійны, пэўныя навыкі і ўменні. Дадайце сюды тое, што сёння жанчыны сталі больш самастойнымі і часта ім не патрэбны менавіта здабытчык, бо яны самі здольны забяспечыць сябе. Ад усведамлення гэтага ўзровень самаацэнкі, які і бляск вачэй, павялічваецца яшчэ больш.

...Па шчырасці, усё вышэйсказанае, на мой погляд, гарманічна стасуецца паміж мужчынам і жанчынай прыкладна аднаго ўзросту. Памятаеце цытату з кінафільма «Обыкновенное чудо»: «Вы прывлекательны, я чертовски привлекателен...»? Можна яшчэ прыгадаць стужку «Здравствуйте, я ваша тётка», эпізод пра «старога солдата, который не знает слов любви». Як той казаў, з месца — у кар'ер. Што ж датычыцца з'явы, калі ў пары менавіта мужчына значна маладзейшы за сваю абранніцу... Я, вядома, не псіхолаг... Памятаеце анекдот? Жанчыны — як дзеці: любяць, каб іх хвалілі, а яшчэ падарункі і ўвесь час просяцца на рукі. Толькі ў нашым выпадку гаворка, як ні дзіўна, ідзе пра маладых людзей, якія просяцца на рукі да «мамы». Але, з іншага боку, калі ўсім добра, дык якія ў тым мінусы?..

Кастусь ХАЦЕЛАЎ-ЗМАГЕЛАЎ.

«МАГУ І БОРШЧ ПРЫГАТАВАЦЬ, І РАМОНТ У КВАТЭРЫ ЗРАБІЦЬ»

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

— Я сябраваў на конкурсе з усімі. Канкурэнцыя адчувалася, але ніхто нікому не чыніў перашкод — наадварот, ставіліся адзін да аднаго з павагай. Наведвалі кампаніяй клубы, святкавалі. У пэўнай меры мы зблізіліся за гэты час. Потым ты, хто не трапіў у фінал, засмуціліся. У некаторых выпадках гэта паўплывала і на нашы адносіны. Не ведаю, як бы я паводзіў сябе на іх месцы, але думаю, што пастараўся б успрыняць сітуацыю цвяроза: усякі конкурс заўсёды адных робіць пераможцамі, а іншых пакідае ў проигрышы. Не варта здавацца, лепш прааналізаваць сітуацыю, зрабіць высновы і рухацца далей, — разважае Кірыл.

Перамога змяніла стаўленне да хлопца не толькі сярод канкурсантаў, але і з боку некаторых прыяцеляў. Цяпер усё больш з'яўляецца людзей, якія тэлефануюць і цікавяцца яго поспехамі, хаця раней успаміналі рэдка. А некаторыя жартуюць: маўляў, «слухай, містар», не строй тут з сябе, а то магу і па твары заехаць». Іронію Кірыл вітае, аднак не падзяляе пазіцыі, быццам прыгажосць для мужчыны такая ўжо і важная.

— Трэба ўмець усё рабіць. Я, напрыклад, магу прыгатаваць боршч, мяса, салянку (ад бацькоў пераняў добры вопыт). У кватэры здольны зрабіць рамонт: ці то раствор замясіць, ці плітку пакласці.

Цікавая і павучальная гісторыя, як хлопец зарабіў свае першыя грошы. Ён прыйшоў на працу да бацькі, і той даў яму задачу не з лёгкіх: ачысціць калідор ад пліткі на сценах. Цэлы дзень з перапынкам на абед Кірыл выконваў заданне, і бацька да яго ні разу не падышоў. Хаця да іншых хлопцаў ставіўся больш паблагліва. Крыўдна было, але ўрок наш герой засвоіў: каб нешта мець, трэба працаваць. Дарэчы, заробак пятнаццацігадова юнак патраціў на падарункі бацькам, а сабе купіў штаны, бо якраз збіраўся на канцэрт у Брэст.

Бацька з маці ўсе рашэнні па жыцці сыну дазвалялі прымаць самастойна. І прыход у Акадэмію мастацтваў быў яго выбарам. Некалькі гадоў таму Кірыл быў студэнтам БДУІР, вывучаў мікраэлектроніку. Потым трапіў у асяродак студэнтаў, якія займаліся мастацкай самадзейнасцю, спяваў, танцаваў, здымаў відэа. Здарылася так, што аднойчы ў іх універсітэцкую актовую залу завітаў Уладзімір Мішчанчук (заслужаны артыст БССР, акцёр, дэкан акцёрскага факультэта Акадэміі мастацтваў. — Аўт.), які шукаў

Я апынуўся перад выбарам: давучыцца і атрымаць дыплом альбо ўсё кінуць. Па жыцці варта нечым ахвяраваць і рызыкаваць, таму я і вырашыў: паспрабую...

памяшканне для пастаноўкі дыпломнага спектакля, і заўважыў нашага героя.

— Акцёрства — мара для кожнага з нас. Бо глядзіш фільмы і думаеш, як класна было б у іх зняцца. Аднак я ніколі не думаў аб акцёрстве як аб прафесіі. Пасля таго, як Уладзімір Мішчанчук сказаў, што мне варта паступаць у тэатральны, я апынуўся перад выбарам: давучыцца і атрымаць дыплом альбо ўсё кінуць. Па жыцці варта нечым ахвяраваць і рызыкаваць, таму я і вырашыў: паспрабую...

Як прызнаўся Кірыл, перастроіцца было складана. Затое сёння ён упэўнены, што знайшоў справу свайго жыцця і менавіта ў ёй збіраецца пакараць вяршыні. Наконт перспектывнасці акцёрства разважае проста: «Тут як атрымаецца. Трэба ведаць сабе цану, мець унутраны стрыжань і шмат працаваць».

Паспрабавалі разам змадэліраваць сітуацыю: якім быў бы сцэнарый жыцця хлопца, калі б давялося вярнуцца дадому і застацца ў Бярозе. Кірыл мяркуе, што арганізаваў бы штосьці звязанае з аўтамабілямі альбо з адзеннем. Яму заўсёды падабаліся добрыя рэчы.

Па яго меркаванні, мужчына павінен быць апрануты стыльна і прыгожа. А вось жаданне паганяць на вялікай хуткасці за рулём яму не ўласцівае...

Пакуль жа галоўнай мэтай нашага героя з'яўляецца спасціжэнне сакрэтаў прафесіі. За два тыдні ўдзелу ў конкурсе «Містар Беларусь» назапасіліся вучэбныя запазычанасці ды і сесія пачалася. Аднак Кірыла гэта не пужае, бо варта сесці, распланаваць справы і ўсё атрымаецца.

Конкурс заўсёды адных робіць пераможцамі, а іншых пакідае ў проигрышы. Не варта здавацца, лепш прааналізаваць сітуацыю, зрабіць высновы і рухацца далей.

Нядаўна ён зняўся ў серыяле «Старэйшая дачка», дзе іграе героя-каханка. А ў рэальнасці часу на раманы яму не хапае.

— Асабістае жыццё патрабуе вольнага часу, бо і патэлефанаваць трэба, і сустрэцца, прыдумаць нешта романтичнае. Трэба было думаць пра гэта крыху раней. Тым больш што з узростам бачыш, як дзяўчаты цікавяцца табой, аценьваючы твае перспектывы. Хочацца, каб мяне проста любілі... Сёння расклад у жыцці такі, што трэба выбіраць. Пакуль вучоба для мяне на першым месцы.

Складана будаваць прагнозы адносна будучыні «Містара Беларусі», аднак Кірыл запэўнівае, што ведае, у чым сапраўднае шчасце:

— Для мяне найбольшае шчасце ў тым, што я маю сям'ю. Пакуль ёсць мае родныя, іх трэба любіць і паважаць, рабіць для іх усё магчымае. Напрыклад, калі я наведваю стрыечнага брата, бачу, які ён шчаслівы ад таго, што ў яго ёсць жонка і падраस्ताюць дзве дачкі. Упэўнены, што грошы і іншыя прывілеі такога адчування не дадуць.

Алена ДРАПКО.
 Фота Надзеі БУЖАН і з асабістага архіва героя.

ЧЫРВОНКА
 Чырвоная змена

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ №12
 ад 19 лютага 2009 года выдана
 Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
 Заснавальнікі газеты —

рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»;
 грамадскае аб'яднанне «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі».
 Дырэктар-галоўны рэдактар
 КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

Адказныя за выпуск: першы намеснік галоўнага рэдактара Наталля КАРПЕНКА, рэдактар аддзела Надзея НІКАЛАЕВА, рэдактар аддзела Сяргей РАСОЛЬКА.
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»
 Адрес рэдакцыі: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А.

Кантактныя тэлефоны: 292 44 12, 287 17 41.
 e-mail: info@zvyazda.minsk.by

Газета адрэкавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».
 ЛД №02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013, г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
 Тыраж 20.836.
 Нумар падпісаны ў 19.30 28.05.2014 г.

Аукцион состоится 30.06.2014 в 10.00 по адресу: 220030, г. Минск, просп. Независимости, 11/1, 2 этаж, конференц-зал. Организатором аукциона является республиканское унитарное предприятие «Отель «Минск», находящееся по адресу: г. Минск, просп. Независимости, 11. На аукционе выставляется право заключения договора аренды недвижимого имущества:

1. Помещения №№3-6, арендуемой площадью 50,5 кв.м, на первом этаже изолированного помещения по просп. Независимости, 11, корп. 2-2 (литер Б 7/к), в г. Минске; с центральным отоплением, водо- и электроснабжением, телефонизацией; срок аренды – 3 года; начальная цена продажи – 1 287 750 рублей; размер задатка – 128 750 рублей; целевое использование – размещение офиса; ставка арендной платы за 1 кв.м – 306 000 рублей.

2. Помещение №421, арендуемой площадью 23,9 кв.м, на четвертом этаже изолированного помещения по просп. Независимости, 11, корп. 2-2 (литер Б 7/к), в г. Минске; с центральным отоплением, водо- и электроснабжением, телефонизацией; срок аренды – 3 года; начальная цена продажи – 609 450 рублей; размер задатка – 60 900 рублей; целевое использование – размещение офиса; ставка арендной платы за 1 кв.м – 306 000 рублей.

3. Помещение №13 арендуемой площадью 18,4 кв.м на первом подвальном этаже в здании по ул. Кирова, 18 (литер А 12/бл), в г. Минске; с центральным отоплением, электроснабжением; срок аренды – 3 года; начальная цена продажи – 469 200 рублей; размер задатка – 46 900 рублей; целевое использование – размещение офиса; ставка арендной платы за 1 кв.м – 306 000 рублей.

4. Помещение №38 арендуемой площадью 12 кв.м на шестом этаже в здании по ул. Кирова, 18 (литер А 12/бл), в г. Минске; с центральным отоплением, электроснабжением; срок аренды – 3 года; начальная цена продажи – 306 000 рублей; размер задатка – 30 600 рублей; целевое использование – размещение офиса; ставка арендной платы за 1 кв.м – 306 000 рублей.

Документы на участие в аукционе принимаются с 29.05.2014 по 27.06.2014 с 8.30 до 12.00, с 13.00 до 16.00, по адресу: г. Минск, просп. Независимости, 11/2, каб. 232. Документы, поданные после 16.00 27.06.2014, не рассматриваются.

Порядок проведения аукциона определен Положением о порядке проведения аукционов по продаже права заключения договоров аренды капитальных строений (зданий, сооружений), изолированных

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА

помещений, машино-мест, их частей, находящихся в республиканской собственности, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 08.08.2009 № 1049 «О мерах по реализации Указа Президента Республики Беларусь от 07 мая 2009 № 238».

Для участия в аукционе участник в срок, установленный для приема документов на участие аукционе:

- перечисляет задаток на р/с №301200006014 в ОАО «АСБ «Беларусбанк», код банка – 795, УНП 100973184, ОКПО 37372251, РУП «Отель «Минск»;

- подает заявление на участие в аукционе;

- заключает соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона;

- предоставляет копию платежного документа о перечислении задатка.

Помимо указанных документов:

- физическое лицо предъявляет документ, удостоверяющий личность;

- индивидуальный предприниматель – копию свидетельства о государственной регистрации;

- юридическое лицо (резидент Республики Беларусь) – копию документа, подтверждающего государственную регистрацию; нерезидент – легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписку из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть произведена не ранее чем за 6 месяцев до даты подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения, в заявлении сообщает о нахождении на территории Республики Беларусь представительства с указанием даты выдачи Министерством иностранных дел Республики Беларусь разрешения на открытие представительства, номера и срока действия разрешения.

Представитель физического лица, индивидуального предпринимателя, юридического лица предъявляет доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица) и документ, удостоверяющий личность данного представителя.

Копии документов предоставляются без нотариального засвидетельствования.

Порядок оформления участия в аукционе: лицу, допущенному к участию в аукционе, организатор аукциона выдает билет участника аукциона, в котором указывается порядковый номер, под которым данное лицо зарегистрировано.

При отсутствии у лица, желающего участвовать в аукционе, текущего (расчетного) счета в учреждении банка, он должен быть открыт до подачи заявления на участие в аукционе и указан в заявлении.

Порядок определения победителя аукциона:

- торги проходят в форме открытого аукциона на повышение начальной цены и проводятся аукционистом, определяемым организатором аукциона;

- аукцион продолжается до тех пор, пока по новой объявленной аукционистом цене аукционный номер поднимает только один участник аукциона или пока не останется только один участник, предложивший наиболее высокую цену. Аукционист трижды называет цену, по которой продан предмет аукциона, и объявляет о продаже данного предмета аукциона, а также сообщает номер участника аукциона, выигравшего аукцион по данному предмету аукциона (далее – победитель аукциона).

Размер штрафа, уплачиваемый участником аукциона (или) его победителем (приравненным к нему лицом) в случаях, предусмотренных законодательством, составляет 10 000 000 рублей.

Победитель аукциона (лицо, приравненное к победителю аукциона) в течение 3 рабочих дней со дня его проведения обязан в установленном порядке перечислить на расчетный счет арендодателя сумму, за которую продан предмет аукциона, за вычетом внесенной им суммы задатка, а также возместить организатору аукциона затраты на его организацию и проведение, в том числе расходы, связанные с изготовлением и предоставлением участником документации, необходимой для его проведения. Информация о затратах на организацию и проведение аукциона, порядке и сроках их возмещения доводится до сведения участников перед началом аукциона под роспись.

Договор аренды по результатам аукциона заключается в течение 10 рабочих дней со дня проведения аукциона.

Телефоны для справок: (8 017) 209 91 26, (8 017) 229 70 39.

Закрытое акционерное общество «Акционерный банк реконверсии и развития»

220034, г. Минск, ул. Краснозвездная, 18
www.rrb.by

Финансовая отчетность в соответствии
с Международными стандартами финансовой отчетности
и Заключение независимого аудитора
за год, закончившийся 31 декабря 2013 года

ОТЧЕТ О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ

	Примечания	31 декабря 2013 года	31 декабря 2012 года
Активы			
Денежные средства и средства на счетах в Национальном банке Республики Беларусь	7	199,767	152,192
Производные финансовые активы	8	351,701	349,516
Средства в других банках	9	11,700	91,825
Кредиты клиентам	10	496,437	470,936
Требование по текущему налогу на прибыль		-	1,848
Инвестиционная собственность	11	10,255	9,823
Основные средства и нематериальные активы	12	18,211	18,800
Прочие активы	13	29,565	31,274
Итого активы		1,117,636	1,126,214
Обязательства			
Производные финансовые обязательства	8	8,247	15,421
Средства других банков	14	28,696	5,161
Средства клиентов	15	808,975	811,574
Выпущенные долговые ценные бумаги	16	-	36,207
Обязательство по текущему налогу на прибыль		4,330	-
Отложенное налоговое обязательство	29	7,088	6,322
Прочие обязательства	17	3,789	4,382
Субординированные займы	18	54,349	54,801
Привилегированные акции	19	11,449	7,254
Итого обязательства		926,923	941,122
Капитал			
Уставный капитал	20	313,196	262,578
Собственные выкупленные акции		(2)	(2)
Дополнительный вклад в капитал	18	30,529	30,529
Накопленный убыток		(153,010)	(108,013)
Итого капитал		190,713	185,092
Итого обязательства и капитал		1,117,636	1,126,214

ОТЧЕТ О ПРИБЫЛИ И УБЫТКАХ

	Примечания	2013 год	2012 год
Процентные доходы			
Процентные доходы	21	197,900	184,656
Процентные расходы	21	(87,688)	(92,893)
Чистые процентные доходы		110,212	91,763
Комиссионные доходы			
Комиссионные доходы	22	18,207	16,317
Комиссионные расходы	22	(3,904)	(3,394)
Чистые комиссионные доходы		14,303	12,923
Чистые доходы по операциям с производными финансовыми инструментами			
Чистые (расходы)/доходы по операциям с иностранной валютой	24	(40,837)	2,677
Чистые расходы по финансовым активам, имеющимся в наличии для продажи		(217)	(55)
Доходы/расходы от изменения справедливой стоимости инвестиционной собственности	11	432	(2,583)
Прочие доходы	25	9,920	5,719
Итого операционные доходы		148,401	145,247
Операционные расходы			
Уценка стоимости активов, полученных в погашение задолженности		(5,295)	(2,390)
Чистое начисление резервов под обесценение финансовых активов, по которым начисляются проценты	27	(12,385)	(10,100)
Чистое начисление резервов под обесценение прочих финансовых активов	13	(298)	(1,193)
Чистое восстановление резервов по обязательствам кредитного характера	31	180	12
Прибыль до отражения убытка по чистой монетарной позиции и расходов по налогу на прибыль		40,192	49,003
Убыток по чистой монетарной позиции	28	(21,805)	(22,718)
Прибыль/(убыток) до расходов по налогу на прибыль		18,387	26,285
Расходы по налогу на прибыль	29	(7,333)	(9,065)
Чистая прибыль за год		11,054	17,220

ОТЧЕТ О ПРОЧЕМ СОВОКУПНОМ ДОХОДЕ

	(в миллионах белорусских рублей)	
	2013 год	2012 год
Чистая прибыль за год	11,054	17,220
Прочий совокупный доход		
<i>Прочий совокупный доход, подлежащий переклассификации в состав прибыли или убытков в последующих периодах:</i>		
Чистое изменение справедливой стоимости финансовых активов, имеющихся в наличии для продажи	(202)	-
Чистый результат, перенесенный в прибыли или убытки по финансовым активам, имеющимся в наличии для продажи	202	-
Итого прочий совокупный доход	-	-
Итого совокупный доход за год	11,054	17,220

ОТЧЕТ О ДВИЖЕНИИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ (ПРЯМОЙ МЕТОД)

	Примечания	2013 год	2012 год
Движение денежных средств, полученных от/использованных в операционной деятельности			
Проценты полученные		193,953	182,309
Проценты уплаченные		(87,812)	(93,540)
Комиссии полученные		17,657	16,283
Комиссии уплаченные		(3,778)	(3,382)
(Расходы уплаченные)/доходы полученные по операциям с производными финансовыми инструментами		(5,688)	6,073
Доходы полученные по операциям с иностранной валютой	24	9,138	17,615
Расходы по операциям с финансовыми активами, имеющимися в наличии для продажи		(217)	(56)
Полученные прочие доходы		7,614	5,579
Уплаченные операционные расходы		(85,579)	(77,638)
Уплаченный налог на прибыль		(649)	(3,237)
Движение денежных средств, полученных от операционной деятельности до изменений в операционных активах и обязательствах		44,639	50,006
<i>Чистое (увеличение)/уменьшение операционных активов:</i>			
Обязательные резервы на счетах в Национальном банке Республики Беларусь		(2,265)	(4,913)
Средства в других банках		5,322	(11,179)
Кредиты клиентам		(97,195)	(81,266)
Финансовые активы, удерживаемые до погашения		-	(3,062)
Прочие активы		(506)	(645)
<i>Чистое увеличение/(уменьшение) операционных обязательств:</i>			
Средства других банков		20,460	(147,400)
Средства клиентов		68,224	263,442
Прочие обязательства		(565)	(66)
Чистый приток денежных средств, полученных от операционной деятельности		38,114	64,917
Движение денежных средств, полученных от/использованных в инвестиционной деятельности			
Приобретение основных средств и нематериальных активов		(4,260)	(2,286)
Выручка от реализации основных средств		91	204
Затраты на модернизацию объектов инвестиционной собственности	11	-	(208)
Чистый отток денежных средств, использованных в инвестиционной деятельности		(4,169)	(2,290)
Движение денежных средств, полученных от/использованных в финансовой деятельности			
Погашение процентов по субординированным займам		(198)	(231)
Погашение выпущенных долговых ценных бумаг		(34,544)	(12,349)
Чистый отток денежных средств, использованных в финансовой деятельности		(34,742)	(12,580)
Влияние изменения обменного курса на денежные средства и их эквиваленты		3,984	2,687
Влияние инфляции на денежные средства и их эквиваленты		(31,462)	(44,317)
Чистое (уменьшение)/увеличение денежных средств и их эквивалентов		(28,275)	8,417
Денежные средства и их эквиваленты на начало года	30	226,500	218,083
Денежные средства и их эквиваленты на конец года	30	198,225	226,500

ОТЧЕТ ОБ ИЗМЕНЕНИЯХ В КАПИТАЛЕ

	(в миллионах белорусских рублей)					
Примечания	Уставный капитал	Собственные выкупленные акции	Дополнительный вклад в капитал	Фонд переоценки справедливой стоимости	Накопленный убыток	Итого капитал
Остаток на 1 января 2012 года	262,578	(2)	30,529	-	(125,233)	167,872
Чистая прибыль за год	-	-	-	-	17,220	17,220
Совокупный доход за год	-	-	-	-	17,220	17,220
Остаток на 31 декабря 2012 года	262,578	(2)	30,529	-	(108,013)	185,092
Чистая прибыль за год	-	-	-	-	11,054	11,054
Прочий совокупный доход за год	-	-	-	-	-	-
Чистое изменение справедливой стоимости финансовых активов, имеющихся в наличии для продажи	-	-	-	(202)	-	(202)
Чистый результат, перенесенный в прибыли или убытки по финансовым активам, имеющимся в наличии для продажи	-	-	-	202	-	202
Совокупный доход за год	-	-	-	-	11,054	11,054
Операции с собственниками, отражаемые напрямую в капитале						
Увеличение номинальной стоимости простых акций	20	50,618	-	-	(50,618)	-
Увеличение номинальной стоимости привилегированных акций	19	-	-	-	(5,433)	(5,433)
Остаток на 31 декабря 2013 года	313,196	(2)	30,529	-	(153,010)	190,713

Примечания на стр. 7 — 86 являются неотъемлемой частью данной финансовой отчетности.

От имени руководства Банка:

И.о. Председателя Правления

Главный бухгалтер

Минск
5 мая 2014 года

Юркевич Н.К.
Карчмит Т.И.

Лицензия Национального банка Республики Беларусь на осуществление банковской деятельности № 21 от 07.06.2013. УНП 100361187

Годовая отчетность ЗАО «РРБ-Банк», составленная в соответствии с МСФО, вместе с Заключением независимых аудиторов размещены на сайте www.rrb.by в разделе О банке – Отчетность по МСФО.

Аляксандр КАВАЛЕНЯ.

Аляксандр ШАЦЬКО.

Аляксандр САМОВІЧ.

Сяргей КУЗЬМЯНКОЎ.

Людміла СТАЯНОЎСКАЯ.

Аляксандра КРАВЕЦ.

Фотаграфыі: Марыны БЕГУНКОВІЧ.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

«Звязда»: — Практычнае краязнаўства існуе, напэўна, столькі, колькі існуе гісторыя як навукa. Тую ж беларускую гісторыю цяжка ўявіць без запісаў Насовіча, Шпілеўскага — яны разам з летапіснымі крыніцамі ляглі ў яе аснову... Але эпохі змяняюцца, і краязнаўства сёння перастае быць актуальным заняткам: у віртуальнай сетцы можна знайсці бадай што любую інфармацыю, у тым ліку пра тую ці іншую мясцовасць, пра яе гісторыю і звычкі... І зусім лагічным выглядаюць сумненні скептыкаў, якія лічаць, што краязнаўства перажыло само сябе...

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Мне падаецца, што не толькі ў Беларусі, але і ў кожнага народа яго гісторыя пачыналася з запісаў. Пачынальнікам краязнаўства можна назваць антычнага гісторыка Геродота, які апісваў людзей і іх звычкі ў тых мясцінах, дзе яму давалося пабываць падчас падарожжаў. Адна з важнейшых задач, якую павінна вырашаць краязнаўства, — вывучэнне гісторыі роднага краю, яе захаванне і выхаванне падрастаючага пакалення. Чаму гэта вельмі важна? Таму што краязнаўства — гэта не лекцыі, гэта актыўны ўдзел у практычнай рабоце, у пошуку таго, што было, як адбывалася. Калі чалавек літаральна дакрапаецца да свайго мінулага, ён пачынае вучыцца пазнаваць самога сябе.

Актуальнасць краязнаўчай работы падвойваецца і патройваецца. Бо мы толькі сёння ступілі на шлях незалежнага развіцця. Ад таго, як мы набярэм і захаваем гэты патэнцыял, залежыць наша будучыня, наша развіццё. Краязнаўчая работа сярод падрастаючага пакалення актуальная яшчэ і таму, што калі яно непасрэдна судакранаецца з гісторыяй роднага краю, даследуе яе, знаходзіць дакументы і сведчанні, у грамадстве не дапускаецца гераізацыя здрадніцтва, калабарацыяў з вайной — тое, што мы бачым у нашых сяброў і суседзяў ва Украіне.

Сяргей КУЗЬМЯНКОЎ: — Калі чалавек цікавіцца гісторыяй свайго роднага краіны, калі ведае яе, ганарыцца ёй, ён будзе гатовы абараняць і Радзіму вялікую. Без любові, без патрыятызму нельга ўявіць незалежнасць і бяспекі нашай краіны. Асабліва трэба паспець запісаць успаміны і сведчанні нашых ветэранаў — тых, хто насамрэч памятае вайну. Сёння ўсё часцей можна назіраць спробы перагледзець тыя падзеі, забраць у нас званне пераможцаў. І чым больш будзе праходзіць часу, чым менш застанецца жывых сведкаў — тым больш у падобных спроб будзе шанцаў на поспех. Таму так важна сёння сабраць і захаваць жывыя сведчанні пра тыя падзеі. На Беларусі вельмі шмат пахаваных мінулай вайны. І тыя людзі, што памятаць, хто ляжыць у гэтых магілах, таксама, на жаль, сыходзяць. Важна захаваць і зафіксаваць іх сведчанні.

І яшчэ на які аспект трэба звярнуць увагу — і надзея тут, зноў жа, толькі на краязнаўцаў. З карты Беларусі апошнім часам знікла шмат невялікіх паселішчаў — і ў сувязі з чарнобыльскай трагедыяй, і з-за ўрбанізацыі. На месцы некаторых з іх стаяць памятныя знакі, але раскажаць, чым і як жыла гэта вёска, яе гісторыю, могуць толькі яе апошнія жыхары або рупліўцы мясцовай спадчыны, якія таксама нявечныя. Вось яшчэ адзін кірунак краязнаўчай работы — знайсці гэтых людзей, распяць, запісаць іх аповеды. Бо і гэта частка гісторыі.

Людміла СТАЯНОЎСКАЯ: — На канале «Беларусь 3» ужо трэці год працуе праект «Наперад у мінулае», але сама творчая група спаткаецца, напэўна, нават не разумела важнасці свайго праекта з пункту гледжання краязнаўства. Экспедыцыі па розных кутках Беларусі дазваляюць збіраць не толькі мясцовы фальклор, але і звычкі, і гісторыю гэтага краю. І з уласна песеннага «Наперад у мінулае» пакрысе пачынаюць «адпачкоўвацца» новыя праекты. Пакуль яны круцяцца менавіта вакол песеннага

СПАЗНАВАЦЬ І САМІХ

фальклору. Але ў хуткім часе да нас далучацца журналісты «Звязды», якія будуць працаваць менавіта на краязнаўчым матэрыяле мясцовасці, дзе мы запісваем песні. Гэта можа выліцца ў новы цікавы праект не толькі на старонках газеты, але і на нашым тэлеканале.

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Практычнае краязнаўства — гэта і свайго роду творчасць. Бо нават усемагутны інтэрнэт тут не памочнік: шукаць і даследаваць трэба непасрэдна самому. Краязнаўчая работа абуджае ўнутраныя струны душы, дае магчымасць захапіцца пошукам сваіх каранёў, адказу на пытанне: «Хто я і адкуль?» — пытанне, якое, напэўна, задаў сам сабе ўпершыню старажытны чалавек, паглядзеўшы на зорнае неба. Цяпер мы глядзім на яго рэдка. Можа, менавіта ад гэтага і нашы сучасныя праблемы?

Прыклад практычнага краязнаўства, якое, несумненна, цікавае дзецям, — археалагічныя летнікі, падчас якіх вучні разам з вядомымі вучонымі ўдзельнічаюць у археалагічных раскопках. Лекцыямі, паўтараюць, мы патрыятычна не выхаваем. Патрэбна непасрэдна далучэнне да краязнаўчай справы, каб чалавек адчуваў сябе часткай гісторыі свайго краіны.

Хачу ў гэтым плане адзначыць, што Міністэрства адукацыі сёння робіць вялікую справу па захаванні школьнай краязнаўчай работы. 174-я гімназія Мінска ўжо сёмы год перад Днём Перамогі праводзіць канферэнцыю па Вялікай Айчыннай вайне. Прыязджаюць юныя даследчыкі не толькі з усёй краіны, але і з Расіі, Казахстана, еўрапейскіх краін...

Аляксандра КРАВЕЦ: — Увогуле хачу сказаць, што ва ўстановах адукацыі краязнаўчай рабоце надаецца вялікае значэнне, і работа гэта сістэматызаваная і мае свой плён. Першая спроба зрабіць гэтую справу арганізаванай была ў 1992 годзе, калі пад эгідай Міністэрства адукацыі прайшла турысцка-краязнаўчая экспедыцыя «Наш край». А ў 2006 годзе распачалася рэспубліканская маштабная акцыя «Жыву ў Беларусі і тым ганаруся». Пачалося ўсё з ідэі тагачаснага міністра адукацыі Аляксандра Радзькова зрабіць кожнаму населенаму пункту краіны своеасабліваю «візітоўку», у якой будзе пазначана і гісторыя, і сучасныя звесткі. Меркавалася, што падобныя падрабязныя шчыты будуць устаноўлены на ўездзе ў нашы гарады і вёскі. Паколькі інфармацыя, якая павінна была на іх размяшчацца, патрабавала пэўнай пошукавай і даследчыцкай работы, гэтая справа адразу стала менавіта краязнаўчай. Да яе падключыліся школы ўсіх рэгіёнаў краіны, яна стала літаральна агульнарэспубліканскай, пашырыла свае межы, аб'яднала ўсе ўстановы адукацыі. Былі створаны цудоўныя краязнаўчыя маршруты, складзены падрабязныя карты-схемы мясцовасцяў. Прайшоў конкурс «Пазнай радзіму» па эканамічным стане мясцовасці — проста шыкоўныя работы былі. Потым прайшоў конкурс буклетаў. Вынікам усяго гэтага сталі ўласна стэнды, але ўстанавіць іх на ўездзе ў горад ці вёску аказалася складаным: неабходная была вялікая бюракратычная работа па ўзгадненні з мясцовымі ўладамі і г. д. Гэтыя стэнды-шыльды захававаліся ва ўстановах адукацыі. І гэта быў выдатны пачатак таго, што мы робім сёння. Бо праект «Жыву ў Беларусі і тым ганаруся» працягваецца. За гэтыя гады была створана цэлая сістэма краязнаўчай работы, спалучанай з выхаваннем і адукацыяй. Былі прыдуманы кірункі дзейнасці, якія павінны былі забяспечыць бесперапынную работу на гэтай ніве з далучэннем школы, сям'і. З'явіліся адпаведныя этапы даследавання: «Мой род і мая сям'я», «Мая школа — часцінка майго жыцця», «Мая вёска (Мой горад)» і

«Мая Радзіма — Беларусь». Для вучняў гэта была сапраўдная творчасць. Напрыклад, вывучаючы гісторыю свайго роду, некаторыя даследавалі свае радаводы да сёмага калена! Прычым усе факты павінны былі быць падмацаваны архіўнымі дакументамі — была праведзена сапраўдная даследчыцкая работа. У конкурсе «Мая школа — часцінка майго жыцця» вывучалася гісторыя ўстаноў адукацыі — першыя згадкі ў дакументах, педагогі, прырода і археалогія. Што здзівіла членаў журы — факты былі пацверджаны чатырма пісьмовымі крыніцамі. Уявіце, колькі прыкладзена намаганняў, каб іх знайсці! Пасля, каб было масавае ўключэнне навуачнаў у краязнаўчы працэс, мы прыдумалі больш падрабязны конкурс — «Тамніцы малой радзімы». Тут ужо дазвалялася даследаваць усё: паданні, легенды і г. д. Вялікай даследчай работы не патрабавалася, але неабходна было здзейсніць свайго роду «экспедыцыю» на месцы, да людзей, якія гэтымі легендамі і паданнямі валодаюць. Якія работы былі дасланы!

Сёлета, у Год гасціннасці, у сістэме адукацыі акцэнт робіцца на ўключэнне моладзі ў папулярныя адукацыйныя, экскурсійныя дзейнасці. Аляксандр ШАЦЬКО: — Тым не менш, я магу сказаць, што, нягледзячы на ўсе названыя конкурсы, мы прасунуліся ў краязнаўчай рабоце даволі слаба. Бо на месцах тое, што задумана як творчая дзейнасць, ператвараецца ў «абавязалаўку». Трэба думаць, як зрабіць у гэтым плане работу не конкурсную, а менавіта рэальную, з канкрэтным плёнам. І тут, мне здаецца, могуць на месцах вельмі дапамагчы члены РГА «Белая Русь», калія 60 працэнтаў якіх — педагогі. Так, конкурсаў праводзіцца шмат, але, калі вывучыць дынаміку, відавочна, што ў іх удзельнічаюць адны і тыя ж раёны, адны і тыя ж школы. Уся гэтая інфармацыя кладзецца на паліцу — у школах, ёй больш ніхто не карыстаецца і нават пры вялікім жаданні не мае магчымасці гэта зрабіць. У інтэрнэце вы шмат знойдзеце інфармацыю па Мінску, па Гомелі. А паспрабуйце знайсці такую інфармацыю па Уздзе ці па Хойніках! Я ўжо не кажу пра вёскі, пасёлкі, аграгарадкі — наогул нярэдка інфармацыі нуль.

Мы вельмі спадзяёмся тут на дапамогу мясцовых краязнаўцаў-аматараў, проста апантаных гісторыяй роднага краю, сярод іх нямаю педагогаў, якія сваім прыкладам у краязнаўчай рабоце вядуць за сабой сваіх вучняў. Тут не хацелася б загаднага парадку, бо творчасць тады наўрад ці атрымаецца. Інакш усё звязецца да пошуку інфармацыі ў «Вікіпедыі», як мы ведаем, не заўсёды праўдзівая і якасная. У гэтым населеным пункце неабавязкова мець навуальную ўстанову, якая возьме даследчыцкую работу на сябе. Дастаткова аднаго зацікаўленага чалавека. І такія людзі ў нас ёсць — тыя ж былыя настаўнікі, якія сабралі матэрыялы ў скрынкі і паставілі іх на паліцу, бо не ўпэўнены, што гэта камусьці спатрэбіцца. Старыя людзі сыходзяць, на іх месца прыходзіць моладзь, якая не ведае, што гэта за матэрыялы. Наша задача — знайсці сёння людзей, якім краязнаўства сапраўды цікавае, даць ім зразумець, што іх работа запатрабаваная. Бо тыя ж самыя летапісы населеных пунктаў ствараюцца часам «дзеля галачкі», людзьмі не вельмі дасведчанымі, а тыя, хто валодае інфармацыяй, хто мог бы ім падказаць,

іх падправіць, пакрысе сыходзяць з жыцця. Наша задача — далучыць іх да працэсу, узяць у іх і захаваць тую каштоўную фактычную інфармацыю, якой яны валодаюць. Мы хочам пачаць менавіта са збору канкрэтных фактараў, каб пасля напаўняць гэта творчасцю: конкурсамі, экспедыцыямі і г. д. Але асновай усё ж застаецца збор фактычнага матэрыялу. Каб людзі ведалі, што ім ёсць дзеля чаго працаваць — не сабе ў стол, а для гісторыі. Каб прыцягнуць максімальную колькасць людзей, прычым добраахвотна.

Краязнаўчая работа сярод падрастаючага пакалення актуальная яшчэ і таму, што калі яно непасрэдна судакранаецца з гісторыяй роднага краю, даследуе яе, знаходзіць дакументы і сведчанні, у грамадстве не дапускаецца гераізацыя здрадніцтва, калабарацыяў з вайной.

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Хачу развясць лёгкі песімізм, які прагучаў у вас напачатку. Няўдачы на шляху павінны нас «падштурхоўваць» ісці наперад. Праблемы ёсць, але людзі зацікаўленыя, аднадумцы, сабраліся разам і абмяркоўваюць, як гэта зрабіць. Таму я проста ўпэўнены, што ўсё атрымаецца. Галоўнае ў гэтай справе — пазбаўцца ад фармалізму. Але трэба ўлічваць тое, што адбываецца ў інфармацыйнай прасторы. І таму, калі я на дзевяці старонках работы бачу, што студэнт хоча адзін абзац напісаць сам, прыдумаў сваёй галавой, то стаўлю станоўчую адзнаку.

«Звязда»: — Тут надзвычай востра стаіць праблема захавання і класіфікацыі сабраных тымі ж установамі адукацыі матэрыялаў. Атрымліваецца, што іх амаль ніхто не бачыць, не можа імі карыстацца, яны ў большасці свайго «асядаюць» на паліцах у школьных музеях...

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Многія настаўнікі гісторыі заклапочаны станам і лёсам мясцовых краязнаўчых музеяў, у тым ліку школьных. Бо ні ў адной іншай краіне на прасторах былога Саюза няма такой колькасці музеяў, дзе захоўваюцца ўнікальныя дакументальныя матэрыялы. У іх працуюць апантанія свайго справай людзі. Многія з гэтых музеяў знаходзяцца на базе школ, у тым ліку вясковых. Цяпер школы ўзбуйняюцца, аб'ядноўваюцца з іншымі, і гэтыя музеі знаходзяцца пад пагрозай знікнення разам з матэрыяламі. І гэтая праблема патрабуе вырашэння, інакш мы можам беззваротна страціць вялізны пласт нашай гісторыі.

Аляксандра КРАВЕЦ: — Так атрымалася, што нашы музеі — а іх на сёння амаль паўтары тысячы — не падпадаюць ні пад статус дзяржаўных, ні пад статус прыватных. Мы не можам быць дзяржаўнымі. Каб адпавядаць гэтаму статусу, трэба выканаць шмат патрабаванняў, якія школьны музей выканаць проста не можа, нягледзячы на тое, што школа — установа дзяржаўная. У нас 68 музеяў народных, але і там павінна быць штатная адзінка, якой трэба выплачваць зарплату з бюджэту навукальнай установы.

«Звязда»: — У інфармацыйнай прасторы пры ўсім жаданні мы не знойдзем гэтыя паўтары тысячы музеяў — ні ў выданнях, ні на спецыялізаваных сайтах. І калі аб гэтым не паклапаціцца, можна праз гадоў дваццаць проста страціць усе вынікі краязнаўчай работы, якая сёння праводзіцца ва ўстановах адукацыі.

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Якраз завяршаецца работа над праектам Кодэкса аб культуры. Нам неабход-

РАДЗІМУ СЯБЕ

на паспець сфармуляваць прапановы вырашэння названай праблемы, трэба грамадскую думку абуджаць. Тыя ж самыя настаўнікі гісторыі заклапочаны сёння захаваннем факультатыва па Вялікай Айчыннай вайне — мы адзіная краіна, у якой ён ёсць. І гэта найшырокае поле для развіцця патрыятычнага выхавання...

Аляксандр ШАЦЬКО: — Менавіта аб захаванні таго, што маем, і таго, што знойдзем надалей, трэба гаварыць асобна. Вынікам нашай агульнай працы павінна стаць свайго роду кразнаўчая энцыклапедыя, у якой будзе прапісана ўсё і аб усіх населеных пунктах краіны. Хацелася б сумеснымі намаганнямі атрымаць нейкі, скажам так, фаліант у друкаванай і віртуаль-

тызму і захавання гісторыі не трэба паказваць кожны дзень саламяныя капелюшы — трэба паказваць, што гэтыя капелюшы дазволілі нам стаць касмічнай краінай, што калісьці закладзены фундамент дазволіў нам стаць людзьмі. І паказаць, што не дзякуючы, а наперакор усяму мы сталі высокаінтэлектуальным народам, якому зайздросцяць і ў Еўропе. Тыя 95 войнаў, рэвалюцый і паўстанняў, якія адбыліся на тэрыторыі Беларусі, мы пераадолелі, хаця стаяла нават пытанне нашага біялагічнага існавання. Пасля вайны нашы маці, застаўшыся без мужчынскай дапамогі на пажарышчах, выкарміўшы дзяцей лебядой, крапівой, гнілой бульбай, фактычна выратавалі беларускі этнас. Мы тых жанчын па-

Кразнаўчая работа для школьнікаў — і творчасць, і даследчыцкая дзейнасць.

най версіях, дзе будзе прапісаны кожны, нават самы маленькі населены пункт. Практыка складання падобных каталогаў існуе ва ўсім свеце — так званыя статыстычныя каталогі.

Аляксандр САМОВІЧ: — Мы ў архіве можам дапамагчы арганізаваць работу людзей, якія будуць працаваць над канчатковай версіяй праекта, каб пацвердзіць праўдзівасць некаторых фактаў і звестак. Але статус архіва не дазваляе захоўваць усё, што ёсць назбіранага ў кразнаўчым плане. Той праект, пра які ідзе гаворка, можа стаць пляцоўкай для своеасаблівага «Народнага архіва». У супрацоўніку архіва няма магчымасці выязджаць у экспедыцыі і выбіраць самыя цікавыя дакументы. Спецыялісты архіва працуюць толькі на іх прыём, афармленне і алічбоўку. Здрааецца так, што, калі тыя ж школьныя музеі ці музеі вайсковых часцей ліквідуюцца, каштоўныя дакументальныя сведчанні «вымываюцца» з нашай гісторыі, асядаючы на паліцах калекцыянераў... Але калі зацікаўленыя людзі будуць збіраць і прапапоўваць дакументы самі, калі мы зможам быць з імі на сувязі праз газету, напрыклад, гэта будзе вялікая справа. Гэта моцны быць не толькі сямейныя архівы, але і дакументы, якія будуць знойдзены менавіта падчас кразнаўчай работы. Бо, трапіўшы ў архіў, любы дакумент атрымлівае юрыдычны статус.

Аляксандр КАВАЛЕНЯ: — Нам трэба ўсё наша кразнаўства павярнуць да чалавека. Кразнаўства — гэта людзі. Нам трэба гаварыць аб сучасніках. Гаварыць добрыя словы тым, хто стварае гісторыю сёння. Я, як гісторык, магу сказаць: у мінулым няма будучыні. Але там ёсць нешта такое, на чым мы вучымся, з чаго вырастаем. Для выхавання патрыя-

вінны ўславіць, аб іх напісаць. Вось для чаго патрэбна кразнаўства — накіраваць яго на чалавека-стваральніка, які сёння робіць гісторыю. Мы тады не будзем руйнаваць нашы пагосты, як было зусім нядаўна.

Галоўнай ідэяй нашай размовы і праекта павінна стаць выхаванне любові да маці, да сваёй радзімы. Калі гэтага стрыжня ў маладога чалавека не будзе, ён гэтай любові не перадаасць сваім дзецям. Без гэтай любові мы не зможам захаваць сваё грамадства. Нацыя маладой краіны павінна быць з моцным маральным стрыжнем. Тое, што адбываецца сёння ў свеце — прызнанне аднаполых шлюбам, тыя ж вынікі «Еўрабачання», — зусім не выпадковасць. Мы павінны мець што супрацьпаставіць гэтаму. І дапамагчы нам у гэтым супрацьстаянні могуць менавіта нашы карані, наша душа, наша культура.

**Падрыхтавала
Алена ЛЯУКОВІЧ.**

«Круглы стол» у рэдакцыі «Звязды» стаў фактычна стартап сумеснага праекта РГА «Белая Русь» і газеты «Звязда» «Край, дзе я жыву». Мяркуем, што яго вынікам стане выданне даведніка па населеных пунктах Беларусі, пра які падчас гутаркі гаварыў Аляксандр ШАЦЬКО. Усе ўмовы праекта ў хуткім часе будуць змешчаны на сайтах РГА «Белая Русь» і Выдавецкага дома «Звязда». А на старонках «Звязды» вас чакае не адно цікавае падарожжа з заўзятымі кразнаўцамі, не адно цікавае адкрыццё. Сачыце за газетай і далучайцеся. Бо, спазнаючы сваю Радзіму, мы сапраўды спазнаём саміх сябе.

У Міколы Чарняўскага шчаслівы пісьменніцкі лёс: рэдка хто з нашых мэтраў можа пахваліцца, што дапамог не аднаму дзясятку юных аўтараў не збіцца з яшчэ ледзь прыкметнай сцежкі, якая з гадамі выводзіць на літаратурны бальшак. Шчаслівы і тым, што Мікалай Мікалавіч шмат дзесяцігоддзяў аддана служыць самаму шчыраму, самаму ўдзячнаму і самаму патрабавальнаму чытачу — дзецям, напісаўшы для іх нямала цудоўных кніг. Ды хіба толькі для іх? А кнігі сатыры і гумару, а зборнікі лірычных вершаў? Светлая лірыка і цёплы гумар — без іх нельга ўявіць творчасць Міколы Чарняўскага, імі заўсёды перапоўнена яго сэрца. У чым лішні раз можна пераканацца, прачытаўшы кароткае апавяданне-быль «Вяселле ў Налібоках».

Алесь БАДАК.

МІКОЛА ЧАРНЯЎСКИ

ВЯСЕЛЛЕ Ў НАЛІБОКАХ

— ГЭТА я цяпер толькі гляджу ды слухаю, як спяваюць ды граюць, а ў маладыя гады сам па вяселлях шастаў, на саксафоне з хлопцамі рулады выдаваў, у бубен бухаў, на «дзень-добры» рублёўкі з гасцей вывуджаў ды выбіваў. А што? Такая ўжо доля ў музыкантаў вясельных была: маладым на разжытак лішнюю капейчыну выцягнуць і сябе не пакрыўдзіць. Звычай такі ўсе ведалі ўжо, таму не надта ўпіраліся ды скупіліся. Прымалі нашыя грашовыя дамаганні — як абавязковыя, традыцыйна добраахвотныя. Праўда, і стараліся мы — о-го-го! Як цяпер кажучь, пра імідж свой клапаціліся. Калі халтурна адпрацуеш, хто цябе пасля запрасіць? Дрэннае слова, яно таксама далёка ходзіць!

Леанід Станіслававіч неяк таямніча-загадкава ўсміхаецца, быццам папярэджвае, што яму ёсць што ўспомніць, пацешыць кампанію, якая за дарогу разварушылася ў гаворцы і, каб веселей пабег час, збілася на бывальшчыну ды розныя анекдоты. Тым болей, сёння ён не той Лёнька-саксафаніст, а прафсаюзна бос саліднага прадпрыемства ў маштабах усей вобласці, вёз сталічных гасцей на конкурс-агляд мастацкай самадзейнасці тою ж дарогай, якую ў маладыя гады неаднойчы прашнураваў з капэляю вясельных хаўруснікаў-музыкантаў. Ведаючы яго звычку ўклініцца ў размову са сваім анекдотам, усе неяк, быццам змоўшыкі, прыціхлі, падрывталіся прыняць яго порцыю гумару. Аднак з анекдотам давялося пачакаць, бо Леанід Станіслававіч нечакана «змяніў кружэлку», але, адчувалася, на не менш вясёлы лад. Гэта чыталася па яго настроі, па яго вачах.

— Памятаю, ігралі адно вяселле ў Налібоках. Вяселле гулялі якраз такою парой, улётку, і на нейкім хутары. Дні пагодлівія выдаліся, таму сталы накрылі не ў хаце, а ў самімі садзе. Як цяпер казалі б, на прыродзе. Было ўсё цудоўна. Госці пілі, елі, спявалі. Вылазілі з-за сталой, зноў садзіліся. Як на ўсіх гулянках, адным словам. Да самага паўночна чаўпліся людзі, асабліва моладзь ды малеча. Пад нашу музыку, вядома. Пітва і закусі хапала, госці добра-такі падназбіраліся. Хто не мог стаяць, падтрымкі ў яблынь шукаў, а той-сёй у кустах парэчак начлег сабе аблюбаваў. Лета ўсё ж, на свежым паветры здаравей дыхаецца і спіцца, ды пад музыку яшчэ. Трэба сказаць, і да нас, музыкантаў, гаспадары шчодрыя былі, не давалі гарлякам ад смагі пакутаваць. Праўда, на нагах трымаліся прыстойна, рэй вялі, як мае быць.

А быў у нашай капэле акардэаніст, сапраўдны віртуоз, да таго ж — універсал. Мог на ўсіх нашых інструментах сыграць. Вясёлы быў, з гумарам. Ён найчасцей і кантачыў з публікай, «заводзіў» яе, не даваў за сталамі драмаць ад выпітага.

Звалі яго ў нас чамусьці Слон. Хто даў яму такую мянушку — не ведаю. За што — таксама. Мабыць, за камплекцыю не дробную ды рост двухметровы. Да яго гонару — ён не крыўдзіўся на яе, мянушку гэту. Прымаў з гумарам, як і ўсе сапраўдныя здаравякі. Яшчэ адно вылучала яго: гэты Слон мог не толькі ў часе грання раптам у мой бубен бухнуць, але і за сталом, калі нас гаспадары запрашалі сесці, каб падсіліліся ды трошкі дух перавалі. І любіў «бухнуць» няхіла. Здароўе дазваляла.

Той раніцай працуніліся мы, са сваімі інструментамі бліжэй падаліся да сталой, якія зноў стаялі накрытыя па ўсёй вясельнай завяздэнцы. Тым болей — у Налібоках. Здавалася, ніхто за сталы гэтыя звечара і не садзіўся, не пакінуў іх пустымі нанач. Зноў загуў сад, госці пачалі сцякацца. Як гэта водзіцца, селі за стол маладыя. І госці то парамі, то па адным расаджваюцца, словам-другім перакідваюцца. Мы глядзім, як ажывае вяселле, прыкідваем, што граць, што гаварыць, як далей весці рэй на вяселлі. Нічога такога не заўважаем, на жарцікі жарцікамі адказваем. Усе вясёлыя, у гуморы. Я ж не-не ды ў бок жаніха зірнуў: сядзіць чамусьці маўклівы, нават насцярожаны. Мяне ж нейкі дурны смех разбірае, калі пагляджу на яго: паласаты, як шчупак ці зebra, іначай не скажаш! Учора, калі быў у шлюбным касцюме, гэтага не заўважалася, а сёння, калі скінуў пінжак і застаўся ў бела кашулі, тыя палоскі, як на рэнтгене, выступілі праз яе, быццам намаляваныя. Адкуль яны ўзяліся? Як аказалася, жаніх служыў на флоце, быў мараком, таму па ста-

рой звычцы заўсёды хадзіў у цяльняшцы. Не скінуў і цяпер. Тады ж якраз мода на нейлонавыя кашулі з Амерыкі падаспела. Сапраўдны бум на іх разгарэўся. Бялуткія такія, лёгенькія, аж прасвечваецца ўсё. Што паветра не прапускала, парыліся ў іх, у нас ніхто на гэта не зважаў. Нашаму жаніху, як бачым, таксама пашанцавала: займеў такую нейлонку дэфіцытную. І чаму б не пакаравацца ў ёй на сваім вяселлі, ды яшчэ паверх цяльняшкі?

Да маладой асабліва не прыглядаўся. Бачу толькі: сядзіць як мышка пры жаніху сваім, баіцца лішні раз вачэй падняць ды на людзей глянуць. Ціхая такая, сарамяжная. Дзе ўчарашняя вясёласць дзелася? Праўда, і госці яшчэ не разагрэліся як след, ніхто крыкамі «Горка!» не турбуе, не змушае да ўставання ды цалавання.

Раптам Слон, які паспеў ужо крутнуцца бліжэй да маладых, падышоў да нас, бухнуў, як той балдаवेशкай па бубне:

— Хлопцы, мне здаецца, маладая не тая, што ўчора была. Учарашняя некуды прапала. Можа, уцякла на свой хутар, нечага не паладзіла з жаніхом?

— Ты, Слон, звечара менш бухай, тады зраніцы нічога здавацца не будзе, — пажартаваў я.

— Ды нічога я не бухаў звечара, — пакрыўдзіўся Слон. — Выпіў, як і вы ўсе. А што маладую падмянілі — дык за гэта я ручаюся. Хочаце верце, хочаце не, а тут штосьці не тое. Прадбачу нейкі падвох.

— А можа, у іх завяздэнка такая, розыгрыш для гасцей — назаўтра жаніха з падстаўной нявестай за стол садзяць, — выказаў здагадку наш скрыпач Ромусь Цівунчык. — Хіба ж такога не бывае? Я ўжо трохі ведаю.

Перамаўляем, прыглядаемся да гасцей, як паставіцца да такой падставы, прыкідваем, як будзе далей.

У СЕ сумненні і здагадкі развееліся пасля абеда, калі пачалі дзяліць каравай.

Зноў госці, а іх сабралася чалавек пад сто, за сталы паселі, сват па графіне забарабаніў, цішыні папрасіў. Толькі хацеў нешта сказаць, як раптам пачуўся конскі тупат. Бачым, імчыцца на кані да двара нейкі хлопец. Падскакаў да варот, прыпыніў разгарачанага каня, скачыў долу і кінуўся да жаніха ў застолле, крычычы штосільні: «Віншую маладога з нараджэннем сына!»

Госці спачатку быццам аслупяnelі ад такой навіны. Потым загаманілі, дружна задзынкалі чаркамі ды шклянкамі, палезлі чокацца да жаніха. А той нейкі момант разгублена азіраўся, быццам прысаромлены знянацку, быццам выгадваючы, куды б уцячы з-за стала, потым працадзіў праз зубы:

— П-р-ра-сіў жа паганцаў перачакаць, не ўзімаць аўрагу да канца вяселля.

Аказаецца, маладую яшчэ ноччу, калі ўсе спалі, давялося тэрмінова везці ў раддом, а на яе месца, прыбраўшы, падфарбаваўшы як след, пасадзілі яе малодшую сястру. А госці, падпіўшы, і падумаць не маглі пра такую падмену.

— Сапраўды, Слон, ты ўчора не перабраў, — павініліся мы перад сваім кампаньёнам. — Ты адзіны, хто падмену заўважыў. Ды як выйшла... Як у тым кіно...

А тое вяселле ў Налібоках неўпрыкмет у радзіны абярнулася. Падпітыя госці лезлі да жаніха цалавацца, пачалі дарыць на сына, жадаючы новага прыбытку ў хаце. І сам жаніх, малады ўжо бацька, без ценю збянтэжана, шчаслівы ад людскога змільвання, расчулена ўсміхаўся. Ніхто не скуп яго за рукаў, каб лішняга не піў, таму трымаўся раскавана, час ад часу закідваючы галаву, каб кульнуць чарку-другую. Як і наш Слон. Мы ўжо баяліся, што ён у такім натхненні мякі акардэона разарве, таго вяселля не дайграем, бо жаніх не выседзеў за сталом, не ўтрымаўся: раптам здэў з сябе тую беласнежную нейлонку, расчырванелы, у цяльняшцы, з крыкам: «Палундра! Усіх востаць на палубу!» — кінуўся адбіваць чачотку, раз за разам выхопліваючы з-за сталой то адну дружку, то другую...

Пры разліку новаспечаны бацька не стаў выручку дзяліць, усю нам аддаў: «Вы ж, хлопцы, у мяне, лічы, і радзіны адыгралі!»

А мы пагадзіліся з ім: хіба ж не так?

МАЛЕНЬКІЯ ХІТРЫКІ

○ Не падкормлівайце настоем крапівы фасолі, гарох, цыбулю, часнок, бабы.

○ Расліны-рэпеленты: лубін, падтыннік, настурка, календула, аксаміткі, цыбуля, кануфер, піжма, палын горкі.

○ Пры пахаладанні ў цяпліцу заносіць ведры з гарачай вадой, на металічныя лісты выкладваюць нагрэтыя цаглины.

○ Каб у рэмантантных гатункаў трускалкі ў другой палове лета было больш багатае плоданашэнне, увесну выломліваюць кветканосы.

○ Добрым спадарожнікам для агурка з'яўляецца кроп.

○ Ад капуснага матылька і тлі ў міжраддзі капусты высейваюць кроп, каляндр, сельдэрэй, аксаміткі, календулу, а таксама раскладваюць галінкі палыну.

○ Для павышэння ўраджайнасці і паляпшэння смаку ў першай палове чэрвеня часнок паліваюць спачатку салёнай вадой (2 ст. лыжкі на 10 літраў вады), а затым звычайнай.

○ Агурок патрабавальны да вільгаці, асабліва падчас цвіцення і плоданашэння. Аднак напачатку цвіцення паліў лепш скараціць, а затым ізноў узмацніць. Гэта спрыяе хутчэйшаму ўтварэнню пладоў.

○ Пры гарачым надвор'і для агуркоў са шчодрым палівам спалучаюць частыя апыркванні.

○ Пылок агурка гіне пры тэмпературы, большай за 30°C. Таму ў гарачы час у цяпліцы трэба расставіць ёмістасці з вадой.

○ Нізкія тэмпературы і рэзкія перапады дзённых і начных тэмператур з'яўляюцца прычынай пагаршэння смакавых якасцяў агурка. Таксама агуркі зусім не пераносяць скразнякоў.

ШТО РАСЦЕ Ў ЦЕНІ?

У паўзацененых альбо асветленых сонцам у пэўны час дня месцах, гэта значыць там, дзе цень не вельмі глыбокі, могуць расці і даваць нязначны ўраджай агуркі. Але на большае не разлічвайце.

Затое ў цені добра адчувваюць сябе шматлікія дэкаратыўныя культуры — папараць, хоста ланцэталістая (Функ), ветраніца дуброўная і казьяльцовая (цвітуць у красавіку-маі), ветраніца вінаградалістая (цвіце ў жніўні), дыцэнтра прыгожая (аматары называюць яе «разбітае сэрца», цвіце ў чэрвені-жніўні), купена шматкветкавая (цвіце ў маі), ландыш майскі, розныя віды медуныцы (цвітуць у красавіку-маі), наперстаўка пурпурная (цвіце ў чэрвені-ліпені), пралеска высакародная (цвіце ў красавіку). Ёсць і кусты, якія не вельмі пакутуюць у цені, — гартэнзія (дрэвападобная, мяцёлчатая і буйналістая), розныя віды вейгелы.

Калі сонца асвятляе ваш цяністы куток хаця б 2-3 гадзіны на дзень, можаце пасадзіць асцільбу, званочкі, пярсуну, прымулу і лілейнік.

НОВЫ СПАСАБ ПАЛІВУ

Гарачым летам паліў участка ператвараецца ў цяжкую працу. Каб як след паліць агарод, сад і кветнік, трэба не адну гадзіну «блукіць» са шлангам сярод садак, перакладаць яго з месца на месца, каб зямля ўсюды стала вільготнай.

У чым прычына дзейснасці «дыванага» спосабу паліва? Калі казаць пра разавы дзённы запас вады для кожнай расліны, то ён параўнальна невялікі. Пры звычайным паліве, калі мы глыбока прамочваем зямлю, рас-

ліна адразу шмат узяць усё роўна не можа, і вялікая частка вады потым проста выпарваецца з зямлі за дзень. Зноў зямлю напоіш вадой — на другі дзень і гэтая вада выпарыцца. Калі ж вечарам злёгка намачыць лістоту, каб вада пачала сцякаць і прамачыла зямлю ўсяго на 0,5-1 см (карэньчыкі туды маюць доступ), то расліна з гэтай вільгаці зможа стварыць сабе разавы запас. Тут самае важнае — праводзіць «дывановы» паліў менавіта на змярканні, калі ўзнікае натуральная роса. Тады наша вада не выпарыцца занадта хутка, як будзе пры дзённым паліве. Паспрабуйце — і вы ўбачыце, якую аддачу дае своечасовасць: выкарыстоўваючы палівачку, вы зможаце паліць у некалькі разоў больш раслін, чым звычайна.

Калі прыходзіцца на некалькі дзён ад'язджаць, мае сэнс ужываць звычайны спосаб паліва, глыбока прамочваючы са шланга зямлю пад дрэвамі і кустамі. У гэтым выпадку для захавання вільгаці глебы вельмі дапамагае мульча.

гарадоў. Склікаліся вялікімі князямі літоўскімі, сенатарамі ВКЛ падчас бескаралеўя, самой шляхтай беларускіх і літоўскіх зямель. На іх вырашаліся пытанні забеспячэння знешняй бяспекі дзяржавы, вызначаліся прынцыпы арганізацыі ўлады, пазіцыі ВКЛ у адносінах з Каронай Польскай і кандыдатамі на трон, прымаліся падаткі, разглядаліся праекты законаў, кандыдатуры на дзяржаўныя пасады. Збіраліся ў асноўным у Вільні. Некаторыя з'езды засядалі ў Брэсце, Ваўкавыску, Гродне, Навагрудку, Ружанах, Слоніме. Пасяджэнні звычайна праходзілі ў дзвюх палатах — сенатарскай і пасьольскай — на працягу 1-2 тыдняў.

1917 год — у Брукліне ў сям'і фінансіста нарадзіўся Джон Фіцджэралд Кенэдзі, будучы 35-ы прэзідэнт ЗША, адзін з самых папулярных у амерыканскай гісторыі. Ён быў застрэлены ў лістападзе 1963 года ў Даласе, і таямніца яго забойства невядома да гэтага часу. На яго прэзідэнцтва выпалі не самыя лёгкія адрэзкі гісторыі XX стагоддзя — берлінскі і кубінскі крызісы, калі СССР і ЗША стаялі на парозе ядзернай вайны. Шмат у чым дзякуючы бліскучаму палітычнаму дару Кенэдзі тады ўдалося захаваць мір. За свае мемуары, прысвечаныя Другой сусветнай вайне, калі ён камандаваў тарпедным катарам, які быў пратаранены японскім эсмінцам «Амагіры» і затануў, Кенэдзі атрымаў Пулітцэраўскую прэмію.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	4.48	21.27	16.39
Віцебск	4.30	21.24	16.54
Магілёў	4.30	21.17	16.47
Гомель	4.43	21.05	16.22
Гродна	5.05	21.41	16.36
Брэст	5.14	21.33	16.19

Месяц

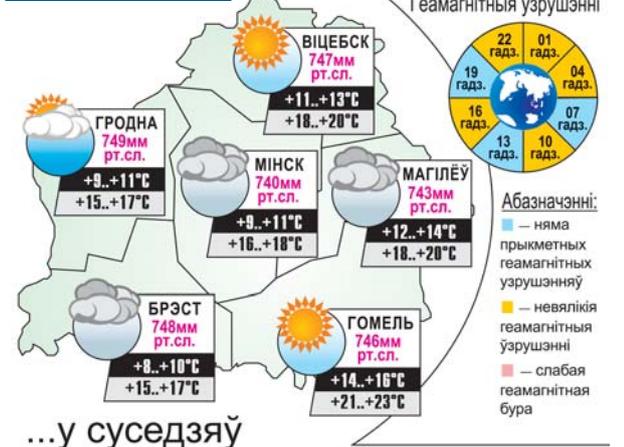
Маладзёк 28 мая.
Месяц у сузор'і Блізнят.

Імяніны

Пр. УЗНЯСЕННЕ
ГАСПОДНЯЕ.
К. УНЕБАЎШЭСЦЕ ПАНА.

ЗАЎТРА

..у суседзях

ВАРШАВА	КІЕЎ	РЫГА
+14...+16°C	+23...+25°C	+15...+17°C
ВІЛЬНЮС	МАСКВА	С.ПЕЦЯРБУРГ
+14...+16°C	+20...+22°C	+15...+17°C

УСМІХНЕМСЯ

— Дарагі, на дзень нараджэння літр гарэлкі хопіць? — Мне — так.

Зваротная эвалюцыя існуе. Дзяўчына, якая прыляцела ў клуб, як матылёк, папаўзла дадому, як вусень.

Шчасце — гэта стан за 6-8 гадзін да пахмелля.

— Ты ж заракалася не есці пасля шасці. Што робіш у халадзільніку? — Перастанюку.

Жонка — мужу:

Галоўныя тэмы ў жыцці гэтых людзей — адкрытыя, традыцыйны і абмен ідэямі. Яны заўсёды шукаюць пагаднення, зусім не імкнучыся да дыктатарства, валодаюць талентам спакойна выслушаць пралогі і крытыку. Надаюць не вельмі вялікае значэнне грошам і матэрыяльнаму становішчу, але, як ні дзіўна, дасягаюць валодання імі без асаблівых намаганняў. Іх адрознівае жывы розум. Яны цэняць дасціпнасць, трапнасць, прываблівасць і гумар, і, як натуральна, найбольшага поспеху дасягаюць тады, калі ўдаецца лёгка і неназойліва кіраваць падзеямі, якія адбываюцца побач.

Даты Падзеі Людзі

1453 год — з палітычнай карты свету знікла некалі магутная імперыя — Візантыя, якая праіснавала больш як 1100 гадоў. Войскі турэцкага султана Мехмеда II Фаціха (Заваёўніка) захапілі яе сталіцу — Канстанцінопаль. Яе апошні імператар Канстанцін XI Палеолаг (дзядзька Соф'і Палеолаг, бабулі Івана Грознага) загінуў, гераічна змагаючыся ў радах абаронцаў горада. Асноўны хрысціянскі храм імперыі — сабор Святой Сафіі — ператварыўся ў мусульманскую мячэць, а галоўны горад, названы па імені цара Канстанціна, вымушаны быў стаць Стамбулам. Горад двух кантынентаў, дзвюх цывілізацый. Сёння тут жыве амаль дваццаць мільёнаў мусульман і дзве тысячы праваслаўных, налічваецца шэсцьдзясят праваслаўных храмаў.

1572 год — пачаўся першы Галоўны з'езд Вялікага Княства Літоўскага. Гэта быў саслоўна-прадстаўнічы орган. Першапачаткова яго існаванне не прадугледжвалася законам. Звычайна на галоўных з'ездах прысутнічалі сенатары і ўпаўнаважаныя прадстаўнікі ад шляхты паветаў і ваяводстваў, часам ад духавенства і

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАГА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар—галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 287 19 19 (тэл./факс), аддзелаў: п'ясуаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца супадзеннем з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

http://www.zviazda.by;

e-mail: info@zvyazda.minsk.by, (для зваротаў): zvarot@zvyazda.minsk.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Аджанасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень.

Тыраж 20.836. Індэкс 63850. Зак. № 2113.

Нумар падпісаны ў 19.30

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

28 мая 2014 года.